

YÖN

TÜSTAV

MECLİSTE KALKINMA TARTIŞMALARI

OKUYUCU'DAN YÖNE

Türk gençliği kimden yanadır?

Adalet Partisinin iktidara gelişiyle, Genel Başkan Süleyman Demirel'in gençlik ve basına yardım çağrısında bulunduğu gazetesinde okudum, Türk gençliği denen bütünün bir parçası olarak kimden yana olabileceğimiz konusunda fikirlerimi belirtmek istiyorum:

Türk gençliği, Atatürk ilke ve devrimlerini en iyi izleyecek olanlardan yanadır. Çünkü kendisi bu ilke ve devrimlerin bekçisidir. Fakat Atatürkçü yol nedir? Herseyden önce bu kavramın üzerinde anlaşmak gerek.

1 Atatürk yolu antiemperyalist bir yoldur. Yani kayıtsız şartsız istiklal isteyen bir görüş. Türk milleti ve onun önderi Atatürk, bu anlayış içinde canını digine takmış ve «Ya istiklal, ya ölüm» diyerek bir kurtuluş savaşı vermiştir. Bu cennet vatanın bir karış toprağını vermemek her Türkün birleştiği bir nokta olmuştur. Ne acıdır ki, bugün 35 milyon metrekaresiz Türk toprağı yabancıların elindedir. Türk gençliği, bu duruma düzeltilecek olanlardan yanadır.

2 Atatürk, imtiyaz ve kontrolü yabancı sermayenin karşındaydı ve bu yüzden ki Kanunı devrinden beri süregelen kapitülasyonları kaldırmıştır. Fakat biz bugün torunlarımızın da bu gırtlığına kadar borç içinde doğacağı bir yabancı sermayecilik ortamı içinde yaşıyoruz. Yabancı sermayeden, hiç bir imtiyaz tanınmadan yararlanma bu memleketin çıkarlarına en uygun yoldur kanısındayım.

3 Atatürk halkçıydı. Bugün politik bir slogan haline gelen «Köylü efendimizdir» sözünün bir gerçek olduğunu anlaşıyor ve aksiyon alanına geçiş. Yani köylünün yaşama şartlarını yükseltmek gerekir. Bu ancak Türkiye'deki feodalite sistemini yıkmakla, yani toprak reformu ile birlikte bir ziral reformu gerçekleştirilmekle mümkündür.

4 Bağımsızlık. Atatürk «Yurtta sulh, cihanda sulh» sözüyle genel bir barıştan yana olduğunu ifade etmiştir. Milletlerarası meselelerin çözümünde gerçekçi bir tutumun benimsenmesi ve kurtuluş savaşlarımızın desteklenmesi gerekir. Türk gençliği olarak böyle bir görüşten yana olanlarıyız. Birleşmiş Milletlerde parmağımızı kaldırmadan hiçbir yabancı devletin gözünü içine bakmanın gereği yoktur.

5 Devletçilik. Atatürk, iktisadi meseleleri devletçi bir görüşle çözümlen bir devlet adamıydı. 25 yıllık bir özel teşebbüs

denemesinin başarısızlığı uğramasından sonra memleketimizi ancak ve ancak devletçi bir sistemin kalkındırabileceği inancı hâkim olmuştur.

Sonuç olarak Atatürk gençliğinin ne Rusya, ne Amerika, ne de Komünist Çin v. s. fakat yalnız ve yalnız Türkiye diyebilen ve a-sıl kuvvet olarak Türk halkının gücüne inananlardan ve aynı zamanda iktisadi politik, kültürel ilişkileri bütün memleketlerle geliştirilebilen bir iktidardan yana olabileceğini söylemek isterim.

Erdem BAYKAL

Sana yakışamadık

Atatürk

—Eser Gürel'e—

Yalancılar, nankörler, kalemsorular! Atatürk'ü paravana yapıp ardına saklanınlar. Yürek çatlatanlar. Göbek büyütenler. Tüyü bitmedik yetimin hakkını yiyenler. Kuyruk sallayanlar. Alışmışları. Söyleyin. Yakışabildik mi Atatürk'e?

Subaylar, yarıçarlar, öğretmenleri Atatürk'ün askerleri ne haber?

Gökdelemlerde yaşayanlar. Banyolu, kaloriferli evlerden gününü gün edenler. Yıl değiştirip araba değiştirenler. Dudaklarından «Yeni Harman» sigarasını kemniyenler. Para sesinden cepleri rahat-sız olanlar. Ağalar, dedeler, gençleri Koyun elinizi vicdanınıza. Konuşun. O büyük adama yakışabildik mi?

Sen Artvin'in Salkımlı Köyü. Önünden Çoruh Akar. Çoruh'un suyu bulanık. Deli-dolu. Huzur huzur. Kasım ayında Çoruh üşür. İki yanında çingeneçler yaşar çadırdı. Çingeneçler bir sürü. Çıplak egeklelerin ardında, yalnızak çocuklar gezinir. Çocukların yüzleri sarı. Edep yerleri görünür apaçık. Sen Çoruh'un yanında debelenen çingene. Sen yalan söylemezsin. Söyle. Yakışabildik mi Atatürk'e?

Sen Anadoluhisarı'ndaki pantolonlu kız, belden aşağısını karayılana benzetin. Ağzında ciklet, saçlarında parfüm kokusu. On altısında dudakları kanayan. Sen Kanlıca'da ayak ayak üstüne yığılır kaşıklayan iri baldırh hanım. Sen hasır gapkalı bayan. Sen bilmem ne topluluğuna özenen saçları kızılolan delikanlı. Sen beyefendi, gazeteci. Ağaları savunan kalemlî. Ak kâğıdı kara düşüncelerle boyama. De bana yakıştı mı Mustafa Kemal'e? Deyin. Konuşun!

Antep'in Zıramba köylüleri. Siz konuşun. Diyarbakır'ın Simaki köylüleri, siz söyleyin. Urfa'nın Çamurlu köyünde yarıya yaşayanlar, mezhepleri yüzünden ki-

nananlar! Kızları zorla kaçırılan Müslüm Kadıköylüler. Ağaların malı için canını yitirenler. Apan-disiti patlayıp 30 yaşında dağ gibi devrilen teyzemin oğlu. Bu ölümü, ahıyazısına bağlayan zavallı teyzem. Geriye kalan üçünde, yecisinde, dokuzunda teyzemin üç torunu. Siz söyleyin. Yakışabildik mi Atatürk'e?

Hayır! Yakışamadık. O'nunla olamadık. «İzindeyiz» dedik. Aynı yön tuttuk. «Eserlerine bağlıyız» dedik, baltaladık, yıktık. Her geçen gün, O'nun yaptıklarından götürdük. Zamanında, kuvruklarını bacalarının arasına sıkıştırınlar, ortadan toz olanlar, bugün kurtarıcı gibi kol geziyorlar. Kara yüzleri, az da olsa kızarmıyor. Uzatmanın gereği yok Mustafa Kemal. Sen kazandın, biz yitirdik. Sen kurduğun, biz yıktık. Sen «hak» dedin, biz «hık» dedik, durduk. Yıllardır birbirimizi yedik. Öksürük aynı öksürük.

Sözün doğrusu, sana yakışamadık Atatürk...

A. Kemal Diyarbakırlı

Hapis'teki bir Harbiyeli

Mahterem Efendim, Değerli zamanınızı alacağım için özür dilerim. Fakat yazmak- tan kendimi alamadım. Tamamen okunmasını ve gereğini yapılmasını bilhassa istirham ediyorum. Ben iki buçuk senedir hapiste bulunan Harbiyelilerden biriyim.

Hürriyet Gazetesinde, AP iktidarınca çıkarılacak umumî af hakkında, iktidara yakın çevrelere affen, komünistler ile 21 Mayıs'ın yapılması düşünülen af kanununa dahil edilmeyeceği bildiriliyordu.

Benim şahsen onlardan af istediğim ve beklediğim yok. Bu haberin nasıl bir taktik olduğunu tahmin ediyorum. Ama bugün umumî efkârın olduğuna da pek inanmıyorum. Onun için halkı herşeye alıştırabilirler. Benim şurada üç-dört ay'ım kaldı. Bir şey sayılmaz. Onun için hükümetmek mevkiinde bulunanlara bazı dileceklerim vardır.

Harbiye'de iki sene okudum. Harbiye askerliği başlangıcıdır. Ve yeminle girilir. Her türlü askerî bilgi ve eğitime tâbi tutuldu. 21 Mayıs 1963'ten sonra 15 gün içinde üç aylık izne gönderilecektim ve önüştü subay çıkacaktım. Şimdi ise hapisteyim ve çıkınca er olarak askere alınmak isteniyorum. Bu kasıt mı? Anzarya mı? Bu iş bir an önce açığa kavuşturulmalıdır.

Düşüncelerimde haklı olup olmadığımı maddeler halinde ince-liyorum:

1 — 27 Mayıs devriminin yaratılması ve yapılmasında bizim payımız vardır. Memleketteki küçük çevremde nelerle karşılaş-tığımız ve kimleri iktidara için çırpındığımız anlatamam. Bugün ne oldu? Ben hapisteyken, inadına 27 Mayıs günü, Bumin Yamaoğlu salıveriliyordu.

2 — Devrik İktidar mensupları iki ay içinde hasta yapıp bira-kılırken de biz gençlerin hasta olması bekleniyordu. Herhalde. Nitekim bir arkadaşım verem oldu.

3 — 27 Mayıs'ta tasfiye edilen zihniyetin artıkları meydana çı-kıyor ve hâkim oluyor.

4 — 21 Mayıs hareketinin yapılacağı hükümete bildirildiği halde tedbir alınmıyor. Bundan

BU BAHARLAR

Ufukta bereketli yağmurlar kardeşim,
Bu baharlar başka bahar olmalı
Başaklar daha dolgun,
Yapraklar yeşil mi yeşil,
Bir baştan bir başa ana yurdun
Her bucağından nur doğmalı...

★

Sen, ben, Ahmet, Mehmet!
Ver elini benim canım kardeşim,
Ninelerin duaları tutmalı..
Türk doğmanın büyüklüğü, şeref!
Ve analarımızın südü,
Helâl olmalı.

★

Dinmeli, bu sancılar dinmeli
Bu baharlar başka bahar olmalı
Alın teri, göz nuruyla
Delmeli, gökleri bacalar delmeli
Her doğan Türk'ün yüzü gülmeli..

★

Ufukta bereketli yağmurlar kardeşim,
Emekçiler, tüm aydınlar elele...
Güne batır, gün doğar...
Bu baharlar başka bahar olmalı...

SERDAR ALTUĞ

kimse sorumlu tutulmuyor. Ve kimsenin de kılı kıpırdamıyor.

5 — Mahkemede, memlekette tahrik olduğu öne sürülünce reddediliyor. Bir müddet sonra da tahrik var diye, kanunsuzca Meclis Başkanına başvurulabiliyor. Çap meselesi... Demokrasi... O-lur gündelik böyle şeyler...

6 — 21 Mayısın gerçek sosyal, ekonomik ve siyasal sebepleri bilindiği halde, mevki ve sebep o-luş yüzünden takınılan bu mer-hamsizce tavır vicdanları sız-latmıyor.

7 — Bersat eden Harbiyeliler de okullarından kovuluyor. Ses yok...

8 — Memleketinde bir değişiklik yok.

Bulduğum kasabada devlet halk'a yabancı. Jandarma, mah-keme, hapshane ve personeli için doktor, vergi dairesi... Halkın çoğu çıplak ayaklı. Devamlı görüyorum. Görmeyen gelisin görsün. Yoksul kadınlar, çorapsız iştik paçayalılar üç dört lira için dağdan kaçak odun getirip satıyorlar.

9 — Bulduğum hapishane için yazanlar diye rapor var. Buna rağmen kahtıyorum. Banyosu yok. İnanamazsınız ama yazıyor- rum: «Biz gelinceye kadar buranın banyo derdi de yokmuş...» Şehirde zaten yok. Ve de devletin verdiği istihlakla muhakkak ö-lünür. Fakir olan ailemin boğazından keserek gönderdiği paray-la yayayabiliyorum. Çok şükür kalan üç ayı nasıl olsa geçiririm. Bu durumu bir arkadaş Bakan-lığa bildiriyor da, Sayın Bakan-

lık, nereye gitmek istersin, gönderelim diyor. Sanki diğerleri insan değil. Ben bunu kabul etmi-yorum.

10 — Ast rütbedeki subay kadar askerî bilgi ve eğitime sahip olduğum halde —ki aksini iddia edecek varsa buyursun—, yeniden er olarak askere alınmak isteniyoruz. Seferberlik durumu da yok ki...

11 — İşin fenası Vatan, Millet, Mukaddesat kelimeleri arkasında oynanan oyunların farkına var-dım ve ne demek olduğunu da çok iyi öğrendim.

12 — Bir kısım mahkûmu düşünce ve hislerinden dolayı içer-de bırakmayı vicdanım kabul et-miyor.

13 — Bu kadarlık durumumla bile beni haklı bulacağınızdan eminim. Daha başka gerçekleri de yazmak isterdim. Fakat zamansız ve yayınlanamayacağı için geçiyor- rum ve esasa girmiyorum. 27 Mayıs, öncesi ve sonrasıyla bir ilâhî komedi-dramdır benim için artık. İlgilendirmediği üçüde fera-ha kavuşacağımı sanıyorum. Bizi, halkı hâlâ tepe tepe bu oyundaki safalarını sürmekte berde-vanlar. Ve parmaklıklardan acı gözlerle seyrediyorum havallerimin en güzel zihnimde ezilirken. Sırrı anladım; katıla katıla gül-mek istiyorum. Ne yazık ki, iste-diğim halde yapamıyorum; kaç-mak görmemek istiyorum. Affe-dersiniz.

Saygılarımla
Günay Sürmeli
(Ivrindi - Balıkesir Cezae - vinde siyasî hükümlü)

Çağrı

Görevi başında ŞEHİD olan değerli Müzik Öğretmenimiz unutulmaz hizmetlerini ve saygıdeğer anısını sonsuzlaştırmak düşüncesiyle LİSEMİZE vermiştir Öğretmen arkadaşları ve sevgili öğrencileri tarafından, okul bahçesine ve kabri başına birer büsbütün dikilmesi istenmektedir.

Değerli meslektaşlarımızın, değerli bir öğretmen dostlarımızın, bütün resmî ve özel kurumlarımızın, Basın topluluğumuzun ve Sayın Tarsuslu hemşehrilerimizin bu dileğimizin gerçekleştirilmesinde bizlere yardımcı olacaklarına inanarak, ilgileri için önceden teşekkür eder, saygılarımızı sunarız.

Tarsus
Erdoğan Kürekol Lisesi
Öğretmen ve Öğrencileri

Not: Banka hesabı
Ziraat Bank. (13815)

SAYFA 2

HAFTALIK FIKIR VE SAN'AT GAZETESİ
Kurucuları: Cemal Reşit Eyüboğlu - Mümtaz Soysoy - Doğan Avcıoğlu
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan Avcıoğlu
Kağıdı: Güneş Matbaacılık T. A. Ş.

Yazı İşleri: Sömer Sokak No: 16/3 Yenisehir - ANKARA
Telefon: 17 60 89 - İstanbul Bürosu (Satış İlan ve Abone İşleri): Mol. İsfenari Sok. No. 32 Cağaloğlu - İstanbul Tel: 22 96 70 - Posta Kutusu 512 İstanbul.

Bir yıllık (52 sayı) 60 TL. Altı aylık (26 sayı) 30.- TL. Üç aylık (13 sayı) 19.- TL. Yurt dışı abonmanlarda bu bedellere ayrıca posta pulu ücreti eklenir. Ücretler ayda karşılıklı olarak tahsil edilir. Gecikmiş sayıların fiyatı 2.50 TL'dir.

Değerli okuyucularımız! Her sayısında sanat, rekli çıkacak ilân ve reklâmlarla kitap ilanları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâmların yayımlanmasından önceki hiçbir sorumsuzluk yüklenmez.

YÖN, 12 KASIM 1965

1965 YILINDA ATATÜRKÇÜLÜK

MEDRESE

ATATÜRKÇÜLÜĞÜ

Fetvacılık biçiminde bir Atatürkçülükten artık vazgeçilmelidir. Büyük Atatürk, değişik şartlarda, çeşitli yorumlara elverişli sözler söylemiştir. Bir tarihte, «Antikapitalistiz» demiştir. Bir süre sonra CHP ükelerini açıklarken, «Memleketimizde, milyonerlerin, hatta milyarderlerin de yetişmesine çalışacağız» demeyi gerekli bulmuştur. Bir yerde, «yabancı sermayenin Türkiye'yi nasıl mahvettiğini» anlatmıştır. Yeni Başbakanın yabancı sermaye hayranlığını haklı göstermek için Senatoda okuduğu Şubat 1923 konuşmasında da, «yabancı sermayelere gereken teminatı vermeye her zaman hazırız» ifadesini kullanmıştır. Bu sözlerden yalnız birine sarılıp, büyük liderin kapitalizmden yana olduğunu savunmak ne kadar yanlışsa, onun kapitalizme karşı bulunduğunu söylemek de o kadar hâfâhtır. Bu karşılıklı fetva yarışı, kısır çekişmelerden başka sonuç vermez.

Herkesin oybirliği ile kabul ettiği üzere, Atatürk, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmış bağımsız bir Türkiye kurma yolunda çaba göstermiştir. Cumhuriyetin kuruluşundan 42 yıl sonra dahi, bu amaca ulaşmaktan baş döndürücü bir uzaklıkta bulunduğumuza göre, lâf ebeliğini bırakıp, çağdaş uygarlık düzeyine hangi voldan hızla erişebileceğimizi araştırmamız gerekir. Günümüzde, en geri ülkeler arasında sayılan Türkiye'de, başka türlü bir Atatürkçülük düşünülemez.

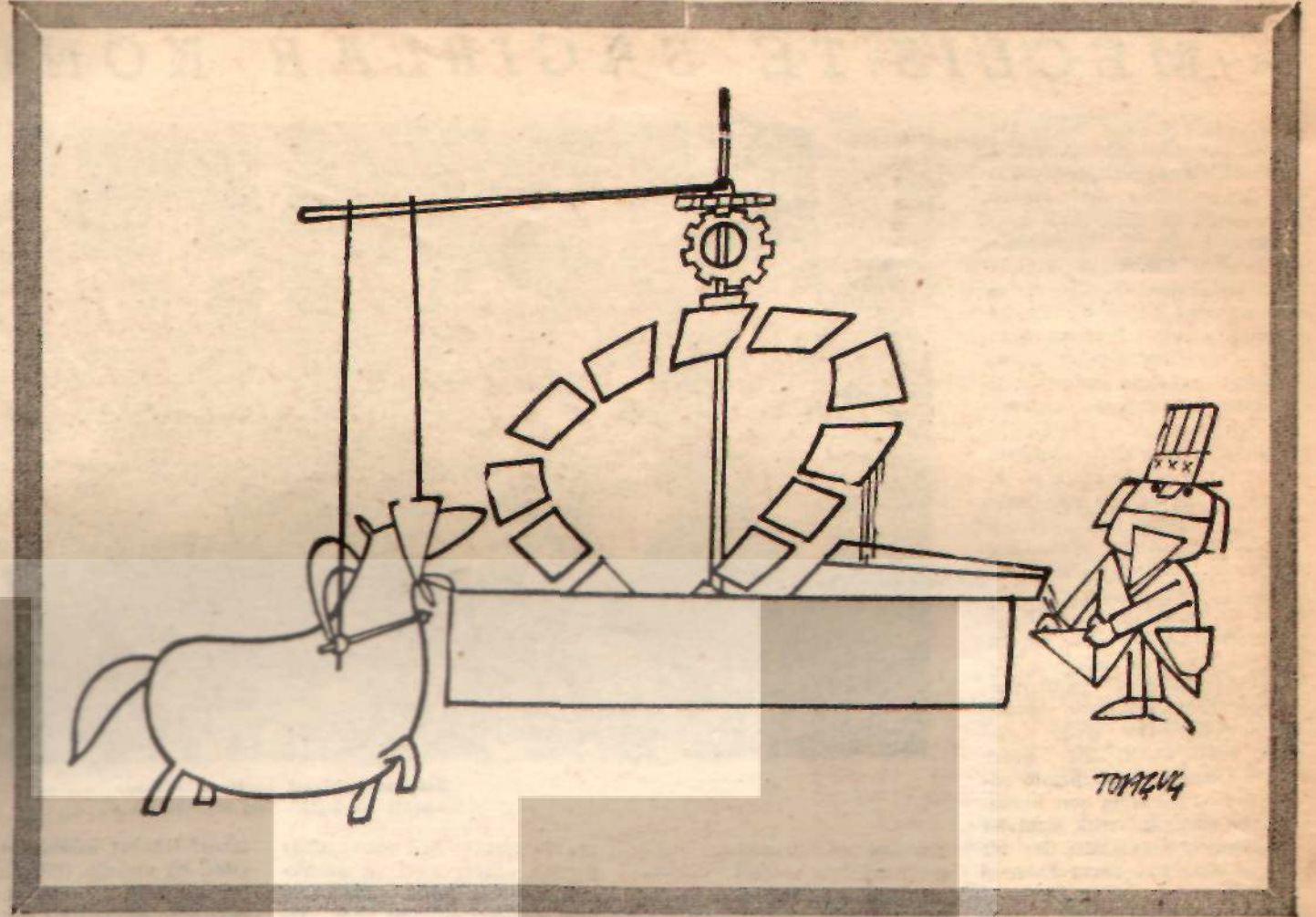
Büyük liderin ilkelerine bağlılıkları gardrop değiştirmekten öteye gitmeyen ve Atatürkçü olmadıkları yavaş yavaş anlaşılmaya başlanan smokinli gericilerin dışında bütün Atatürkçüler, bugünkü durumdan kurtulmak için, toprak reformu, ciddi bir plânlama ve halktan yana bir devletçilik gibi köklü değişikliklerin zorunluluğu konusunda birleşmektedirler. Ne var ki politik düzen, her türlü köklü reform düşüncesine karşı çıkan eşraf - komprador takımını iktidara getirmektedir. Eşraf - komprador çıkarlarını savunanlar, peşlerinde halk çoğunluğunu da sürükleyerek, bugünkü köhne, kalkınmaya engel sosyal ve ekonomik düzeni sürdürmektedirler. Halk, halktan yana olanlarla beraber değildir.

Ortada büyük bir terslik vardır. Atatürkçülük yolu, bu tersliğin aşılmasıyla düze çıkacaktır. Atatürkçüler, ilerleme yolunu tıkayan bu en büyük tersliğin nedenlerini, sosyal - demokrat tekerlemelerinden kurtularak, derinlemesine araştırmalıdır.

ATATÜRKÇÜLERİN YANLIŞLARI

İlk bakışta sevilen bir gerçek vardır: Türkiye ilericî hareketin öncülüğünü, subay - memur kadrosunun dinamik kanadı yapmıştır. Ne var ki sosyal orijinleri, ayrıca araştırılması gereken bu ilericî kadrosun, köklü bir yenileşme hareketini başıyaya ulaştırabilirdiği ve halkın yaşayışında hissedilir bir iyileşmeyi gerçekleştirebildiği söylenemez. Tanzimat ilericîleri, Sarayın gölgesinde, bilerek ya da bilmeverek, Avrupa emperyalizminin arzularını ve onların çıkarına olan reformlara yönelmişlerdir: Anadolu esnafı, Türk imalatçısının iflâsına yol açan 1838 Osmanlı - İngiliz ticaret anlaşmasını önlemek için İstanbul'a heyetler yollamışlar, fakat Tanzimat ilericîleri, Anadolu'nun sefaleti pahasına anlaşmayı imzalamışlardır. 1908 ilericîliği, İngiliz emperyalizminin yerine Alman emperyalizminin dümen suyunda girilen kanlı bir savaştan ve boş yere verilen yüzbinlerce şehitten öte bir şey getirmişlerdir.

Bağımsızlık savaşından sonra, devrimci subay - memur kadrosu da, yeni bir Türkiye yolunda önemli adımlar atmakla beraber, Anadolu halkının kaderinde esaslı bir değişikliği gerçekleştirememiştir. Atatürkçüler, büyük başarılarının yanı sıra büyük başarısızlıkları da apaçık ortaya koymışlardır: Türkiye'nin ekonomi politikasını çizecek olan İzmir İktisat Kongresine, kurtuluş yıllarını işgal altındaki İstanbul'da tathîr kâr peşinde geçiren İstanbul Ticaret Odasının tüccar temsilcileri hâkim olmuştur. İhtilâl kadrosunun bir kısmı,

İş Bankası yoluyla, iş hayatına atılmıştır. İzmir Kongresinde, boş güftüklerin fakir köylüye verilmesi teklifi, toprak ağalarından ibaret olan köylü delegelerin de katılımıyla reddedilmiştir. 1924 Anayasasına konan, «bedeli peşin ödenmeden kamulaştırma yapılamaz» hükmü ile toprak reformu yolu tıkanmış, bu hüküm ancak 1937'de değiştirilmiştir. Bireyci burjuva toplumdaki aktarılan Medeni Kanunun bazı hükümleri, tarımda devrimci devlet müdahalesini imkânsız kılmış, üstelik zengin köylülerin miri toprakları yağma etmesine yol açmıştır. Sağlam teminat karşılığı verilen Ziraat Bankası kredileri, sadece ve sadece tüccar ve eşrafa yararlıdır. Tüccar yüzde 10 ile aldığı parayı, yüzde 80 - 120 faizle fakir köylüye kiralamıştır. Konyalı Mehmet Ağa, 1926 yılında Mustafa Kemal'e, «Paşam, banka kredi vermek için bizden tüccar kefil istiyor. Bankanın idare heyetini çiftçilerden yap» diyordu.

1929 Dünya Buhranı, hububat fiyatlarının feci ölçüde düşürmüş, fakat Toprak Mahsulleri Ofisi ancak 1938'de kurulabilmiştir. Perişan köylü, yetişkin adam başına 8 ilâ 15 lira yol vergisi ölkeme zorunda bırakılmıştır. Yıllık toplam yol vergisi 50 lira olan bir aile, borcunu karşılayabilmek için, okkası 4 kuruştan 1250 okka buğday satma durumundaydı. Yalnız fakir ve orta halli değil, nice ortanın üstündeki köylü ailesi, bu parayı verememiştir, ya yorganını sırtına vurup çalışmaya, ya da hapse gitmiştir. Köylü ve kasaba, öğretmenin maaşı da dahil, ilkökul giderlerini karşılamak zorundaydı. Bu ağır yükü kaldırmaması mümkün olmayan fakir köylü ve esnaf, okul da, öğretmen de istememiştir. Bu tabloya, Osmanlılıktan kalma, yüzvillar boyu sürüp giden geleneksel jandarma ve tahsildar baskısı eklenince, bir kısım eşrafın da, halk çoğunluğunun da ilericî kadroya neden karşı olduğu kolayca anlaşılabilir.

TUTUCU GÜÇLER DEMİRPERDESİ

Türkiye'de ilericî aydın kadro, eline imkân geçtiği zaman dahi, enerjisini halkı, komprador, tefeci ve ağa tahakkümünden kurtarma yolunda kullanmayı, ciddiyetle denememiştir. Aksine, iyi niyetle alınan kararlarla, bu tutucu egemenliği güçlendirmiştir. Din ve gelenek istismarcılığı yapabileceği imkânını da elde eden tutucu güçler, çok partili hayata geçince işçi ve köylü üzerinde hayli etkili olan küçük esnafla, işçi - köylü çoğunluğunun oyunu, her zaman zahmetsizce toplayabilmıştır.

YON'un 90. sayısında Doğuda ya-

pılan bir sosyolojik araştırmayı yayınlamıştık. Ağa ve Şeyhin, fakir köylüye nasıl bir çember içinde tuttuğunu ortaya koyan araştırma, şu sonuca varmaktaydı: «Köylünün bütün hayatı, ağa ve şeyh tarafından kontrol altına alınmıştır. Köylü, geceleri kahve yerine ağanın odasında toplanır. Köylü, ağanın mağazalarından alışveriş eder. Mağazalar hem köylünün malını alır, hem de ona borç para verir. Köylünün hükümet kapısında işini gören avukat ve politikacı, ağa ailesindedir. Köylünün bu çemberi kırılması mümkün değildir.»

Sosyolog Mübeccel Kıray'ın Ereğli incelemesi de, kapitalizme geçişe rağmen yarı feodal ilişkilerin nasıl yaşandığını ve köylünün kasaba eşrafına nasıl bağımlı bir durumda kaldığını göstermiştir. Sosyolog İbrahim Yasa, çalışmalarında köylünün nasıl bir iki zengin aile etrafında kümelenildiğini ortaya koymuştur. Küçük esnafın ve büyük toprak ağalarına bağlı köylülerdeki minnacık ağaların oy mekanizması üzerindeki etkileri, toplumsal araştırmacılarını beklemektedir.

Şimdilik elde mevcut sınırlı bilgi dahi, sosyalist teorinin işçi sınıfında, zamanla geliştirmeye çalışacağımız bazı kaba tahminlerle bulunmaya imkân vermektedir:

1 Halk kütelleri, tutucu güçlerin ideolojik ve ekonomik egemenliği altındadır. İşçi ve köylü, köydeki ufak ağa ile kasaba eşrafından -kompradorlar aracılığı ile- Wall Street'e ve Washington'a kadar uzanan tutucu bir çemberindedir.

2 İlerici hareketi temsil eden Atatürkçü kadroya karşı halk, tıpkı eşraf gibi güvensizdir ve onları kendine yabancı saymaktadır. Bu durum, esasen yenilmesi güç olan tutucu güçler egemenliğini pekleştirmektedir.

3 CHP, saflarında yer alan eşraf ve tüccarın çıkarlarına dokunmadığı sürece, önemli miktarda oy alabilmektedir. CHP, Menderes'in zirve yılı olan 1954'te dahi, oyların üçte birinden fazlasını toplayabilmıştır. Fakat bu siyasî teşekkül, ciddi bir reform hareketine girilmeden dahi, servet beyanı, vergi açıklamaları, büyük çiftçilerin vergilendirilmesi gibi önemsiz tedbirler ve toprak reformu lâfları yüzünden eşraf ve tüccarı ürktürmüştür. Bu ürkte, CHP'ye bir milyon civarında oy kaybettirmiştir. CHP, Kalfon'un servet vergisiyle arazi vergisini uygulamaya kalkışsaydı, belki de bir milyon oyunu daha eritebilecekti. CHP,

tehlikeli bir dönemeçtedir.

4 TIP, esas itibarıyla, memur, öğretmen, üniversite gençliği gibi Atatürkçü aydınlardan bir kısmının eskiden CHP'ye giden oylarını toplamıştır. Oyle görünür ki TIP, bölgelerinde tutulan ilericî aydınlardan kişisel etkileriyle bir miktar işçi ve köylü oyu alabilmektedir.

5 Küçük esnaf, işçiyi ve köylüyü, ekonomik ve ideolojik egemenliğinde bulunduran tutucu güçler, işçi ve köylüden çok daha büyük bir hızla bilinçlenmekte, saflarını sıklaştırmakta ve ilericî kuvvetlerin karşısında dikilmektedir. İktidar gücü, istense de istenmese de, ilericî hareketi frenleme yolunda kullanılacaktır. CHP'den kopma tutucu çevrelerin eklenmesiyle güçlenen bu tutucu güçler koalisyonun, dış destekler de hesaba katılınca, esnaf, köylü ve işçi üzerindeki egemenliğini hayli uzun süre devam ettirmesini beklemek gerekir. Ashında çıkarları büyük burjuvaziyle çatışan esnafın bu tutumu, toplumsal sosyologların araştırmalarıyla aydınlığa çıkarılabilecektir.

Atatürkçülüğün dramı bu noktada yatmaktadır: Bir ucu İstanbul ve İzmir kompradorları yoluyla Washington'a, New York ve Londra borsalarına uzanan bir tutucu duman perdesi eşraf, tüccar, tefeci ve ağa aracılığı ile küçük esnafa kadar nüfuz etmekte ve halk ile halktan yana ilericî güçler arasında aşılması güç bir engel yaratmaktadır.

Yüzyıldır süren yenileşme çabamızda, sosyal orijinleri üzerinde ayrıca durulması gereken ilericî aydın kadro, halka gidişi çok zorlaştıran bu duman perdesinin farkına varmadı, aksine, hâfâhtâ davranışlarıyla, halkı iyice kendinden soğutarak bu duman perdesini koyulaştırdı. İlerici güçler, şimdi yeni yeni bu hâfâhtâ anlamakta, birevleri toplum yapısından gelen çeşitli tutucu etkilerden sıyrılmış bağımsız kişiler sayan soyut ve romantik halkçılık görüşünden kurtulmakta ve Atatürk'ün özlediği toplumu kurabilmek için gerekli olan Halk - İlerici Kadro ayniyetinin, ancak bu duman perdesinin kesinlikle yırtılması suretiyle gerçekleştirebileceğini sezmektedir.

Atatürkçüler, halkçılık yolunun Londra asfaltı gibi dümdüz olmadığını hatırlayarak, hiç bir imkânı reddetmeden bu duman perdesini kaldırma uğrunda enerjilerini taksif etmelidirler. Halkın uyanış ve bilinçlenmesi, bu duman perdesi yırtılmadıkça, çok ve pek çok zaman istiyecektir.

HÜKÜMET PROGRAMI GÖRÜŞMELERİ

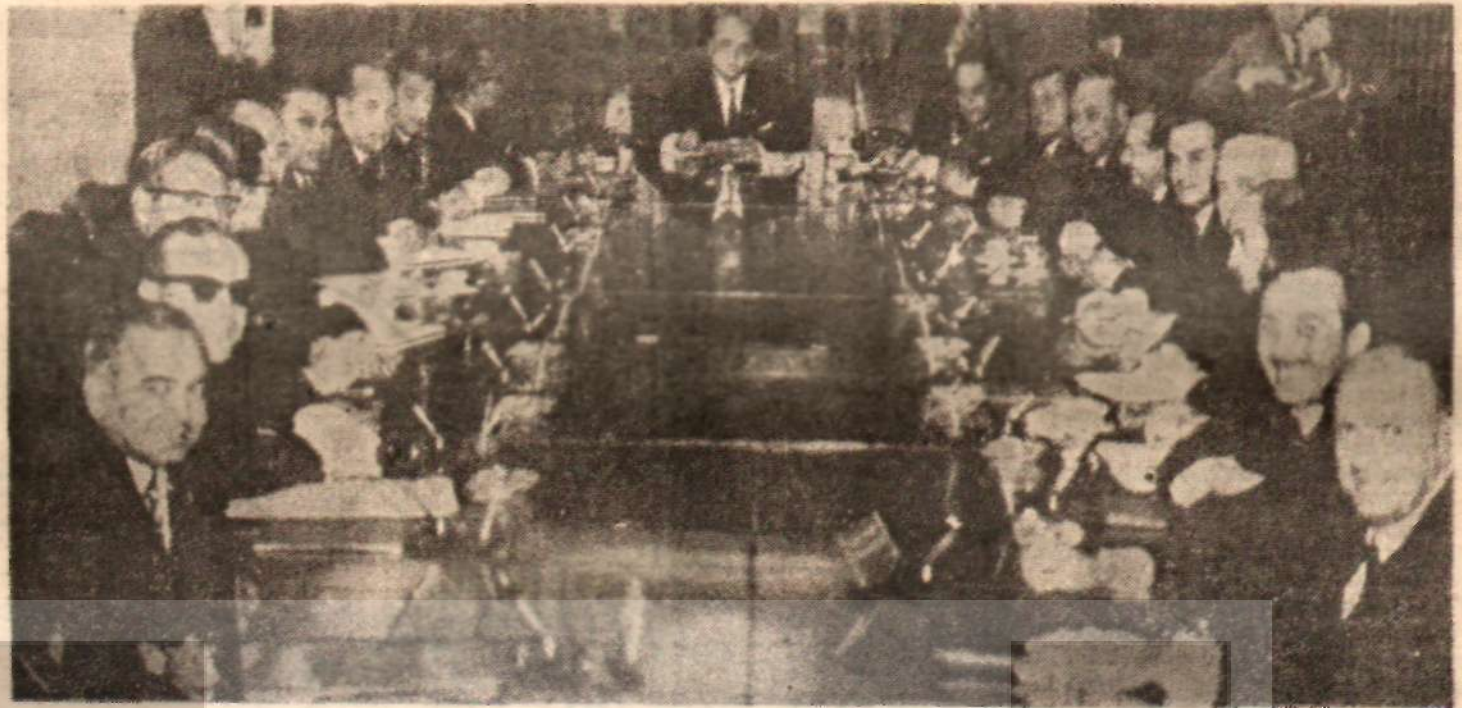
«- MECLİS'TE SAĞIRLAR KONUŞMASI -»

Dört gün boyunca süren Hükümet programı görüşmeleri, akademik planda kalkınma metodu tartışmalarına, dış politikaya, kavga ve gürültülere sahne oldu. Ele alınan konular dahi bu yeniliği, Meclise de giren sosyalist fikrin bir zaferi sayılmak gerekir. Bununla beraber, tartışmalar hiç bir zaman bir diyalog haline gelmedi, bir «sağırklar konuşması» olarak sınırlı gitti.

Hatırlar aynı dahi konuşma yorular, «kör gözün parmağı» kadar açık kavramlara çok farklı anlamlar veriyorlardı. Meselâ kapitalizmin ateşli savunucusu Başbakan Demirel, kapitalist olmadığını, özel teşebbüsü olduğunu söyleyebiliyordu: «TIP sözünün ifadesine göre, biz kapitalistmişiz. Yok öyle şey, bunu kabul etmiyoruz. Öndokuzuncu yüzyılın kapitalizmi bitmiştir diyoruz. Her yerde söyledim, bizim (izm) lerle işimiz yok». Demirel, kapitalizmin öndokuzuncu yüzyılda son bulduğunu inancındaydı. Artık «izm»ler kalmamıştı. Kapitalizm de bir «izm» olduğuna göre, Demirel kapitalizme karşıydı. O, özel teşebbüscüydü! Sömürme denen şeyi asla kabul edemiyordu. İktidarın başı, Türkiye'yi kurtarmak için yola çıkmıştı. Türkiye'yi kurtarmak isteyen kimse, Türkiye'yi sömürmesi mümkün değildi: «Türkiye'yi kurtarmak için yola çıkacağız, sonra da Türkiye'yi sömürteceğiz. Ne den? Öyle ise şu sömürme ve sömürülme işine bir son verelim. Bu bizim iktidarımızda yer almamalıdır. Yabancı sermaye de Türkiye'yi sömürmezdi. Demirel Senato'da, «Türk kafası kâfi derecede inkişaf etmemiş midir ki bu memleketin menfaatlerini koruyamıyacak» diyor.

Sayın Başbakanın sistem tartışmalarına da tahammülü yoktu. Kalkınma istiyor muyduk, yoksa istemiyor muyduk? Eğer istiyorsak, Demirel'in kalkınma yolunu ve programını kabul etmek gerekti: «Büyük Türk milleti olarak bu cennet vatanı ya şamaya kararlı mıyız, yoksa buradan geç mi edeceğiz? Buna karar vermek lazım.. Yine burada bir şeye karar vermemiz lâzımdır. Bu işi yapabilecek miyiz? Yapamayacaksak, o zaman bir nevi çaresizlik içinde oluruz. Yapabileceksek, bunu mutlaka evvelâ yapabileceğimize inanmamız lâzımdır. İşte bu program, bunu yapabileceğimizin kararlılığını getiriyor. Özel teşebbüscülük, kabiliyetli bütün insanlara zenginlik yolunu açmaktaydı: «Özel teşebbüsten, çalışan, mahareti olan, kabiliyetli her Türk vatandaşına muvaffakiyet yollarının açık olduğunu anlamak icap eder.»

Programın, «her şoföre otomobil» gibi dört yılda gerçekleştirilmesi imkânsız olan bir sürü hayali vaatle dolu bulunması da önemli değildi. Yeni Başbakan, Hükümet programının, yapılacak işler kadar, yapılmıyacak işleri de kapsamasında bir engel görmüyordu. Bir parti programı gibi, hükümet programına da, «arzu ve temenni edilen» her şey konabilir: «Programımızın, Hükümet Programı, bir nevi hedefler, istikametler manzumesi olacaktır.. Bunun bir sene içinde, iki sene içinde, üç sene içinde, dört sene içinde gerçekleştirileceği taahhüdü yoktur.. Binaenaleyh bir yanlış anlaşılabilir. Ama biz burada getirdiğimiz dert ve problemlerin hangisinin bu memleketin derdi ve problemi olmadığını

Demirel Kabinesi toplantı halinde
«Kapitalist değil, özel teşebbüscü..»

nın söylenmesini isteriz. Bunların hangisiyle meşgul olunmak lazım geldiğinin söylenmesini isterdik.»

Bu anlayışta bir hükümetin diyalog mümkün değildi.

FEYZİOĞLUNUN KONUŞMASI:

Müzakereler, cevval zekâtı usula bir parlâmenter olan CHP sözcüsü Feyzioğlu'nun, 3,5 saat süren konuşmasıyla başladı. Konuşmaların radyoyla yayımlandığını bir an için aklından çıkarmıyan Feyzioğlu, milletvekillerine den çok seçmenlere hitap etti ve CHP'nin yaptığı işleri uzun uzun anlattı. Demirel'in inkârcılık yoluna sapmamasını istedi. Ama «Türkiye'yi kurtarmaya çıktığımız ve «bir iktisadi istiklal savaşı yaptığımız» söyleyen Demirel, program metninde olduğu gibi cevabî konuşmasında da inkârcılık yaptı: «Geçen bes sene heba olmuştur, dedim. Gene de söylüyorum. Bunu meydanlarda söyledim. Niçin cevap bulmadı? Ben milletin hislerine tercüman oldum: Bes sene içinde projesi yapılmış, inşa edilmiş ne varsa onu söylesinler? Geçen bes sene memleketin iktisadiyatı bakımından heba olmuştur. Her tarafta ıssızlık farklı muamele, partizan idare, partizan radyo, yıkılan parti binaları görülmüştür.» Bu inkârcı ve iddialı tutum, CHP-AP çekişmesinin kısa sürede şiddetleneceğini belirtisi sayılabilir.

Feyzioğlu'dan sonra Millet Partisi sözcüsü, uzun bir Bölükbaşı monologu okudu ve Millet Partisinin katılmadığı bir iktidarın ne büyük tehlikelerle karşı karşıya kalacağını anlattı.

SIRA AYBAR'DA:

Ertesi pazar günü saat 15.15'te Başkan Bozbeyli, «Türkiye İşçi Partisi adına Mehmet Ali Aybar konuşacak» deyince, bütün Meclis kulak kesildi. Aybarı sadece 14 TIP'li alkışladı. Gazeteciler, dinleyiciler ve AP'liler de dahil milletvekilleri, Aybar'ın yazılı konuşmasını, tam bir sessizlik içinde ve dikkatle izlemeye başladılar. Bu dikkat 4-5 dakika sürdü. AP sıralarında ilk mırıldılar, Aybar'ın «AP'nin Anayasa ile çelişmeli durumunu» belirtmesiyle görüldü. «Uyanık kuvvetlerin gittikçe artan haklı isteklerini bir baskı rejimi kurarak önlemeye kalkışma ihtimalleri» ibaresi, gürültüyü arttırdı. «Yabancı sermaye sömürmek için gelir. Sanayileşme için yatırım yapmaz.. TIP, Hükümetin tuttuğu yolun, kısa za-

manda emekçi halkımızı daha perişan edeceğinden ve memleketi büsbütün çıkmaza sokacağını dan maalesef emindir. AP, fakir halkın oyu ile iş başına gelmiştir. Ama programında fakir halk için bir şey yoktur» sözü, sataşmaları ve gürültüyü çoğalttı. Aybar'ın sözlerini, 14 TIP'li ve Nazif Aslan (Sivas) gibi bir iki milletvekili alkışlıyordu. C. H.P.'nin bütün müzakereler sırasında TIP'e karşı bir davranıştan kaçındığı görülmekteydi. Ama TIP'ten uzak durmaya da dikkat etmekteydi. Ancak tek TÜK CHP'li, TIP'i açıkça destekliyordu.

Aybar, ilâvelerle okuduğu otuz sayfalık yazılı metnin, altıncı sayfasına gelince durum değişmeye başladı. Aybar, dış ticaret, sanayileşme, GATT, Ortak Pazar, ticaret hadleri gibi ekonomik konuları hayli soyut bir tarzda ve monoton bir sesle incelemeye başlayınca, ilgi dağıldı. TIP Genel Başkanının konuşma diline pek gitmeyen ve akıcı bir üslupla kaleme alınmamış olan iktisadi kısım, Demirel'in karikatür çizmesine, milletvekillerinin varışının dışarı çıkmasına ve geri kalanların sobhete dalmasına yol açtı. Toplumcu görüşlü gazeteciler dahi sigara içmeye çıktılar. Soyut ve kötü yazılmış iktisadi metnin Aybar tarafından da dikkatsiz okunuşu ve sık sık vuku bulan dil sürçmeleri ilgisizliği iyice arttırdı. Sonradan kulliste açıklandığına göre Aybar, parti uzmanlarının hazırladığı iktisadi metni daha önce okuyup hazmetmeden kürsüye çıkmak zorunda kalmıştı. Ashında iyi bir hatip olan Aybar, bu yüzden güçlüğü uğramıştı. Bu imkânsızlık, TIP'in merakla beklenen ilk imtibanda başarısızlığa uğraması gibi bir hava yarattı. Elbette, TIP ilk imtibanda titiz davranmalıydı, ama ilk konuşmanın yarattığı hayal kırıklığı, özellikle Çetin Altan'ın başarılı konuşmasıyla unutuldu.

GAZETECİLER NE DİYOR?

Bastın locasındaki parlamento tecrübesine sahip gazeteciler, Aybar'ın hayal kırıklığı uyandıran konuşmasını şöyle değerlendirdiler:

HÜSAMETTİN ÇELEBİ TRT Meclis Şefi: Meclis için yeni olmakla beraber son beş yılın politik tartışmaları bakımından yeniliği olmayan bir konuşma. Ancak açık ve kesin oluşu dikkat çekici.

GÜNAL SAYIN (Tercü-

man): Hitabet üslubu taşınıyor, güzel bir makale. Bildiğimiz Aybar daha iyi konuşurdu. Gerçeklerden uzaklaşmış bir konuşma.

ORHAN DURU (Cumhuriyet): Çok iyi hazırlanmış bir konuşma. Ancak monoton şekilde okundu.

FIKRET OTYAM (Cumhuriyet): Önce söylenenler doğru mu, yanlış mı? Mesele burada. Fakat Aybar, bu doğruları daha güzel anlatmak imkânını bulamamış. Bu konuşmayla TIP, «Biz elma da deriz, alma da / riz» demek de istedi.

AHMET EMİN YALMAN (Serbest Yazar): Üzerinde çok çalışılmış. Gizli fısıldanacak yerde bu konuşların Mecliste bu şekilde konuşulmasından rahatsız oldum. İlk başlangıcı daha iyi olmakla beraber genel olarak hitabet parlak değildi.

ESİN TALU (Adalet): Bir yönünü tenkit ettim. Türkiye İşçi Partisi, AP yi tenkit ederken «AP'nin niçin sosyalist metodları uygulamadığını» soruyor. Oysa esasen AP sosyalist parti değil, böyle iken «niçin sosyalist metodları AP uyguluyor» diye bir tenkit yersiz.

CENAP CETİNER (Ulus): Aybar çok iyi bildiği bu konularda irticalen konuşsaydı, Meclisteki bu ilk fırsatı daha iyi kullanmış olacaktı. Saadetin Bilgiç kirasının zayıflığı yüzünden liderliği kaybetti. Parlâmento zor şeydir.

KEMAL ŞENER (Yeni Gazete): Ortanın çok solundaki fikirler parlamento kürsüsüne ilk defa getirilmekte. Aybar, Mecliste yabancı olduğu bu fikirleri şade bir dille kaleme almış. Ne var ki, kürsüye belki ilk çıktığından olacak, okunurken beklenen veremedi.

ÜSLER MESELESİ

Milletvekilleri, dinleyiciler ve oturmuş izleyen gazeteciler tam bir ilgisizlik içindeyken, salonda birden bire bomba patladı. AP silâhsörleri yumruklarını sıkarak, kürsüye saldırdılar. Ortalık karıştı. AP'liler, «35 milyon metrekare Türk toprağının ıggal altında olduğu» söylenince coşmuşlardı. «Aybar sözünü geri alsın» diyorlardı. Başkan Bozbeyli'nin usta ve yatıştırıcı davranışı olmasaydı, mesele büyüyecektir. Orta yolcu Başkan, bir taraftan AP milletvekillerini teskin ederken, Aybar'ı sözlerini tavzihe çağırdu. TIP'lilerin tavzihe isteyeceği belli olan bir başkanı alkışlamaları tecrübesizlikti, ama Bozbeyli, meseleyi fazla üs-

telemeyi ve AP yaygarasını söğukkanlı bir sessizlikle karşılayan Aybar'ın «Üsler, Amerika'nın yetkisindedir» şeklindeki tavzihini kabul ederek patırtıyı geçirdi. Tavzihe rağmen, AP'liler, «Sözünü geri alsın Amerikan üssü değil. Nato üssü, Rusya'ya karşı. Başkan, ihtar ver. Üsler bizim müsaademizle kuruldu» diye bağırıyorlardı. Başkan bu curcunayı ustalıkla geçirdi ve CHP illerin uzun alkışlarına hak kazandı. Aybar, bundan sonra bayli rahatlıkla TIP'in dış politik görüşlerini açıkladı. Aybar, bizzat kaleme aldığı, güzel bir Türkçeyle yazılmış dış politik kışkırmada, «Ne Amerika, ne Rusya ve yalnız bayrağımızın dalgalandığı Türkiye» görüşünü, iyi bir hitabet örneği vererek belirtti. Fakat Amerikan egemenliğindeki üsler meselesi, Hükümet Programı müzakerelerinin belkemiğini teşkil etti. Demirel, «Bunlar Nato üsleri. Bütün Nato ülkelerinde var» diye meseleyi vavuşturmak istedi. Ne var ki, hükümetin ileri sürdüğü aidatıcı hukukî yaklaşımlar ne olursa olsun, Türkiye'de Tuslog Kumandanlığı yoluyla doğrudan doğruya Amerikan Silâhlı Kuvvetlerine bağli, Incirli, Çiğli, Karamürsel, Yalova gibi bir çok Amerikan üssü vardır. Bu üsler Türk kumandanlarının, başkanlarının özel müsaade alınmadıkça girmeleri yasaktır. Amerikalılar, buralarda Türk Hükümetinin haberi olmadan, dünya harbine sebebiyet verebilecek davranışlarda bulunabilirler. Prof. Ahmet Şükrü Esmer'in de Ulus'ta belirttiği üzere, U-2 uçakları Incirli'den habersiz kalkmış, Irak Kralı Faysal'ı kurtarmak ümidiyle 1958 buhranında Amerikan birlikleri Incirli'ye habersiz indirilmişlerdi. Bunlar, güç bir parlamento imtihanını başarıyla veren Çetin Altan'ın çok haklı olarak belirttiği üzere, hukuk zorlamaları bulunan gerekçeler ne olursa olsun, kesinlikle Amerikan üsleriydi. Meclisin de habersiz olduğu gizli ikili anlaşmalarla Üsler, Amerika'nın keyfi idaresine verilmişti. Türkiye'de ayrıca Eskişehir gibi Nato üsleri vardı. Buralarda, Nato emrinde Türk birlikleri vardı. Başka Nato birlikleri de gelebilirdi. Amerikanın buralarda ancak lojistik destek sağlayan çok ufak sayıda birlikleri bulunmaktaydı. Türk birliklerine verilmiş Eskişehir Nato üssü ile herkese kspalı Incirli arasındaki nitelik farkı ortadaydı. Ama De-

mirel, «Nato» gerekçesine sığınarak meseleyi geçiştirdi. Bütün birliklerimizin Nato emrinde bulunması gibi acıklı durumu da «Kendi emrimizde de birlikler var. Nato emrindeki birlikleri, haber verip kullanabiliriz» sözleriyle atlattı. Halbuki bu birlikleri kendi emrimizde kullanmak için ne büyük güçlükler olduğunu Kıbrıs meselesi acıklı bir şekilde ortaya vurmuştu. Ancak Kıbrıs olayından sonra, 15 kadar uçaklı minnacık bir milli filo kurulabilirdi. Herhalde bu, «Milli kuvvetlerimiz var, Nato emrindeki kuvvetleri istediğimiz gibi kullanabiliriz» gibi haksız bir iyimserlikle geçiştirilebilecek bir durum değildir. Demirel, ayrıca, Batı ülkelerinde de durumun aynı olduğunu söyledi. Bu sözler de gerçeğe uymamaktadır. General de Gaulle'ün tamamen bağımsız milliyetçi tutumu, YON'un daha önceki sayılarında da yazdığımız gibi ortadadır. İngilizler, «büyük imtiyazlara sahip» müstefik durumuydu, Amerika'ya önemli kolaylıklar göstermektedir. Aynı ilgilere dahi, suç işleyen Amerikalıların, bunu vazife usulünde yapıp yapmadığını tasvirinde İngiliz hakimlerinden başka yetkili tanınmamıştır. Türkiye'de ise, hukuk anlayışına ve Anayasa ya aykırı olarak mektup teatisi ile gerçekleşen bir gizli anlaşma, bu yetkiyi Tuslog Kumandanına vermiştir. Yarbay Morrison, içkili olarak gazinodan çıkıp gece vakti 13 Türk askerini çignemiştir. Yarbayın vazife sırasında bu suçu işlemediği ortadadır. Ne var ki Türk savcısı, Tuslog Kumandanından gelen «vazife belgesi» yazısı üzerine, suçluluğu apaçık belli olan Yarbay Morrison'u serbest bırakmıştır. Neticede 13 eri çigneyip birini öldüren yarbay, Amerikan askeri mahkemesi önünde usulen yürütülen bir yargılamadan sonra paçayı kurtarmıştır. Milli Birlik ve İnönü hükümetlerinin ısrarlı taleplerine rağmen, kamu oyunu şoke eden, hukuka ve Anayasaya aykırı bu imtiyazı kaldırmaya Amerikalılar bir türlü yanaşmamışlardır. Demirel'in Başbakan Yardımcılığı yaptığı Dördüncü Koalisyon Hükümetinde, Hasan Işık görev ve başladığı günlerde, bu adli kapütülasyon kaldırıldığı havasını uyandıran beyanlarda bulunmuş, ama Amerikalılar bu imtiyazlarından vazgeçmeye razı edememiştir. Demirel, bu meselelerin çözülmek üzere olduğunu belirtmiştir. Fakat bu cins beyanlar gündüze kadar gerçekleşmediğine göre, Demirel'in sözleri de ihtiyatla karşılanmalıdır. Ortada, Amerikan çıkarlarına işleyen, belki biraz mübalağalı da olsa «işgal» sözünü hakk gösteren yüz kızartıcı bir imtiyazlı durum vardır. Nitekim Amerikan ittifakının savunucularından CKMP Genel Başkanı Türkeş dahi, konuşmasında bu anormal durumun düzeltilmesini istemiştir: «Türk yetkili kumandanlarının ve şahsiyetlerinin grip denetleme yapamayacakları hiç bir saha, tesis ve yabancı birlik bulunmasına müsaade olunmamalıdır. Nato emrine tahsis edilmiş olan kuvvetlerimizin bir kısmı, Nato emrinde çıkarılarak milli kuvvetler hâline getirilmeli veya doğrudan doğruya bizim emrimizde olacak yeni milli kuvvetler tesis olunmalıdır. Nato emrinde bulunan kuvvetlerimiz, ancak müttefiklerimizin müşterek tasvibiyle kullanılma gibi durumlar dolayısıyla Kıbrıs meselemizde görüldüğü gibi bizi zaman zaman güçlüklerle karşılamaktadır.»

TIP, Demirel'in örtmeye çalıştığı bu acı meseleyi Parlamento'ya getirmekle önemli bir iş yapmıştır. TIP, belki meseleyi çok sert bir şekilde ortaya koy-

duğu «Usulde Türk komutan olsun. Nato dışına çıkarılan kuvvetlerle, meselâ 5 milli tümen kurulsun» gibi çetin sorularla Demirel'i köşeye sıkıştırmayı ihmal ettiği için tenkit olunabilir. Ama meseleyi cesaretle Türk kamu oyuna duyurarak, milli bir görevi başarıyla yerine getirmiştir. Azgın saldırmalara rağmen, daha ilk günden kürsüye tamamen hakim olan ve AP'lilere sözlerini zorla dinleten cevval zekâlı parlamenter Çetin Altan, eğer kendisine ikinci defa söz verilseydi, bu meseleleri her halde bütün açıklığı ile ortaya koyacaktı. Ama Çetin Altan'dan fena halde ürkün ve onu küllüstür sarhoşluk önergeleriyle çürütmeye kalkışan AP çoğunluğu, onu yeniden konuşurmak cesaretini gösteremedi. TIP, esashi surette hazırlanarak ve karşı taraftan demagogik çıkış yollarını kapayarak bu milli meseleyi bütçe müzakerelerinde dile getirmelidir.

YALÇIN - FEYZİOĞLU TARTIŞMASI

İktisat programı görüşmelerine en önemli şahıslardan birinin yaradılmasına, müteaddi suret meydama boş sanan Prof. Yalçın imkân verdi. İlk plâncıları, sosyalist kültür derneğini marksistlikle suçlayan ve özel teşebbüse azamî imkânı veren kalkınma plânını sosyalist sayan sözcü profesör, komünist beyannamesini de okuyarak, zayıf hitabetine rağmen, AP milletvekillerini boş yere gururlandırdı. AP grubu, «Artık bizim de Feyzioglu ile boy ölçüşecek aslan profesörlerimiz var» diye seviniyor, Yalçın'ın iyimserlik şaheseri uydurma kalkınma roçetesini hararetle alkışlıyordu. Erhard'dan müphem «Türk mucizesi» deyimini kullanan Prof. Yalçın vergileri indirme ve özel teşebbüsü çeşitli özendirme tedbirleriyle destekleme suretiyle, yüzde 7'nin de hayli üstünde, yüzde 9 kalkınma hızına erişilebileceğini iddia etmekteydi: «Kazanma şevki kamçılanan müsait bir piyasa iklimi içerisinde zenginleşme ve

Çetin Altan
Başkanlı parlamenter

bol gelir imkânları artan Türk vatandaşları, büyüyen bir kar topu misalinde olduğu gibi, milli ekonominin muhtaç olduğu münzam kaynakları yaratma imkânlarına sahip olacaklardır. Toplam yatırımların hepsi tasarruflarla karşılanacaktır. Ümit ve şevkleri artan fertler, bu ortam içerisinde istihlaklerinden seve seve fedakârlıklarda bulunacaklardır.»

Feyzioglu, iktisat bilmiyen AP milletvekillerini fena halde büyüleyen bir sihirbaz profesörü cevaplandırmak için söz aldı ve kelimenin tam anlamı ile Aydın Yalçın'ı yedi. Forum'dan Yalçın'ın bugünkülerle taban tabana zıt eski iddialarını tatlılıkla okudu. Prof. Yalçın «Eski fikirlerimde değişiklik yok» diyerek kendini savunmaya çalıştı, fakat böylece daha çok komik-

ATATÜRKÇÜLÜK EMPERYALİZME KARŞI SAVAŞ DEMEKTİR..

Atatürk için çok şey yazılmıştır. Tarihine büyük etkiler yapmış insanlar için çok şey yazılır. Sezar'dan Napoleon'a, Churchill'den Lenin'e ve Mao Çe Tung'a kadar... Bu kişilerin yaptıklarını anlatmaya çalışmak, tarihin gidişini kavramak için gereklidir. Roma İmparatorluğunun Sezar'ını, İngiliz Sömürge İmparatorluğunun son yaman savaşçısı Churchill'i, Fransa İhtilâlinin son Avrupa'yı çift sürer gibi Moskova'ya kadar taşıyan Napoleon'u, Sovyet İhtilâlinin hem icracısı ve de teorisyeni Lenin'i, 700 milyon Çinliyi bir devrimin ideolojisinde pişiren Mao Çe Tung'u bilmek, dünya tarihini ve bugünkü dünyayı bilmek için şarttır. Tarihin anlamını kavramayan ve bugünkü dünyanın durumundan habersiz olan toplumlar, milletler topluluğundaki yerlerini de bilmezler.

Atatürk'ü bilmek ve Atatürk'ü anlamak ise üstelik kendimizi tanımak, yolumuzu görebilmek için lâzımdır. Atatürk'ün dünya ve Türk tarihindeki yeri nedir? Bu soruya kesin, bilimsel ve bilimsel cevaplar aramak Atatürk'ü değerlendirmek her kolay üvgünden ve her acıklı ağzından çok daha yararlıdır.

Özünü söyleyelim: Bu alandaki çabalarımız çok yetersizdir. Üniversitelerimiz bu yolda yalnız tembel kalmış olsalar suçları belki de daha hafiflerdi. Ne yazık ki Üniversitelerimiz Atatürk'ün kişiliği karşısında yirmi yıldan beri bir korku ve çekingenlik havasına kapılmışlardır kürsülerini...

Bu hâlin nedenleri önemlidir. İktidarları yeryüzündeki bütün kurtuluş savaşlarına karşı cephe almış bir Türkiye'de, az gelişmiş ülkelerin ilk Milli Kurtuluş Savaşını vermiş Atatürk'ü gerçek kimliğiyle ortaya koymak cesaret meselesi haline gelmiştir. Üniversite kürsülerimiz ise böyle bir cesareti boğmak için hazırlanmış baskaların tehdidi altında susmak zorunda kalmıştır.

Çünkü Akdeniz dalgalarında Büyük Tarruz'dan sonra soğuk bir duş yapan kapitalist emperyalizmi, düşman askeri üniformasından soyunarak sinsi sinsi ve sivil kıyafetle Türk sınırları içine girmiş, memleketin her köşesinde ağlarını kurmuştur. İkinci Dünya Savaşından sonra Atatürk ilkelerinden uzaklaşan iktidarlar, kapitalist emperyalizme teslim olmakta kendilerini çıkarlar bulmuşlardır. Böylece İktisadiyatımızdan Milli Eğitimimize kadar her yanda varlığını açık ve kapalı olarak duyuran bir baskı gittikçe ağırlaşmıştır.

Teknik Üniversite Petrol Kürsüsü profesörünü ücretle bağhyacak kadar şuurlu bir emperyalist baskısı, Türkiye Üniversitelerini çö-

leştirdi. Prof. Yalçın'ın «sihirbaz iktisatçı» imajı çabuk yıkılmış olmak ki, AP'liler Yalçın'ın ikinci defa grupları adına söz almasını önlediler.

Prof. Yalçın, plânsız 1953-61 dönemine nazaran plânlı 1961-64 döneminde kalkınma hızının daha yüksek olduğu gerekçesiyle, plâni savunan Feyzioglu'na karşı, kasıtlı intibahı veren çok farklı anlamda rakamlarla tartıştı. Ama Feyzioglu, kalkınma plânından alınmış tabloları, usta bir tezgâhtar sabrı ile teker teker gözler önüne sererek sihirbaz profesörü kolay, fakat feci bir yenilgiye uğrattı. Ashında Feyzioglu'nun, «1953-60 döneminde Yunanistan yüzde 40, biz yüzde 4 adam başına kalkınma sağladık. Plânlı 1961-64 döneminde ise, eskisinden ve Yunanlılardan fazla kalkınma hızı gerçekleştirdik» iddiası ile plânın üstünlüğünü ileri sürmesi, zayıf bir savunmaydı. Nihayet Yunanistanın yüzde 40 milli gelir artışı, tamamen plânsız bir şekilde gerçekleştirilmişti ve Türkiye'de 1962 ve 63 hava şartlarının iyi olması dolayısıyla mahsulün yüksekliği, kalkınma hızı rakamlarının aldatıcı şekilde büyümesine yol açmıştı. 1961-64 döneminde, plân olmasa dahi, Türk ekonomisi belki de aynı kalkınma hızına erişecekti. Feyzioglu'nun iddiası, çok tartışma götürür ni-

müş, çökertmiştir. Üniversitelerimiz içinde sayısı çok olmayan değerli ve namuslu öğretim üyeleri iç ve dış baskıların ezgisi altında bulunmuşlardır.

Ve böyle bir ortamda Atatürkçülüğün gerçeklerini gençliğin gözleri önüne serecek. Atatürk'ün ihtilâlinin anlamını ortaya koyacak her çeşit çalışmadan yoksun kalmışız. Basınımız aynı kararlığın içinde yıllarını yıl etmiş. Liz Taylor'un yatak odası maceralarına ve Brigitte Bardot'un flörtlerine verdiği önemi memleketin temel sorunlarına vermeyen ve halkı uyutmak için elinden geleni yapan Babiâli basını, Milli Kurtuluş Hareketinin gerçeklerini külemek için son yirmi yılda elinden gelen gayret göstermiştir.

Yerli ve yabancı şirketlerin ilâlarına dayanarak kasalarını dolduran gazetelerimizden başka çeşit bir davranış beklemek zaten yersiz olurdu. Kapitalist emperyalizm, yabancı sermaye ve yabancı şirket yoluyla bir ülkeye girdiği zaman ilk elde edeceği kurumlardan biri de elbette basın olacaktır.

Atatürk antiemperyalistti, halkçı idi, devletçi idi, milliyetçi idi, yabancı şirketleri millileştirmiş, kapitüller hükümleri kaldırmış, iktisadi bağımsızlığı siyasi bağımsızlığın şartı saymış, kalkınmanın tek itici gücünü milli kaynaklarda aramıştı.

Yabancı sermayeye bel bağlamak, milli kaynakları yabancılara peşkeş çekmek, petrol ve madenlerde yabancılara kapitüller hükümler tanımak, yabancı şirketlere imtiyaz sağlamak, milli eğitim politikasını bile Amerikan vesayeti altına sokmak başka politikaları olanların Atatürk'ü unutturmak için yapmayacakları yoktur.

Ancak 27 Mayıs'tan sonradır ki Türkiye'de Atatürkçülüğün uyanışı başladı.

Bu uyanışın Türkiye'ye getirdiği akım emperyalizme karşı savaştır. Bizi sömüren emperyalizme karşı mücadele Atatürkçülüğün Türkiye'de gerçekleşmesi için birinci vasıftır.

Kompradorlar cephesi bunun içindir ki Atatürkçülükten ürkerler. Atatürk'ün emperyalizme yani sömürmeye karşı olduğu kesin, açık ve tartışmasız olduğundan yabancı sömürücülerle işbirliği yapanlar elbette Atatürk'e karşı olacak ve Atatürkçülüğün korkaklarıdır.

Emperyalizme karşı olan milliyetçiler ise Milli Kurtuluş Savaşının köllerini karıştırıyorlar, orada Atatürkçülük ateşinde yürekleri ısınacaktır.

İlhan Selçuk

Dönmezer, şöyle demektedir: «Programda (Anayasanın kabul ettiği temel hak ve hürriyetleri tahrip etmek amacıyla güden, her türlü tahriklerin isabetle önlenmesini teminen, mevcut mevzuata vuzuh vermek ve diğer taraftan usul ve teşkilât kanunlarında gerekli değişiklikleri sağlamak maksadıyla gerekli kanun tasarıları sür'atle hazırlanacaktır) denilmektedir.

Böyle anlaşılıyor ki, Ceza Kanununun 141-142 ve 312. maddeleri yeniden ele alınacak ve bahis konusu maddelerin ve Devletin düzenini korumak ve Devleti sınırlı kavgalarına götürücü ideolojilerin tesirlerinden kurtarmak amacıyla güden diğer hükümlerin, tabiklerini kolaylaştırıcı, açık şekillere sokulmasına ve kovuşturmada sür'at ve müessiriyeti sağlayacak yeni bir takım usullerin getirilmesine çalışılacaktır.»

141 ve 142'nin işleniyor denen hâliyle fikir, bilim ve sanat özgürlüğüne indirildiği ağır darbe ortadadır. Buna rağmen, 141 ve 142'nin daha keskin bir bıçak hâline getirilmek istenmesi, birçok 141 ve 142 mahkûmiyetlerine bilirdiği raporlarıyla mesnet sağlayan Prof. Dönmezer'i dahi endişelendirmiştir: «Bu çalışmalarda olağanüstü dikkat göstermek ve yine Anayasa'nın en değerli kıymetler olarak pekiktirmiş bulunduğu fikir, düşünce ve kanaatları ve sanatı yaymak hak ve hürriyetlerine zarar getirmemek lâzımdır.»

Yeni Hükümet ve 141 - 142

Ceza Hukuku Profesörü Sulhi Dönmezer, yeni hükümet programı ile ilgili olarak yazdığı «Hukuk düzeninde yapılacak değişiklikler önemlidir» başlıklı bir incelemede, 141 ve 142. maddelerin etkisini arttırıcı tedbirler alınacağını belirtmektedir. Prof.

Gerçek Saygısı

ESKİ PLAK

Fethi Naci

«Bugün askeri maksatlarla kurulmuş olanları hariç, devlet içindeki iktisadi teşebbüslerin herhangi birini, talibi bulduğuna takdirde, hususi teşebbüse devretmek bahsinde hiç bir mani yoktur. Bunları hususi teşebbüse büyük memnurlukla devredeceğimiz muhakkaktır.» Bu sözleri Adalet Partisi'nin iktisat profesörü Aydın Yalçın söylemiyor 7 Kasım 1965'te yaptığı o evlere şenlik konuşmasında; bu sözleri Adnan Menderes söylüyor 1954 yılının Mart ayında..

«Demokratik bir iktisat siyaseti, hususi mülkiyete dayanan ferdi iktisadi hürriyetini gözetken, hususi teşebbüsü esas tutan bir sistem olarak ifade edilebilir. Bugünkü iktidar bu umumî görüş çerçevesi dahilinde kalarak, devlete ancak iktisadi mevzularda muayyen vazife verilmesini bir esas olarak kabul etmekte ve devletin başlıca vazifesinin daha ziyade, iktisadi faaliyetleri teşvik, tanzim ve murakabe etmekten, aynı zamanda, hukuki ve iktisadi her türlü imkânları ilzar ederek, hususi teşebbüse geniş ve emin iş sahaları temin eylemekten ibaret olduğu kanaatinde.» Bu cümleleri Demirel hükümetinin programından almıyordum; 1952 yılının Kasım ayında Bayram'ın Meclis Açış Nutku'nda var bu sözler...

«Geri kalmış memleketleri kalkındırmak lazım. Biz inandık ki demokrat ve kapitalist bir rejim içinde refah ve saadete kavuşacağız.» Adalet Partisi sözcüleri söylemiyor bunu, Fatih Rüştü Zorlu söylüyor, 1956 yılında...

Örnekleri artırmak mümkün. Ama neye yarar?

1950-1960 deneylerinden sonra, 27 Mayıs'tan sonra gene 1950'ye dönüp aynı yolları bir kere daha zorlamaya çabalamak... Bunun birincisine, hadi büyük bir horgörümlükle, hatâ deyin, yanılma deyin, bilgisizlik deyin; ikincisine ne diyebilirsiniz?.

Demirel hükümeti, program diye, bir eski plak koymuştur ortaya. Nasıl başlayacağı, nasıl biteceği önceden bilinen bir plak. Dinleye dinleye ezberlediğimiz, baktığımız bir plak. Ve üstelik yeni Anayasa karşısında artık büsbütün çekilmez bir hale gelen bir plak...

Demirel hükümetinin denemesinin son deneme olduğunu biliyoruz; bu denemeden sonra Türkiye'de kapitalist yoldan kalkınma hayalleri bir daha diriltilemez üzere yok olup gidecektir. Türk sosyalistlerinin sözlerini olaylar birer birer doğrulayacaktır. Ne var ki biz, sözlerimizin olaylar tarafından bir kere daha doğrulanmasını değil, Türk halkının bir an önce insanca yaşama şartlarına kavuşturulmasını istiyoruz. Üzünüz bundan: Pisi pisine daha birkaç yıl harcanacak, toplumumuz bakımından hayati önemi olan birkaç yıl...

«Sol eserlere paydos!»

Kültür düşmanı Kültür Müsteşarı Adnan Ötügen, yakın ilişkileri bulunan AP'nin iş başına gelmesiyle, sesini yükseltmeye başladı. Yeni İstanbul'a bir beyanat veren Müsteşar, «Sol eserlere paydos» demektedir. Yeni İstanbul'un tiyatrodan temizlik diye verdiği haber aynen şöyle: «Devlet Tiyatrolarının sol eserlerden kurtarılmasından sonra, şimdi de yabancı eserlerden kurtarılması için Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarlığına çalışmalar başlanmıştır.

Bilindiği gibi geçen tiyatro mevsimine kadar Devlet Tiyatrolarında revaçta olan sol eserler, Adnan Ötügen'in Millî Eğitim Bakanlığı Kültür Müsteşarlığına getirilmesiyle tiyatrodan temizlenmiş ve Devlet Tiyatroları vasıtasıyla aşırı sol propagandası yapmalarının önüne geçilmişti.

Dün bu konuda kendisiyle görüştüğümüz Kültür Müsteşarı Adnan Ötügen, «Devlet Tiyatroları sol eserlerden kat'i olarak temizlenmiştir. Bundan sonra da böyle devam edecek ve Devlet Tiyatrolarında sol eserlere artık yer verilmeyecektir» demistir.

Bu sözlerle, Kültür Müsteşarı Ötügen, kültür düşmanı olduğu nu açıkça ilan etmektedir. Milletvekillerimiz, peccat arzeden bu «Mr. Cuthy» den hesap sormaya çağırız.

Son Havadis ve yabancı petrol şirketleri

İzmir Belediyesinin petrol alımlarını ve şehrin en iyi yerlerindeki servis istasyonlarını

Petrol Ofis'e kaptırmamak için çaba gösteren yabancı petrol şirketlerinin Belediye Başkanı Osman Kibar tarafından açıklanan rüşvet teklifi bomba gibi patladı. Büyük baskılar altında kaldığı anlaşılan Osman Kibar, «rüşvet» ten değil, «rüşvet söylentileri» nden söz ettiğini açıklamak zorunda kaldı.

Ne var ki ilk açıklama bir basın toplantısında, çok sayıda gazetecinin karşısında yapılmıştı. Gazeteciler, Kibar'ın söylentiden değil, açık bir rüşvet olayından söz ettiği konusunda ısrar etmektedirler.

Mesleyle, AP'nin önde gelen yayın organı ve Genel Başkan Demirel'in baş savunucusu Son Havadis gazetesi de ilgilendi. Gazete, iktidar çevrelerine hâkim yabancı sermaye anlayışının tipik bir örneğini vermekte ve devletin devletten alış verişleriyle İzmir'in büyük kayıplara uğradığını ileri sürmektedir.

İzmir Şehir Meclisi, çok kısa bir süre önce bir anlaşmayı kaşı göz arası kabul etti. Hal buki anlaşma öyle bir saat içinde değil, üzerinde günlerce enine boyuna tartışılacak kadar önemli idi. Ve daha da enteresanti, mahalli seçimlerden bu yana meclisteki 16 C. H.P.'li üye hiç bir zaman Belediye Başkanı ile böyle birlik olmamış, kendisini bu derece hararetle desteklememişti.

Anlaşma petrol üzerine idi. Hani şu son yıl, artık kibritle çakmadan da harlıyan nesnel. Bütün belediye vasıtaları 25

yıllık akaryakıt ihtiyaçlarını, Petrol Ofis'in şehrin muhtelif yerlerinde yeniden açacağı 18 istasyondan temin edecek, buna mukabil Petrol Ofis de, Belediye'nin gösterdiği yerlerde betonlama, deniz doldurma, oto park, kafeterya ve umumî helâ yapmak suretiyle İzmir'e 10 milyon lira sarfedecek.

Anlaşmanın esası bu.. Fakat gelgelelim, Şehir Meclisi üyelerinin ağızdan nerdeyse bayılacakları bir saate, yani 21'e sakıştırılan müzakeresinde Osman Kibar öyle açıklamalar yaptı, üyeler arasında fezel-den öyle fıslıtlar dolardı ki, istiyen istemiyen aceleyle parmak kaldırdı «Kabul!» demek zorunda kaldı.

Belediye Başkanı «Beyler! Dikkatinizi çekerim. Bu bir petrol davasıdır» diyordu. «Diğer yabancı şirketlerin ağır baskısı altındayım. Petrol Ofis'in verdiği bir misli —yani 20 milyon— yatırım yapmak istiyen var İzmir'e.. Hatta içlerinden birinin bana rüşvet teklifi de harfç..»

O bu açıklamayı yaptığı sırada, bilhassa AP'li üyelere doğru şu fıslıtı dolıyordu:

«Bazı yabancı şirketler beş bin lira verip bu anlaşma aleyhinde söz söyleteceklermiş. Çıkış konuşunlar da görelim!..»

Ve tabii kimse ağızını açmadan daha doğrusu medeni cesaret örneği vermeden anlaşma hemen kabul edildi ama, o gün bugündür soruların ardı arası da kesilmedi. İşin doğrusunu isterseniz soruların çoğu da Şehir Meclisi üyelerinden.

Diyorlar ki:

Bu kadar önemli bir anlaşma nasıl olmuş da son güne kadar gizli kalmış, kanunen gerekli şartname ilan edilmiş?

«Petrol Ofis, bizimdir, millî varlığımızdır. Kabul. Ancak İzmir de uğruna öldüğümüz veya öleceğimiz toprağımızdır. Vatandaşın en az parçalarından biridir. Ona yirmi, otuz milyon kazandıracağız niye on milyonla yetinelim? Petrol Ofis kazanacak, anladık. Fakat İzmir neden, başındaki bu kadar deri ve meselevi kolaylıkla halletmek imkânından mahrum kalsın?»

Gazetenin iki kamu kuruluşunun birbirinden alış veriş yapmasını önemsememesine ve yabancı petrol şirketleriyle ticareti daha kârlı bulmasına pek şaşmamalıdır. Devletin devletten alış verişini sağlayacak olan Petrol Ofis Kanunu Tasarısı iki yıldır bir türlü çıkarılamamıştır. Hüdal Oral ve arkadaşları, tasarını yeniden imzalayıp Meclise vermişlerdir. Fakat Demirel, devletin devletten alış verişine karşı olduğunu Hükümet Programında şu sözlerle açıklamıştır: «İstetme ve satışta, devletin özel teşebbüsün yanına bulunduğu petrol sanayiindeki tesekküllere, sarf ve imkân eşitliği sağlanacaktır.»

Demirel'in özel teşebbüsü, yabancı petrol şirketleridir. Ve «sarf ve imkân eşitliği» aldatmacasıyla, devlet kendi kurumunu elinin tersiyle iten petrol ihtivaat için yabancı şirketlere yönelebilecektir!

OSMAN KIBAR'DAN HESAP SORULUYOR!

İzmir Belediye Başkanı Osman Kibar'ın Petrol Ofis ile yaptığı anlaşma, başına bir hayli iş açacağı benzetilmektedir. Rüşvet iddialarından galeyana gelen İzmir

il AP. İller, Başkan Haysiyet Divanına verme kararındadırlar. A. P. il Başkanı Mehmet Karaoğlu AP. Belediye Meclis Grubunun, bugünlerde toplanarak haysiyet divanına sevk meselesini ele alacağını açıklamıştır. Kibar'ın rüşvet iddiasını tevill, büyük çıkarlar dönen bu konuda, AP il meclis üyelerini yatıştırmaya yetmemiştir.

Yunanistan'da sol ve Amerika

Yunanistan'da, daha dün kadar yeni hükümet üyelerinin de «Hitler kanunları» dediği faşist hükümlere dayanarak, ilerici gençler arasında geniş tevkifat yapıldı. Afgi adlı gazete, tevkifatın Amerikanın telkiniyle yapıldığını yazmaktadır. Gazeteye göre General Van Fleet,

Yunanistan'a gizli bir seyahat yapmış, sertleşme planı bu seyahatin sonunda ortaya çıkmıştır. Le Monde gazetesi bu konuda şöyle demektedir: «Amerikan yardımına siddetle muhtaç olan Stefanopoulos Hükümetinin sertleşmesinde Amerikanın parmağı olduğu kanısı sol çevrelerde yaygındır.»

Bu arada Demirel'e yakınlığı ile bilinen Adalet gazetesi, «Amerika ve Komünizm» adlı bir başyazı yayınladı. Demirel - Bilgiç çekişmelerinin en ateşli bir anında, «Bayram değil seyrân değil, eniştem beni neye öptü» edah yazıda, Amerikanın her işe burnunu sokması övülmemektedir: «Birleşik Amerika, Rusların bu olaganüstü çabaları karşısında âtil ve âciz kalmaya tahammül göstermemekte elbet-

İSTANBUL'UN ÇÖPÜ VE MALİYETİ

İstanbul Belediye Başkanı Haşım İşcan, Belediyenin yıllık faaliyet raporunda, çöplerin toplanması işinin yeteri kadar yerine getirilemediğini belirtirken bazı ilgil çekici bilgi verdi. İşcan'ın sözlerini aynen yayınıyoruz:

«Yaptığımız etüdlere göre, bir kilo çöpün evlerden toplanması, çöp sahasına götürülmesi ve imhası, bugünkü rayiçle Belediyeye 3,3 kuruşa mal olmaktadır.

Şimdi bazı müesseselerden Belediyenin aldığı çöp paralarını arzedeceğim.

Pera Palas Oteli:

Bu müesseseden günde 2 ton çöp ve kül çıkmaktadır. Bunların kaldırılması günde Belediyeye 66 liraya, senede takriben 24 bin liraya mal olmaktadır. Bu otelden Belediyeye 24 bin lira çöp parası alınması lazım gelirken, bu otel senede çöp parası olarak 191 lira 25 kuruş ödemektedir. Belediyenin aldığı bu miktar, otelin ödemesi icab eden paranın 120'de birini teşkil etmektedir.

Park Oteli:

(Lokanta, garaj ve müştemi lâti dahil) Bu müessese de günde 2,5 tona yakın çöp ve kül çıkartmakta, Belediyemiz bu müessese için senede 29 bin 200 liralık masraf yapmakta, buna mukabil Park Oteli'den çöp parası olarak yalnız 1949 lira 68 kuruş almaktadır.

Hilton Oteli:

Bu otelden günde 2,5 ton çöp ve kül çıkmakta, Belediye bunların nakli için 29 bin 200 liralık masraf yapmakta, buna mukabil bu müessese Emekli Sandığı Kanununa tâbi olduğundan Belediyeye hiç çöp parası ödememektedir.

Şimdi bir de âlalettayın bir apartmanın ödediği çöp vergisinden misal getireceğim:

Bevoğlu Mesrutiyet Caddesinde 7 dâireli bir apartmanın çöpünün nakli için, Belediye, bu apartmana yılda 3560 liralık hizmet yapmakta, buna mukabil çöp parası olarak bu apartmandan sadece 77 lira 20 kuruş vergi almaktadır.

Hülâsa, yukarıda birkaç örneğini verdim misallerle. Belediyenin gördüğü temizlik hizmeti için sarfettiği paraların, aldığı vergilere nazaran 20 — 120 misli fazla olduğu anlaşılır.

Başkan İşcan mevcut çöpin geçen yıl ancak dörtte birinin kaldırıldığını belirtmektedir. Anlaşıyor ki fakir mahallelerde çöpler bütün oibi toplanmakta, fakat bütün halkın

Haşım İşcan

toplanan paralarla bir mütlu azınlığın hizmeti görülmektedir. İstanbul gibi birlerce meselesi olan bir şehrin belediyesinin, lüks otelere ve zengin mahallelerine parasız hizmete hakkı yoktur.

İşcan, bu arada, arsa spekülatörlerinin insafsız pençesi altında plânsız gelişen İstanbul hizmetlerinin karşılanmamasının çok güç dağılık bir şehir haline nasıl geldiğini açıkladı:

«İstanbul şehri 28 bin hektarlık bir sahaya yayılmıştır. Şehir hudutları, vaktinde tahdit edilmediği için hesapsız genişlemiş, bu vaziyette ana hizmetleri, yani elektrik, su, kanalizasyon, bacağı gibi lüzumlu madeni tesisleri her yere ve sür'atle götürmek kabil olmamıştır. Genişleyen, yeni yeni binalar yapılan ve mahalleler teşekkül eden şehrimizde, bu sıkıntı halin devam etmektedir.

Belediye hudutları içinde takriben 2 milyon nüfus mevcuttur. Bu miktar yaz aylarında yarım milyondan fazla artmaktadır. Tasradan gelip kalanlar ve içerdeki doğunlarla birlikte her yıl 140 bin nüfus tezyât etmektedir.

İstanbul'da 190 bin bina, 475 bin kapı, 8600 sokak ve cadde, 2 bin kilometre uzunluğunda yol vardır. Sokak ve caddeler, 15 milyon metrekaRELİK bir sahaya isgal etmektedir. 15 milyon metrekaRELİK yol, cadde ve meydanların çöp alma ve temizlik hizmetinde 2317 işçiyi karşılık 1629 kişi çalışmaktadır.

Şehrimizin cadde, meydan, köprü, park vesair en çok kirlenen yerlerime 150-200 metrede bir işçi olmak mecburiyetinde olduğundan bunun dışındaki bazı semtlerde bir işçiyi 15-20 sokak ve caddenin isabet ettiği görülmektedir.»

te haklıdır. Milletleri bu çeşit saldırılardan, sola götürülecek tehlikeli maceralardan korumak ve kurtarmak için mukabil gayretlere ve faaliyetlere geçmekte, cesur ve azimli davranışlarda bulunmaktadır. Güney Kore, Vietnam, Dominik hareketleri bunun en canlı misalleridir..... Amerikanın, tecavüze ve komünizm tehdidinde mâruz kalan memleketlere yaptığı açık maksatlı yardımlar, karşı cephedekiler tarafından, bir Amerikan emperyalizm faaliyeti olarak ilan edilmektedir... Amerikanın bu konudaki politikası, demokrasinin selâmeti için en güvenilir teminatır.»

Böyle teminatla iktidar sürmek isteyenlere, yol yakinken akıl ve iz'an tavsiyesinde bulunalım.

Traktör montaj sanayimiz

(H. Tahsin Veliâğaçlı, Alman ya'dan yazıyor)

Batı Almanya'daki Frankfurter Allgemeine Zeitung adlı gazetede —ki kapitalizmin on güçlü sözcüğünden biridir— 21.10.1965'de «Türkiye'de Hanomag traktörleri yapımı» başlığıyla şu haber çıktı: «Hr. Ankara, 20.10.1965, Özel — Ekim ayı başında Türkiye'de monte edilen Brillant (purlanta) 600 tipli 56 beygir gücündeki traktörün ilk tamamlandı ve piyasaya tanıtıldı. Türkiye'de daha gelişme çağındaki tarım için başka yabancı firmalar çoktandır traktör monte ediyorlardı. Rhein Stahl-Hanomag firması da Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu ile Ankara ve Kırıkkale'de bu traktörün montajı için anlaşmıştı.

Şimdiye kadar 25'den 65 beygire kadar çeşitli gücüne 8.000 traktör monte ediliyordu. Yapanlar Minneapolis - Moline, Massey - Ferguson, Fordson Motor Co. ve FI at'dı. Ayrıca International Harvester de bir montaj işi kurmaya lisans almıştı. Sanayi Bakanlığının yıllık planı 10.000 traktör yapımını öngörmektedir.

Makine - Kimya ilk yıl 600 traktör montajını ve bu sayıyı zamanla yükseltmeyi taahhüt etmektedir. 1963'de Hanomag'a Makine - Kimya arasında bir anlaşma yapılmış ve bu traktörün Türkiye'de yapılacak parçalarının adımı çoğaltılması düşünülmüştü. Daha ilk yılda yerli parça makine'nin %43 ünü bulmaktadır. Bir Türk işadamı Hanomag'dan gelecek parçaların ithal lisansını üstüne almakta, gelenleri Makine - Kimyaya aktarmakta, monte edilenleri de tekelde piyasaya sürmektedir. Böyle bir anlaşma, işe para koymaktan kurtardı için, Hanomag bakımından elverişlidir. 1964 Ağustosunda bu işadamı ilk siparişi vermişti. Makine - Kimya Türkiye'de yapılacak %43 parçayı üçü Ankara'da, ikisi Kırıkkale'de olmak üzere 5 işyerinde hazırlanmaktadır.»

Haber burada bitiyor. Yılda 10.000 traktör bu zamandaki traktör sanayinde bir fabrika için bile yüksek kapasite sayılmaz. Küçük bir fabrikanın kapasitesidir. Böyle bir fabrika zamanın makineleriyle donatılabilir, teknik, ekonomik bakımlardan iyi yönetilebilir, yapılan traktörler oldukça hesaplı elde edilebilir, bütün ülkeye dağılmış tarımcılar için pek çok yerde yaygın bakım ve yedek parça yerleri kurulup işletilebilir. Özet olarak Türkiye'de zamana uygun gerçekten yerli bir traktör sanayii kurulmuş ve hizmete girmiş olur.

Ama bugün yıllık 10 bin traktör ihtiyacımızı karşılamak için altı ayrı yabancı firma bizi cüce montaj atölyelerine dağıtmış, küçük küçük parçalamış durumda. Bu uğurda harcanan döviz, dönen sermaye, getirilen makineler, kullandıkları emek derli toplu bir fabrikaya lazım olandan pek çok fazla. Fakat işyerleri fabrika değil, imalat fabrika imalatı değil. Gücümüz insafsızca israf edilmekte. Bu gördüğümüzü bakabilir mi? Bunun sonundan Türk sanayiine ve tarımına yararlı bir sonuç beklenir mi? Hayır. Bunu herkes bilir. Bu yabancı firmalar çok iyi bilir (ve böylece tam kurulacak olan Türk sanayini en nazik zamanda en canabici yerinden baltalar); onların içimizdeki güvenilir kimseleri, iş adamlarımız da bilir; ve hattâ çok korkulu ki, sanayi politikamızı kilit noktalarından, yükseklerden yönetenler de bilir, fakat gene de «nurlu u. fuklar»dan söz eder.

BAŞBAKAN DEMİREL'E «Ufak Uyarmalardan»

Nimet Arzık

— ŞÖÖÖYLE BİR...

AP'li milletvekili, seçim-dışı safiyetiyle, Meclis koridorlarında konuşuyordu, «arkadaşlar arasında». Herhalde, aynı anda bir CHP'li milletvekili de aynı lafları ediyordu, «arkadaşlar arasında». Herhalde bir YTP'li milletvekili de aynı konuyu açmıştı, «arkadaşlar arasında». (Biz duyduğumuzu yazıyoruz Demirel!..)

Herhalde bir...

«— Kabine şööyle bir itimat oyu alsın... Arkadaşlarla beraber... Şööyle bir Almanya'ya uzanacağız!.. Ondan sonra şööyle bir Paris'e... Ondan sonraaaaa... (Japonya da var unutmaz!)

Yeter arkadaş... Demek en acil dâvan buydu.

Kusura kalma Demirel... Ben de şöyle düşünüyordum âciz vatandaş olarak:

«Kabine... nasıl olsa...

«şöyle bir itimat oyu alsın... bu seferlik... daha bozulsunmaz... daha, hoşnutsuzluklar yatıştırılır... Sonra sizler, keyfin verdiği selâmlık kahkahalarıyla, yolculuk kardeşliğinin verdiği yakınlıkla ve nasıbınız olan dövizle giderseniz, «şööyle bir giderseniz Beyrutlara ve ötesine», diyelim.

Dönüştürüldüğü iktidarınız sizin olsun, gördükleriniz belki bizlere de «şööyle bir» anlatırsınız da yararlanırsınız toplumca diye.

Herseyden yaralıyız Demirel... Kayıtsızlıktan, fütursuzluktan, alınmayan derslerden, verilmeyen derslerden, küçük beenciliklerden, büyük pervâsızlıktan, herseyden yaralıyız Demirel!..

Bu yaralarda henüz senin günahın yok. Köklü reformlar yapamıyacaksın bile, şu bize indirilen her an, ufak şamarlardan bizi kurtar... Partini de kurtar, partini del...

«Hizmet... Hizmet... Hizmet...» diye çağırın beğlerin çoğunun ilk işi «gam-kasavet dağıtma turuna» çıkmak mı? Milletlin tepesine gam-kasavet bulutları yağdıkça duman duman!

Şimdiyedek bundan «asırdiler» sorumluydu. Şimdi sen sorumlusun genç Demirel, sen sorumlusun!

Ya giden döviz!.. Bu bir hizmet yolculuğu değil ki... bunca döviz gitsin tamtakırlığımızdan!

Sonraaa... DİPLOMATİK PASAPORT MESELESİ

Diplomatik pasaport meselesi de var. Talebe, memleketin geleceğini temsil eden talebe, hiç bir milletvekilinin verebileceği zorlu bir döviz imtihanından geçer ve pasaportu için 200 lira öder, değil mi? Hak mı bu?

İşçi pasaport almak için, para öder değil mi? Hak mı bu? Beynindeki, gönlündeki ur'u, memlekette kestiremeyen pasaport almak için para öder değil mi? Hak mı bu?

Ve milletvekili «gam-kasavet» dağıtma turuna, bedavadan diplomatik pasaportla gider Demirel. Hak mı bu?

Ve şimdiyedek bunu bütün hükümetler de kabullendi. Ba-

Süleyman Demirel
«Şööyle bir...»

sın da. Çünkü basında da basın ağaları var!..

Büyük reformlar zordur Demirel, amma iyi niyet düzeltmeleri yapılabilir şu karmakarışıklıkta. Bunlardan biri şu diplomatik pasaport meselesi. Meclisin kendine çekti düzen vermesinin ilk adımlarından biri.

Milletvekillerine, özel misyonları olmadığı vakit, diplomatik pasaport veren memleket azdır. Endonezya falan. (Sevgili Endonezya.. Sen olmasan, Bakiyedenlikler falan da olmazdı. Ve sevgili, sevgili, sevgili Alicanımızı da Mecliste göremezdik!)

Milletvekillerine, diplomatik pasaport verilmesi Atatürk zamanında ihdas edilmişti. O zaman bir «sened» i vardı. Yakın tarihi bilirsin Demirel... Nedeni şuydu:

O zamanlar bir çok yerde elçiliklerimiz yoktu. Ve milletvekillerimiz «şööyle bir gam-kasavet dağıtmaya» değil, muhahas olarak gidiyorlardı. İşportallara falan göz atıkları bile yoktu. Çıplaklıklara da (O devirde... yazık... strip-tease falan da yoktu. Dünya, Roma İmparatorluğunun sukûtuna taş çıkarmak üzere çıkmıştı). Görevlerini kolaylaştırır diye milletvekillerinin ellerine vermişti Gazi Mustafa Kemal diplomatik pasaportu. Ebediyete kadar, hem de «gam-kasavet dağıtma» turlarında kullanınlar diye değil! Şimdi diplomatik pasaportlarımızın lüzumu yok...

TANE TANE PİLAV VE ZEYBEK

Şimdi sana bir hikâyecik anlatayım Demirel. Azıcık bana da gül. Mecliste çok çıktığın. Geçen devreye ait zaten...

İşte hikâyem: Milletvekilinin hanımının, «dar giderli» pabuçlarının içinde, ayaklarının çektiği işken-ceyi eski hunhar Çin İmparatorları bile düşünememişti. Amma göynü ferahlıklar içindeydi. Dört saat o «dar giderli» nin içinde dolaşmış, şehir kazandı o kepçe (kendini deyimini kullanıyorum) bütün ailevi glyim istihkakını tamamlamıştı, hiç olmazsa bir allenin yükünden, o bakımdan, hükümet kurtulmuştu.

Lâli rengi mayolar, vizon rengi çamasır, seçim vaaları gibi kabartılmış perukalar (bi siyah, bi sarı, bi kızıl), hepsini almıştı, hepsini!.. Üstelik Elçi Bey ile hanımı (işte elçi öyle olmalı) kendilerini öyle ağır-lamışlardı ki, öyle ağır-lamışlardı ki... bir sanlye yanından ay-

rılamışlardı. (Sağ olsunlar, var olsunlar, gül olsunlar). Halbuki öbür büyükelçi... (ona gösterecektirdi) bir nezaket çayı ile yetinmişti... Hani şu 24 saatte beliren fasulye ve pilav hasretini gidermek için küskün partililer gibi ayrılmış tane pirinçli pilav pişirmişti, kendi elçiziyle elçinin hanımı!.. (Ah memleket, vah memleket!) Celâl Bayar'ın meşhur Demirci Efe'sinin kızanlarını kiskandıracak bir zeybek kıvrımıştı Elçi Bey, şaşkın İsfahan taklidi halıların üstünde!..

Beye de, aradığı çarşı pazarında dolaştıracak kılavuzlar takmıştı Elçi Bey! (Gel yıldırım geleceksen! Başımın üzerinde yerin var. Amma başım pek rahatsız.)

Dönüştürüldü Demirel, o, o kadar rahat Meclis koridorlarında, fiskoslaşa fiskoslaşa anlatıyordu kendine ait kısmını ve gümbürdeye gümbürdeye Büyükelçiye ait kısmını!

«— Büyükelçi... esast!..

Böyleleri işte yüzümüzü akıptartırlar... elâleme karşı... Hep bizimle mesguldü, koskoca sefareti bırakıp.. Hanımı kendi eliyle tane tane pirinçli (küsmüş partililer gibi değil mi) pilav pişirdi!.. Kendi bi zeybek oynadı azizim, bi zeybek oynadı... (Celâl Bayar'ın meşhur Demirci Efe'sinin kızanlarını imrendirecek bir zeybek!)

Demirel, çarşı pazar faslı da iyi, tane tane pilav da hazmedilir, Elçi Beyin «ver yansın» zeybeği de... Ancaaaak, ben böyle yolculuklarda iki şeye yanar tutuşurum. Ben âciz ve nâciz vatandaş... Hani dört senede bir oy veren... Meşru hükümet partizanı vatandaş... İki şeye yanar tutuşurum. Söndür Demirel, elinde bugün söndürmek...

Görev yolculuğu olmayan yolculuğa giden dövizle (küllü başka vatandaşlar için kısıntılıdır... Kili o dövizle senede ni ce talebe okutabilir...) Bir de mebus beyin diplomatik pasaportuna. Bir de, artık o tamamen hissi, şu sıralarda yaralı memleketimin problemleri şahresin dikineyken «kabine şööyle bir güven oyu alsın... Şööyle bir Almanya'ya... şööyle bir bilmem nereye uzanalım» dedirten, sonsuz kayıtsızlığa, sonsuz gaffete!..

Her şeyden yaralıyız Demirel... Kayıtsızlıktan, gaffetten, alınmayan derslerden, verilmeyen derslerden, küçük beenciliklerden, büyük pervâsızlıktan, kendi perişanlığımızdan, her şeyden yaralıyız Demirel!..

Bu ufak tefek şeyleri engelleyebilirsin, amma engelleyeceksin!..

Büyük reformlardan önce, ufak reformlardan başka Demirel... Şu milletvekillerine «gam-kasavet dağıtma» yolculuklarına, diplomatik pasaport verdirme Demirel. Çölde, kum fırtınasında çağırır gibi olduğunu biliyorum. Amma kızma bize Demirel. Sen hoş olmayan şeyleri, politika üzere, hoş tutmaya mecbur kahrsan, biz de vazife üzere, hoş tutmamaya mecburuz.

Ve biz buca gam ve kasavetle püfür püfür tüterken... bize hizmet etmeye seçtiklerimiz gam-kasavet dağıtma turlarına, diplomatik pasaportla ve yüklü dövizle çıkıyorlar u hesaplıvacamız, işaretiliyeceğiz. mihmilyeceğiz!

Arkamızdan isterlerse hangi cinsten kılıç sallarlarsa sallansınlar, önümüzden de be!..

İKİ DEV YAZARIN DEV ESERİ

MAUROIS ARAGON
Amerika'yı Rusya'yı
anlatıyorlar

Amerika tarihi ve edebiyatı üzerine yazdığı eserlerle bu konuda otoritesini kabul ettiren Fransız Akademisi üyesi André Maurois, Amerika Birleşik Devletlerine, ünlü şair Aragon da Sovyetler Birliği'ne giderek üç yıllık bir çalışmadan sonra bu dev eserleri ortaya koydular. Maurois, Amerika'da bir tarım uzmanıyla, bir bilimle, bir iktisatçı ile, bir politikacı ile görüşürken Aragon da Rusya'da aynı mevkide bulunan yetkililerle konuşarak iki dev ülkenin gerçeklerini hiçbir itiraza yer bırakmayacak bir doğrulukla mukayeseli olarak dile getirdiler.

PAZAR GÜNÜ AKSAM'DA

BATILILAŞMA ÇABASI İÇİNDE A T A T Ü R K Ç Ü L Ü K

Rauf Mutluay çok zor bir işi başarmış ve Prof. Niyazi Berkes'in YÖN YAYINLARI tarafından çıkarılan «BATICILIK, ULUŞÇULUK ve TOPLUMSAL DEVRİMLER» adlı önemli araştırmasını, kısa matematik formüller halinde ortaya koymuştur. Mutluay'ın, Prof. Niyazi Berkes'in kitabını ele alarak, Türkiye'de Tanzimattan beri görülen çeşitli politik akımları birer cümlelik matematik formüller hâline getirdiği ilgi çekici çalışmasını sunuyoruz:

Prof. Niyazi Berkes

GİRİŞ : (Sayfa 3-11)

1 — «Türkiye'de son on beş yıllık gelişmelerin en göze çarpan yanı... (ancak) batı toplumlarının yaşama seviyesinin gerektirdiği bir tüketim ekonomisini Türk toplumunun sırtına yüklenen bir burjuva sınıfının doğmuş olmasıdır.»

2 — İkinci Dünya Savaşı başında faşist taklidi ağır bir ırkçı milliyetçilik akımı, milliyetçiliği faşizmden çalınan fikirlere boyayarak, Kemalist milliyetçiliği ve devrimciliği kızılıkla suçlandırdı; o zamanın aydınları, bunun karşısında ügümsüz, sorumsuz ve seyirci kaldı.

3 — Tasfiye edilmiş olan gericiilik eğilimlerini körükleyen nazizmden ve faşizmden aşırılmış olan bu milliyetçilik, her yer, de gizli ve karışık işleri perdelemeye yarayan kızıl isterisinin verdiği duman perdesi altında daha soğuk savaş başlamadan Türkiye'yi, savaş sonrasında ilk örnek peyk nişanlı hâline getirdi.

4 — Dünyanın birçok ulusları bağımsızlığa kavuşurken, bağımsızlığını Kurtuluş Savaşıyla kazanmış olan Türkiye; ekonomi, maliye, endüstri, siyaset, fikir ve kültür alanlarında tâbi, bağımlı bir memleket haline getirildi.

5 — Yazarların komprador burjuvazisi adını taktığı sınıf; batıya bağlanmadan, batıya borçlanmadan, batıdan dilenmeden, ulusal gelişmenin her meselesini batı çıkarları, na göre bir çözüme bağlamadan bu ulusun yaşayamayacağı teorisine sınıştaki yapılmıştır... Böylece asıl gericiilik, batılilaşma iddiasında olan sınıfın değişmeye karşı direnmesinin bir eseri oldu.

6 — Yapılmış bütün incelemeler, dış yardımların geri kalmış toplumları kalkındırmayacağını, tersine kalkınabilmeleri için ne imkân varsa onu da yok edeceğini göstermiştir.

7 — Yalnız bir ekonomik ve siyasi buhran içinde değiliz; değerler ve gerçeklerle ilgili bir düşüş buhranı içindeyiz. Çünkü bu gün batıcılık ulusal varlığı satışı çıkar, mak; ulusçuluk, gelenekçiliğe yapılmak anlamına sokulmuştur. Özel teşebbüsçü Batı medeniyetçisi, ortaya aynı zamanda gerici geleneklerin timsali olarak çıkmaktadır.

8 — Türk aydınının toplumda aldığı yer açısından taşıdığı çelişme, Türk aydınının köklerinin de bu komprador burjuvazisinin gelişiminde olmasından ileri geliyor. Türk aydını siddetli bir kendini eleştirme zorunluğuna karşı kararlıdır.

9 — İkinci Dünya Savaşından sonra zengin batı devletlerinin çekici maddeler ve uluslarla ortaya çıkan yardım faaliyetleri, okumalarının batılilaşma eğilimlerini daha da canlandırmıştır. Türk aydını da yalnız yetiştirilmesi bakımından değil düşünülmesi bakımından da bu aşın içine girmiştir. Halbuki o yalnız düşünülmesi değil yaşayışını ve eylemini de bu bağlanmadan söktüp kurtaracak şekilde toplumun önderi, halkının insanı olamayacak, batılilaşmanın şimdi aldığı şeklinin esiri bir parazit olmaktan öteye gidemeyecektir.

10 — (Çünkü) bizim ulusal bedellerimiz, le batı yardımının hedefleri birbirine zıttır.

I — PEYKÇİLİK MODELİ BATICILIK (13-28)

11 — Arap ortodoksizminin eseri olan kâfir ve Rumlardan gelen frenk kavramlarıyla gerileme devrinde batı demek «frenk küffarı» demek olmuştur, XVIII yüzyıla kadar batı ile hiçbir ilgi kurulmamıştır.

12 — Avrupa'nın en kudretli devleti Fransa ile kurulan dostluk, diplomatik ve askerî plândan öteye geçemedi... Sırf onun askerî

yardımlarından faydalanma umudu ile Moskova'ya gitti.

13 — Batı açısından da gerçek amaç Türklere yardım etmek, kalkınmalarını sağlamak değil, biraz askerî yardım yaparak bu imparatorluğun belirli yerlerini kendi ellerine geçirene kadar Moskofları oralara sokmamaları için onlara biraz direnme kabiliyeti vermektir. Fransızların gerçek amaçlarının bu olduğunu gericiiler görerek batılilaşmaya kuvvetle karşı geldiler ve reformcuların gâvurları satılmış kimseler olduğunu hal-ka ispat ettiler.

14 — Batının Türklere karşı bu davranışı, o zamandan beri değişmemiş bir gelenek olarak kalmıştır. Frenk batısı ile bu ilk mü-nasebetin ulaştığı bu sonuç, halk arasında batılilaşmanın ihanet ve gâvurlaşma olduğu kanısını da o zamandan başlatır.

15 — Dış yardım şeklinde başlayan İngiliz siyaseti, evvelce Fransa ile olduğu gibi gene peykçilikle sonuçlandı: Resit Paşa düşündüğü reformları İngiltere Başbakanı Palmerston'a kararlaştırıyor Lord ona sıkı sıkı teblihte bulunuyor; Meşrutiyete hiç lüzum yok; hüristyan tebaaya serbestlik ve rih, yeter. Sizin asıl muhtaç olduğunuz şey, askerî yardımdır.

16 — Böylece İngiliz uygarlığından edinilen istifadeler sunlar oldu: Kırmı harbi, İstikrazlar, Osmanlı Bankası, Berlin muahedesi, Kıbrıs'ın verilmesi ve nihayet Dünyası Umumiyet.

17 — Tanzimatın bütün ekonomik kalkınma teşebbüsleri, bugün de güdülmekte olan liberal siyaset yüzünden iflâs eder; yarım kalan devlet yatırım teşebbüsleri, yabancı sermayeye devir ve teslim edilir.

Rauf Mutluay

18 — Osmanlı imparatorluğunun 1720 den 1920 ye kadar süren ikiyüz yıllık batı politikası, yeni bir batı devletinin politikasına sarılmak güdümü, Türk toplumunda modern dünyanın gereklerine uygun hiçbir reform yapamayanların siyasetidir.

19 — Kurtuluş Savaşının verdiği en büyük ders, batı denen şeyin emperyalizmi denen şeyin bir yanı olduğunu anlatması oldu.

20 — Yani Türk toplumu batıdan bağımsız durumda kalmadıkça batı onun karşısına mutlaka emperyalizm olarak çıkacaktır; bu bir ekonomik kanundur.

21 — Türkiye ancak batıya rağmen batılilaşabilir. Türkiye batıya karşı gelmedikçe batıdan bağımsız olmaz, kendini de düzeltemez.

22 — İlk defa olarak Kurtuluş Savaşı döneminde Türkiye'nin baş dâvasının batıcılık ya da ulusçuluk değil toplumsal devrimcilik dâvası olduğu meydana çıkmıştır; batıcılık ve ulusçuluk ancak bu açıdan anlam ve yer alabilir.

II — UYGARLIK OLARAK BATI ANLAYIŞI NASIL BAŞLADI? (29-46)

23 — Avrupa'da bir batı uygarlığı olduğunun kavranmaya başlanması, Napolyon savaşlarından sonra ve buharın gelmesiyle başlar.

24 — Bugün atom uygarlığına kıyasla ne, rede isek, o dönemde de buhar uygarlığına kıyasla orada idik. Avrupa uygarlığına karşı imrenme, bugün medenilik âlâmeti saydığımız tüketim maddelerinden ziyade yaşayış biçimine, usullere ve prensiplere oldu.

25 — Batı etkisinde kalmış halklar arasında en çok Türklere dış görünüşte en çok değişmeye başladılar; (özellikle kılık - kıyafet, sakal - bıyık devrimleri?) dönem dönem tekrarlanmıştır.

26 — Yepyeni bir bürokrasi doğdu. 27 — Avrupa ise Osmanlı veya İslâm uygarlığını yalnız kendi dışında görmekle kalmadı, onun varlığını bîte versiz, anlamsız buldu.

28 — (Çünkü) birinin esas prensibi terâki, ötekinkinki gelenektir. XIX. yüzyıl ortalarında batı düşünüşünün en önemli kavramı evrim yani daha yüksekçe doğru gelişme kavramıdır; onun dışındaki toplumların evrim kabiliyeti olmadığına inanılır.

29 — Avrupa'ya görenler en çok iki şeye saplandılar: Bu uygarlığın kişiye sağladığı mutluluk ve özgürlük; bunların devlete sağladığı güç. Bu dilemmaların çözülmemesi yüzünden ne kişi kurtarılabildi, ne de devlet.

30 — (Çünkü) kişi özgürlüğü dâvası ile devletin askerî veya sivil gücünün artması arasında bir karşılık değil, bir uygunluk görülüyordu.

31 — «Bireylerin aklı aydınlatılmalı» denen Hindistan'da kurulan örnek okul müsüliman gericiinin merkezi olur; Japonya'da ise önce toplum değişmeye başladığından bütün aşlar tutar.

32 — Avrupa uygarlığını toplumun yapısı ile ilgili olmayan, Avrupadaki mağazaların camekanlarından alınıp getirilecek medenî yet malları sayan hükümet memurları verile kövlüden, esnaftan derilmiş gençler bu üniversitelere değil endüstri merkezlerine ve müesseselere gönderilmiş olsalardı.. Herseyin ashında bir toplum düzeni olduğunu anlayacaklardı.

33 — Bugün bile bu üretici sınıflar uygarlık dediğimiz şeyle tanıştırmamıştır.. (hâlık) işçi kütlésinin emeğinin yaratacağı ekonomik değerlerle avlak sınıfı yetiştirmeyi boğuna finanse ediyoruz.

34 — Düşünür, toplumun ve müesseselerin kişinin hayatında oynadığı rolü kavradığı

öçüde toplumcu olur. Uzun yıllar gericinin ilericiye üstünlüğü, ilericinin bireyciliğine karşı başarılı şekilde toplumcu olmasında idi. III — BATICILIGA KARŞI TEPKİ (47-68)

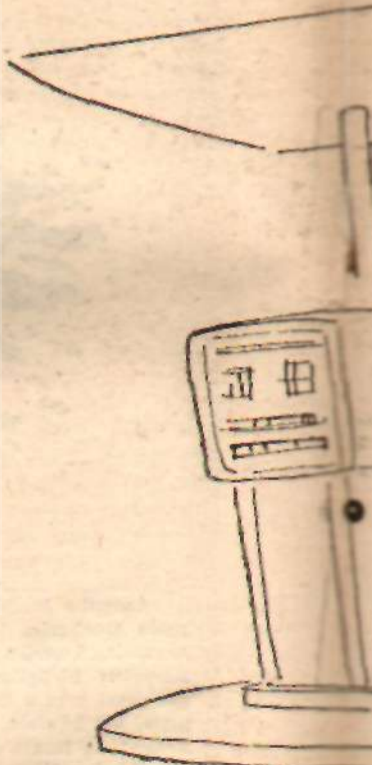
35 — Baştakilerin peykçi gidisleri yüzünden önce karma bir tepki doğdu: «Müslümanlar tanzimattan zarar gördüler» diyenlerin bugün bize gericiilik gibi gözükten tepkisi.

36 — Toplumcu kalkındırma yönünde bir batılilaşma konusunda en ilerici sayılabilecek kimselerin bile anladığı şey, batı uygarlığının mahsullerinin alıcısı, tüketicisi ve borçlusı olmaktan ileri geçmiyordu.

37 — (Hakk olarak) halk arasında avrupalılaştırmak bizim kaldıramayacağımız bir lüks bir birey alafrangalığı sayılmıştır. (Böylece) batı uygarlığının, özellikle onun toplumsal dokusunun ne olduğunu anlamaya probleminin yanında «biz neyiz? Bizle batının sınırları nerede bağlar, biter? Batılilaşma faydalı mı, zararlı mıdır? sorularına karşı ayrı ayrı üç görüş ortaya çıkar.

38 — Gerçek şudur ki ondokuzuncu yüzyıl ortalarında ulusal birlik kavramı yoktu. Türklere geleneksel olarak ırk, din, kan, secere, hattâ dil birliği toplumsal birlik temel olmamıştır. Türklere bunların hepsinde tekçilliği değil, çokçuluğu kabul ettiklerinden toplumsal birliklerinin temeli ya zanaat birliği, ya da devlet birliği olmuş; bu yüzden teokrazi, aristokrazi, ırkçılık rejimi kurmuşlardır; bu açıdan Türklere gerçekten tarihin en dikkate değer, dünyanın en medenî ve insancıl toplumlarını kuran insanlardır. Fakat bu özellikleri onları iki olav karşısın, da çok kritik bir duruma düşürür. Ekonomik hayatları sarıldığı veya devletleri yıkıldığı zaman darımadığın, perişan, yönsüz bir hale gelirler.

39 — Müslüman bir Türkün örgütsel bir

Bir Batı

ancak devlet gerçevesi içinde müm-
kündür.

40 — Namık Kemal, Tanzimat siyasetinin
muhlis olan Osmanlı kavramını ele alıp, on-
dan tabii caizse bir Osmanlı milliyetçiliği ya-
sanan adam olur.

41 — Namık Kemal'in hücum ettiği şey,
Menderes modeli batı medeniyetçiliğidir.

42 — Ama uygarlığı yapan şeyin toplum
deği birey olduğunu sanan N. Kemal, tarih
suarından yoksun kalır ve yeni Osmanlı-
nın uygarlık görüşünde toplumculuk yanı hiç
görmez.

43 — N. Kemal bizde modern histori-
yografiye doğru ilk adımdır.

44 — Bu umutla camiaya yaşatmak için
ister istemez eski düzenin iki müessesesini
siyaset ve hilafeti ve onların altında yaşayan
halk ve dini, yeni Osmanlı bireyciliğinin te-
melatları olarak alır; kişi özgürlüğünden o ka-
dar söz ettiği halde bu kurumların onlarla
uyumlanmazlığı görmez.

45 — (Oysa) bireycilik Türk toplumunun
tabiiyatıdır.

IV — İSLAMCILIK TEPKİSİ (69-81)

46 — Kanunî Esasi rejiminin kaçınılmaz
sonucu Abdülhamit rejimi oldu.

47 — Doğruyu söylemek gerekirse ana
düşünce tutulan görüş açısından tutarlı olan
N. Kemal Değil Abdülhamit'tir.

48 — Aşafranga islâmcıların anladığı is-
lâmîlik, Hazreti Omer, peygamber zamanına
kadar getirdikleri hayali bir müslümanlık o-
lur.

49 — (Oysa) tarihte pek çok müslüman
hükümetleri olduğu halde hiçbir zaman is-
lâm devleti olmamıştır.

50 — (Böylece) batı ekonomisinin hüküm,
dışarıyla hilafet imparatorluğunun başkentine
Öğün-U Umumiye imparatorluğu şeklinde
çerleşir.

51 — İslâm uygarlığının batı karşısındaki
en münasip adı sanımsa «tencik uygarlığı»
dır.

52 — Yenilenme, kalkınma isteklerini kö-
künden baltalayan bir gelenekçilik fikriyatı,
bir türlü söküp atamadığımız Japon efsane-
sine benzer yaratır.

53 — Gerçekte Japon misali islâmî ve
gelenekçi tezi ispatlamaz, tersine onu yalan-
lar.

54 — (Ama) Abdülhamit rejiminin efsane-
ye ve yalana dayanan ideolojisi, Menderes za-
manında olduğu gibi tüketim batılılığı şek-
linde sömürülgenlik batılılığının sınırlarına
gelir.

55 — Ve Türk aydını tuhaf bir duruma
düşer: İstibdat aleyhine çalışırken kendini
başka milliyetlerin istiklâl dâvalarına hizmet
eder durumda bulur.

V — AYDINLAR TOPLUMSAL DEVRİM
DÂVASIYLA KARŞILAŞIYOR (82-92)

56 — Abdullah Cevdet ve Prens Sobahat-
tin dâvanın anayasâ meselesi olmayıp top-
lumsal devrim dâvası olduğunu söyleyip dur-
duklar.

57 — Birinin ifratları, öteklinin bireyci-
liği tutunmadı.

58 — Abdülhamit'in asıl korktuğu kuvvet
halk değildi; Tanzimatın yıkım batıcılığın-
dan perişan hale gelen halk hilafesine dört elle
sarılmıştı. Abdülhamit'in asıl korktuğu, sivil
aydınlar değil, subaylarla siyaset adamları idi.

59 — Türkiye'de inkılâp kelimesi ve kanun
değişiklikleri, ya eğitim şartlamasını ifade
etmiştir. Türkiye'de batı anlamında yani ister
ansızın ister süreklî olarak toplumsal sınıf-

ların itişisi ile toplumun yeni baştan kurulması
şeklinde devrim geleneği yoktur.

60 — Bütün geri kalmış toplumların de-
ğişmesinde okumuş aydınlar gurubunun rolü
olduğu bir gerçektir ama.. örgütlü uğraşı ge-
leneğinden Türk aydınları şaşılacak derecede
yoksundur. Türk aydını bu gibi çabalara ve
başarılarına ya ilgisizlikle, ya istihkârla bakar.

61 — Aydın toplumsal bir kitle teşkil et-
mediği gibi toplumun sınıfları da kendisiyle
birlik değildir.

62 — Aydın toplumsal etkisizliğini anla-
yınca ister istemez umudunu gene hükümete
bağlar ve burada bizim topluma özgü ikinci
bir anomali ile karşılaşır: Hükümet ne ka-
dar toplum sınıflarından bağımsızlaşırsa
devrim şansı o kadar artar, ne kadar sınıfla-
rın etkisi altında kalırsa bu şans o ölçüde
azalır.

VI — HALKÇILIK TEPKİSİ (104)

63 — Rusya'dan gelen Türklerin halkçılık
hareketi, ermeni aydınlarının sosyalist Hin-
çak hareketi, Balkan aydınlarının fikirleri
halka dönme düşüncesi olarak ilgi kazanma-
ğa başlar.

64 — Ama önce İstanbul'un alafranga
batıcılarının, sonra Osmanlıların ve islâm-
cılarının saldırısına uğrar. Ziya Gökalp daha
Atatürk zamanında bile ödevi bitmiş olan
bu düşünür, halkçılığı Marksist sosyalizm-
den ayırarak tesanütçülük ve meslekî tem-
silcilik ideolojisine ulaştırır.

VII — TÜRKÇÜLÜK TEPKİSİ (105-124)

65 — Gökalp'in millet kavramını bugün
de kabul ediyoruz.

66 — Ama ulus toplumu ile batı uygarlı-
ğının arasındaki ilişkili devrimsel değişime yolu
ile ulusun kalkınması amacına uygun şekilde
bulamadığını da biliyoruz.

67 — Gökalp ekonomik olan her şeyden
korkar ve bu konuda bilgisizdir.

68 — Zira Tanzimatçıları batı uluslarının
harslarını içeri soktular diye kinamakta ya-
nılır. Ashında Türk toplumunun güçlüğü hars
almakta değil medeniyet almaktadır. Asıl
güçlük onun bu kolay sandığı yandadır.

69 — Gökalp hars ve medeniyet ayrımını
islâmcıların batılaşma arzusunu uzlaştırmak
için vaadmişti, fakat daima varolmayan bir u-
lus özlemi içinde kahr.

VIII — DEVRİMCİLİK TEPKİSİ (125-140)

70 — Batıya karşı savaşırken batıya sırt
çevirmeme zorunluğunda kalan Kemalist dev-
rimcilik, «ulusal bağımsızlık olmadan batılı-
laşma olmaz, toplum ölçüsünde olmadan u-
luslaşma gerçekleşemez» gerçeğini bulur. Bu
panoramamızın en önemli vesikası Atatürk'ün
Nutku'dur.

IX — DEVRİMCİLİK VE TARİH (141-175)

71 — Türk milliyetçiliği, birçok benzerle-
rinden farklı olarak tarihsel bir temelden
mahrumdu.

72 — Yeni ve devrimci bir tarih görüşü
getiren Mustafa Kemal'in tarih tezi bugün
unutulmuş gibidir.

73 — Türkte bir yarı kazandıran Atatürk
onun geçmişini bu menfaatçilerin çapulcu-
ğundan kurtaramamıştır.

74 — Hristiyan ve ırk bencilliği etkilil al-
tında kalan batı tarihçiliği de Marksçı tarih
açılımı asla benimsiyememiştir.

75 — Türklerin din anlayışı ruhanilik an-
layışından tamamen farklıdır ve bunu en
iyi anlayan Atatürk, türk din geleneğinin ru-
huna uygun laiklik kavramını getirir.

76 — Türkler İslâmîlikle kendilerine uy-
gun şekil olarak ya hukuk ya tasavvufu be-
nimsemiştir.

77 — Türk kavramı bir kavim ve ırk kav-
ramı değil, medeni düzen (töre) ve devlet
egemenliği kavramı olmuştur.

78 — Okullarda bilgisiz öğretmenler elin-
de ırkçılığa yarayacak şekilde öğretilen tari-
hin zıddına, Türkler arasında kan mitolojisi
hiç yaşamamıştır; tersine Türkler hiç çekin-
meden kan karışmasını siyasî ve millî poli-
tikalarının prensiplerinden biri yapmışlardır.

79 — Türk kelimesi üzerine bir sonuca
vardırılmayan tartışmaların incelenmesi bize
gösterir ki bu adla ne bir ırk hattı ne bir
kavim vardır. Türkçük, daima uygar bir ulus
olma adıdır.

80 — Bugünkü Türk milliyetçiliğinin öz
dâvası devlet ve ekonomi bağımsızlığı ve öz-
gürlüğü dâvası olmaya mahkumdur.

81 — Türk tarihi bir hars tarihi değil
bir medeniyet tarihidir.

82 — Atatürk Kur'an tercümesi çabasını
hem ümitsiz hem faydasız sayarak bırak-
mıştır.

X — DEVRİMCİLİK VE BATILILIK
(176 - 186)

83 — Kemalizm harsçılık muhafazacılığı
değil medeniyet ilerliciliğidir.

84 — Ulusal bağımsızlığı, halkçılığı, dev-
rimcilliği amaç edinilen bu hareket, Tanzimat,
Meşrutiyet aydını gibi toplumsal içten ve

89 — Böyle bir batılılaşmanın en zararlı
yanı batı kapitalist ekonomisinin içeride ken-
dine araç olarak yetti bir sınıf yaratmasıdır.

90 — Bu çekirdek etrafında toplumun u-
fak bir parçasını teşkil eden batılılaşmış bir
kast, karşısında halkın modern reayası mey-
dana gelir.

91 — Tüketim maddeleri istahında Türk
okumaları ve batılılaşmaları bu düşkünlük-
ten dolayı asla temayüz ederler.

92 — Geri kalmış toplumların Türkiye
siyaseti batının görünmez şekilde
kendini yenil bir çeşididir.

93 — Böylece batılılaşma illetine yakalan-
an toplumların değişmesi, bu batılılaşma
kuvvetiyle siddetlenirse o oranda imkânsız-
laşır.

94 — Oysa çağdaş uygarlığa en başarılı
olarak girebilen toplumlar imrenme batıcı,
iğnadan kendilerini koruyabilen toplumlar
olmuştur.

95 — Batılılaşmış zümrenin yaşamının caz-
zibesi fakir sınıflara da bulaşınca memleke-
tin tabii kaynakları harıl harıl yabancılara
devredilir, berî yandan da harıl harıl cam-
ler yapılır.

96 — Demek ki batılılaşma toplumu kal-
kınma değişmesine değil bozulma değişmesin-
e götürmektedir.

Namık Kemal

Bir Batılı olan Karikatürist Beck'in gözüyle İstanbul

başdan yoksun bireyci, akılcı, takmacı bu-
günün aydınları tarafından batıcılık dâvası
olarak yanlış anlaşılmuştur.

85 — İslâmîlikte reform özleyenlerin boş
sarıntı hiçbir toplumun din aydınlanması ile
kalkınmış olmadığını bilmemekten gelmek-
tedir.

86 — Batı uygarlığının alma anlamında
batıcılık ve bunun karşısında bazan din, ba-
zan siyasî, bazan ırk kavramlarına dayanan
geleneklere sarılma anlamında anlaşılın milliyetçilik Türk toplumu için faydalı olma-
mıştır.

XI — TÜRK BURJUVAZİSİ NEDEN
DEVRİMCİ OLAMIYOR- (187 - 202)

87 — ırkçılığın prensibi «Her ırkın ü-
stünde Türk ırkı», peykçi batıcılığın prensibi
«her toplumun aşığında Türk toplumu»
sloganıdır.

88 — İkisinin altında yatan şey birdir:
Megalomani ile aşağılık duygusu. Biri palav-
ralarla halkı aldatmak, diğeri aldatılmış
halkı yabancı çıkarlarına satmak sloganıdır.
Bunda milliyetçilikten yoksunlaştırılmış batı-
cılık millî ihanet şeklini; batılılaşmaktan
yoksunlaştırılmış bir milliyetçilik yobazlık
şeklini; toplumcu görüştü yoksun milliyet-
çilik ve batıcılık da katmerli bir ihanet,
memleket satıcılığı şeklini alır.

97 — (Tabii ki) Batıdan hazır uygarlık
alınmaz.

98 — Çıkar yol batıcılığı batıdan bağımsızlık
şekline, milliyetçiliği devrimcilik yolu-
na çevirmededir.

99 — Artık söylemek sırası gelmiştir ki
Türkiye'nin baş dâvası batılılaşmak değil ba-
tılaşmamaktır.

100 — Batı denen fil; bu terim kadar de-
ğişen, aklı ne olduğu bilinmeyen, üzerinde
uzlaşma olmayan yanlıcı, sahte bir kelime
yoktur.

101 — «Batılığın ve batılılaşmanın bu-
gün tek anlamı kalmıştır. O da şu: Batıcılık,
geri kalmış toplumların aydınlarının, kendi
toplumlarının kalkınmasını gerçeğinin kar-
şısında ilerlemiş toplumları görmekten gelen
aşğılık duygusunu hafifletmek için yapı-
lıklar bir hayal, bir toplumsal sakatlığın
aydınlar arasında nüskeden bir görüntüsü-
dür. Toplumculuk açısından batıcılık: İslâm-
cılık, Osmanlıcılık, Türkçülük tacar usulü,
yözü, Akıbeti bilinmeyen anlamsız bir söz-
cükür. Batıcılık, hiçbir yerde gerçekleşme-
miş, sadece gerçeğe yarayan, bir bireyci
aydın ütopyasıdır.»

— SON —
— Yeni Ufuklar'dan —

Bulgaristan İzlenimleri: 6

Eğitim Çalışmaları

Fakir Baykurt

Bulgaristan'da dolayan bir yabancı, dağ başlarındaki ıssız köylerde, çok nüfuslu kentlerde, deniz kıyılarında, yüksek ormanların arasında, barajlarla gema alınmış ırmak göllerinde sık sık şu görüntüyle karşılaşır: Açık mavi, ya da kavuniçi önlüklerini giymiş otuz kadar çocuk, ikişer ikişer el ele tutmuşlar; kümenin başında, sonunda iki genç bayan; yürüyorlar. Ya da, ellerinde bak raç, kova; oynuyorlar. O yabancı bunu her zaman dışarlarda değil, içerlerde, okul bahçelerinde, parklarda görebilir. Yazın görebilir. Bu yabancı gitsin köyleri dolayın, kentleri kasabaları tarasın: Hepsi dün yapılmış kadar yeni okullar. geniş pencereli, boylu ışıklı sınıflar; sınıflarda en çok otuzu, otuz beşi geçmeyen öğrenci kümeleri. Okullarda on beş, yirmi öğretmen. Mevsim yazsa okullar kapalıdır elbet. Ama kapalı da olsa nöbet tutan bir iki öğretmen bulunur Okul bahçeleri geniştir. Çeşmelerin suları akmaktadır. Öğrenci ve öğretmenlerin işlediği bahçede yeşillerin en güzel tütmeindedir. Bu, bir köy okulunun bahçesi değil, bebelerin döşediği bir tarım sergisidir sanki: Küçük çapta, küçük boyda çocuk çalışmaları. Ama hepsi anlamlı... Okulların marangozluk, demirliklik işlikleri; biçki, dikiz dersaneleri, mutfakları, fırınları, maşingaları. Yüksek enstitüler, üniversiteler ülkenin yüzeyine yayılmış. Burarda yerli yabancı öğrenciler «tez» yazıp doktora çalışmasına kadar gidiyorlar Kantinler, kafeteryalar oyun alanları, kapalı oyun salonları, geniş, bol kitaplı kitaplıklar... Dört yaşında çocuk olup, bugüne kadarki bütün başarılarınıza başarısızlıklarınıza sılıp hayata yeniden başlayasınız gelir. İmrenir. bu iç açan görüntünün önünden ayrılmak istemezsiniz.

Bunun yirmi yıl içinde başarısız göksel bir «mucize» olduğu au söylemek zordur. Gelişimin kökleri derinlerde. Bugün Bulgaristan'da köy sayısı 6.000 kadar. 1944'ten önce bunların 1780 kadarında okul ve öğretmen yoktu ve bunlar çok küçük köylerdi.

Ülkenin otuz bin kadar yetişmiş öğretmeni vardı ama, bazı kasabaların sınıfları öğretmensizdi ve her yıl yüz bin kadar çocuk öğrenim çağı içinde olduğu halde okula gidemiyordu. Oysa ki ilk öğretimi her çocuğa parasız ve zorunlu kılan bir sürü kanun madde vardı. Okul yapıları yetmiyordu. Öğretmenler geçim sıkıntısı içinde kıvranıyordu. Asıl kötüsü, okullar hayattan kopup gitmiş, sadece kuru bilgi öğretiyorlardı. Bu okulları bitirenler hayat ta iş bulamıyorlardı. Mesleki ve teknik eğitim, eğitimcilerin ele almadığı bir konuydu.

Bugün Bulgar eğitimcileri, eskinin bu durumunu yakınsarak anlatıyorlar. Hızlı gelişme, 1944'ten sonra başlamıştır. Ama ondan önce de Bulgar öğretmenleri ülkenin kalkınması savaşında canla çalışır görüyoruz. Verilen çetin savaşlarda ölenlerin çoğu öğretmenlerdir. O zaman hangi taşı kaldırsan, o taşın altından yerli ya da yabancı fasistler çıkıyor. ama öğretmenler de boş durmuyorlarmış. Ya silâh elde dağlardaki savaşçıların başına geçiyorlar, ya da gerilerde kalıp savaşçı gazeteler çıkarıyorlarmış. Belki o dönemin bir gereği olacak, bugünkü yönetimin kilit noktaları da eskiden öğretmen olan kimselerin elindedir. Başbakan Todor Çivkov eski bir öğretmenidir. Tanıştığım Meslek Birlikleri Genel Başkanı Stüdyan Gürof eski bir öğretmenidir Tanınmış yazarların çoğu eski öğretmenlerdir... Bunların, her fırsat ellerinde olduğu için ötekî alanları akıllıca alıp eğitime öncelik verdikleri söylenemez. Çünkü; alın tarımı, a'n endüstriyi ve sağlığı, onlar da en az eğitim kadar gelişkindir. Daha doğrusu o alanlardaki gelişmelerden hepsinin altında eğitim yatmaktadır.

Nedir bugünkü durum? Son yirmi yıl içinde 1.200 kadar yeni ve çağdaş anlamı ilkokul yapılmıştır. Bunlar beş sınıflı değil, sekiz sınıflıdır. Bu okulların eskilerle birlikte sayıları 6.000 kadardır. 1.900.000 öğrenci parasız, zorunlu ve sekiz sınıflı okullarda oku-

Sekiz sınıflı ilkokullarda «yaparak öğrenme» ilkesine dayalı iş dersleri var. Kızlar biçki,dikiş, yemek ve ev yönetimi öğreniyorlar.

maktadır. Yeryüzünde pek az ülke, bütün kızlarını oğlanlarını ortaokul bitirebilmektedir bugün. Komşumuz küçük Bulgaristan o pek az ülkelerden biridir. Öğretmen sayısı otuz binden doksana bine yaklaşmıştır. Sekiz milyonluk ülkede her yüz kişinin bir öğretmeni var demektir, başka ülkelerde, lise öğretmenleri, üniversite profesörleri ve ana okulu öğretmenleriyle bile bu sayı kolay kolay bulunamaz. Öğretmenler birliğine kayıtlı üye sayısı, emeklerle birlikte 135.000'dir. Ortaokul derecesinde, ya da ortaokul üstünde teknik okullar, meslek okulları çoğalmıştır. İnsan üç beş köyün ortasında, bir teknikum görebiliyor. Okullarda verilen bilgiler hayatın istediği bilgilerdir. Öğretmenlerin beceri durumları yükseltilmiştir. Eğitimi geliştirme enstitüleri yaz kış kurs ve seminerler açarak hep bu işin üstündedirler. Varna ve Eskişara'da bunlardan ikisini işlerken gördüm. öğretmen ve öğrencilerle konuştum. Hangi derecedeki okula çalışırsanız çalışın, nereyi bitirirseniz bitirsin. okuldan diplomasını alıp giden öğretmen gittiği yerde unutulmuyor. Her yıl aranıp soruluyor, gerekli görüldükçe kursa, se-

minere çağırılıyor. Öğretmenlerin geçim durumları da iyileştirilmiş. Atanmaları, ücretlerinin artırılması, cezalandırılmaları, Millî Eğitim Bakanlığıyla birlikte meslek temsilcilerinden gelen karma kurullara bağlanmıştır. Öğretmenler Birliği Başkanı Marin Geşkof'un bana anlattığına göre her yıl bir iki uyumsuzluğu meslek ve bakanlık temsilcilerinin bir araya gelerek çözmeleri, işlerin yoluna girmesine yetiyormuş. Tek yanlı karar almak, buyruk yürütmek yok. Denge kuruldu mu, uzun süre bozulmadan gidiliyormuş. Öğretmenlerin beraberliği, bakanlık katlarında, Köroğlu'nun selâmıya dağılardan kuzu götürmesi gibi etkin oluyor.

Yüksek eğitim çalışmalarında çok gelişmiş. Üniversite kapıları herkese açık. Eger çalıştığın işten, ücretten, derecenin düşüklüğünden hoşnut değilsen git oku. Genç isen oku, koca isen oku. Gündüz oku, gece oku. Evliysen, bekarsan oku... Üniversitede okuyan yüz öğrenciden ellisinin burasını devlet veriyor. Üstünü çiftçi kooperatifleri, meslek kooperatifleri, endüstri kurumları tamamlıyor. Kendi parasıyla okuyan yok gibî. Fabrikalarda çalışırken okumaya başlayan işçilerin ücretleri, sınıf geçebildikleri sürece kesilmiyor. Romancı Georgi Karaslofov'un anlattığı, ağır endüstri işçilerinin seviyesini lise derecesine çıkarmak, bir devlet planı olarak uygulanmaya başlanmıştır. Eğitim, eğitim, eğitim. Orta ve yüksek eğitim. Yüksek eğitimde Bulgarlar, Amerika, Rusya ve Japonya'dan sonra dünyada dördüncü geliyorlar...

Fakat beni asil etkileyen ilk ve ilkokul öncesi eğitimdir. Aile, Bulgaristan'da toplumun temelidir. Çocuk, ailenin ve devletin en değerli varlığıdır. Bulgar toplumu çocuklar üzerine «göz» gibi titremektedir. Ötekisi sanki kafınlar yönetiyor. Analar rahata çıkmışlar. Ekmeğe elmezler. İsterlerse aş pisirmezler. Çamaşır buluşuk, elektrikle yıkanır. Çocuk da bakmıyorlar. Sabah veriyorlar akşam alıyorlar yuvalardan. Onları Vitoşa'nın bağrında bir düzükte ateş yakarken görmüştüm. Zıplayıp oynuyorlardı. Üst başlarını çıkarıp atmışlardı. Körpe kolları gövdele ri tunç gibi geliyordu yaz güneşinin altında. Vaktim yetse hep göl kıyılarındaki, ormanlardaki, kumlardaki kampları görmeye gidecektim. Bu kampların ulusalları var, uluslararası olanları var. Ben ordayken hikâyeci Halit Ali Osman, bir gün erken kalkıp istasyona gideceğini söylüyordu.

«Ne var?»
«Çocuk kampa gidiyor.»
Bir gün de Sabahattin Bayram

akşam üstü Sofra'da olmak için Denko'yu sıkıştırıyordu.

«Ne var?»
«Oğlan kamptan geliyor...»
Öğretmenler Birliği Başkanı Marin Geşkof, uzun uzun söz etti bu kamplardan. Bunları gezimin başında duyup programa koymadığıma çok yandım. «Varna'yla Balçık arasında...» diyor Marin Geşkof. «Krenova diye bir köy var. Denizin kıyısında, yeşillikler içinde... Güneş, kumu çok güzel. Suyu da derin değil. Uzman öğretmenlerimiz küçüklere yüzme öğretir. Buradaki kampımız uluslararasıdır. İskandinav ülkelerinden, İngiltere'den çocuklar gelirler. Kendi dillerinde şarkılar söyleyip oyunlar oynarlar. Sarıya hasır neşir olurlar. Bizim her ülkenin öğretmenleriyle ilişkilerimiz var. Ama sizinle sporcularımız kadar olmadık. Onlar, güreş deyip, basketbol deyip karşılaşıyorlar. Size yaptığımız bütün çabılar karşılıksız kalıyor. Öğretmenlerimiz ses vermiyor. Bari çocuklarımızı gönderin. Bırakalım, dostlukta, düşmanlıkta (eğer varsa), çocuklarımız aralarında halletsiner...»

Marin Geşkof on iki yıl kadar Millî Eğitimde bakan yardımcılığı yapmış: «Bu kampa çağırduğumuz ilk İngiliz çocuklarımızın başındaki bayan öğretmen, geldikten bir süre sonra bize şunu anlattı: — İngiltere'den ayrılırken bana dediler ki, dikkat et, Bulgarlar arasında yamyamlar vardır, çocuklara bir şey olmasın... Geldikten sonra mektup yazdım: Krenova kampındaki çocuklar ve gördüğüm ötekî Bulgarlar, insan eti değil, güzel koyun ve dana eti yiyorlar, taze sebze ve meyve yiyorlar...» Marin Geşkof ekliyor: «Bu kampa Afrika'dan bile koan öğrenciler gelir yazları. Siz niye çekinirsiniz?»
Ardahan'ı istemiş olmasının aramız bozduğu söyledim.

«O, politikacılar arasındaki mesele. Bugün öyle bir konu yok ortada. Öğretmenler için de dinlenme kamplarımız var. Her ulustan 10-15 öğretmen gelir, dinlenir, gezer, eğitim kurumlarımızı, metotlarımızı görür gider. Çağıralım, sizinkiler de gelsin. Gelecek yaz Balkan Öğretmenler Kongresi var, çağıralım, ona buyurun...» Marin Geşkof'a öğretmen Birliklerimizin ve Bakanlığın adreslerini verdim.

Çocuk eğitiminin bir yanı da çok ilginç. «Çocuk Edebiyatı»dır Bulgaristan'da. Yazarlar Birliğindeki konuşmalarımız sırasında, birliğin genel sekreteri Nikolay Yankof, benden birkaç kere, Türkiye'deki «Çocuk Edebiyatı»nı sordu. Türkiye'deki yayın işlerinin daha çok özel ellerle yürütül-

Orta öğretimdeki kız ve erkekler «Plyoner» örgütüne girerler.

düğü, devlet girişiminin ötekiler oranında olmadığını belirterek, «Doğan Kardeş» dergisini ve yayınlarını, onun açtığı çocuk romanları yarışmasını başka özel çalışmalarını anlattım. İnce Koope-ratif'in birkaç küçük yayını da ekledim. (Köy Enstitüsü çıkışlı olduğu için yarışmayı kazananlardan Talip Apaydın'a ödülünün verilmediğini dönüşümde öğrendim, üzülüm). Yankof anlattıklarımı not ettim. Meğer kendisi, Bulgaristan'da tanınmış bir çocuk kitapları eleştirmeniymiş. İsteğim üzerine Bulgaristan'daki çocuk edebiyatı üstüne uzun uzun bilgi verdi. Sonraki karşılaşmalarımızda da aynı konuya birkaç sefer döndük. Nikolay Yankof'un annesi öğretmenmiş. Çocukluğu, annesinin öğretmenlik yaptığı köylerde, çocuklarla geçmişti. Gençliğinde de bu ilgi sürüp gitmişti. Evlenmeden önce onbir çocuğu olsun ve bir futbol takımı kursun istemiş, ama evlenince iki çocukta kalmış. Bana Bulgar çocuk edebiyatını başlatanların öğretmenler olduğunu söylüyor. Ama sonra bütün iyi yazarların bu alanda eser verdiklerini belirtiyor. Bütün iyi yazarların ve ozanların çocuklar için de bir şeyler yazmaları, dünyanın her edebiyatında görülmüştür. Fırsat bulur bulmaz, yurdunun çocuk edebiyatı tarihini yazacakmış. İki ölü çocuk edebiyatçısını anlatıyor bana:

1. Angel Karalyeçef: Kirk yıldan beri çocuklar için halk hikâyeleri yazıyordu. Bulgaristan'da kitaplarının baskı sayısı en yüksek yazar bu imiş. Herkes onu aksakal bir adam sanırmış ama sadece 62 yaşındaymış.

2. Dora Gabe: Bugün 70-80 yaşında bir kadıymış. Şiir ve düz yazılarla çocuk kitapları yazıyordu. Bulgaristan Pen Club'ünün başkanymış. Uluslararası toplantılara katılıyordu. Zeki cin gibi bir kadıymış. Dora Gabe'den konuşurken sofrada yemek yiyor-

duk. Donka Melâmed başladı onun şiirlerinden okumaya. «Elli altmış yaşından aşağı olan herkes onun şiirlerini ezbere bilir.» dediler.

Sonra belli başlı çocuk dergisi «Küçük Alev» in trajları da elişer bin. 14-15 yaşındaki öğrenciler için Ressamlar Birliği eliyle çıkarılan «Resim Galerisi» iyi kâğıda basılıyormuş, tanınmış ressamların eserlerinden örnekler veriyormuş. Baskı sayısı, yarısı Rusya için olmak üzere 40.000. Tanınmış günlük gazetelerin çocuk eklerinden başka, özel çocuk gazeteleri de varmış. «Eylülcü Çocuk» ile «Yurt Ufukları»nın adını verdi. Baskı sayıları önceleri 300.000 imiş, kâğıt darlığı yüzünden 200.000 olmuş sonradan. Gençler için bilim konularını basitleştiren «Kosmos» adlı bir derginin baskı sayısı da epeyce yüksekmış. Bunu anneler bile okuyorlarmış. Lise yaşındakilerin yazılarını yayınlamak üzere bir de «Anadili» adlı dergi çıkıyormuş. Bu dergi öğrenci yazılarından başka, yerli ve yabancı edebiyat bilgileri de veriyormuş. Nikolay Yankof'un hiç aralık vermeden izlediği bir başka dergi de öğrenciler eliyle çıkan «İslemin Bayrağı». Bunun yanı sıra her yıl değişiyormuş, çünkü dergiyi çıkarma hakkı, il-seler arasından seçilen en başarılı sınıfa veriliyormuş. Çocuk edebiyatı alanında çalışan Bulgar yazarları, yetişmekte olanlarla bağlarını korumak için bu dergiyi izlerlermiş.

Yemekten kalkarken, Nikolay Yankof, yukarıda sözü geçen Dora Gabe'yle görüşmek isteyip istemediğimi sordu. Vaktim az kalmıştı. Kısa bir buluşma sağlandı. Çok sevineceğimi söyledim. Ertesi gün Donka Melâmed'e gittik. Bir apartman dairesinde oturuyordu. İçerisi antika sayılabilecek eşyayla doluydu. Karakaş, kare, yeşil, yaşlı bir hanımdı. Otuz yıl öncesine kadar Türkçe konuşabiliyormuş. Otuz yıldan bu yana

Bir köyde okul öncesi eğitim.

lerini gazetelerini saydı. Yankof: Aylık «Bülbül» dergisinin baskı sayısı 100.000 imiş. Yünlük aboneleri 2 leva (14 TL.). Daha çok sanat yazarları yapan «Akran Kümesi» unutmamış. Çocukluğu Dobruca'da geçmişti. Yaşlı bir Türk, ona hep Türk masalları anlatırmış. «Türk dilinin tadı hâlâ damağımdadır.» diyor. Aklında kalan bazı sözleri söylemeye çalışıyor. Dora Gabe'nin kocası Boyan Penef, üniversitede profesörmüş. Bulgarların en iyi eleştirmenlerinden sayılıyor. Genç yaşta ölmüş. Dora Gabe bir daha ere varmamış. «Çocuk edebiyatı, ulusal kültürün en önemli alanıdır. Ve sanıldığından, bilindiğinden çok, ama çok önemlidir.» diyor. İnce, arı sesine benzer bir sesle, zaman zaman gülererek, zaman zaman parmaklarıyla küçük kıpırtılar yaparak birleşmiş bilgilerini aktarmaya başlıyor:

«İlk şiirlerimi kızkardeşimin çocukları için yazdım.» diyor. «Daha önceki yazar ve ozanlarımızın eserleri çok didaktikti. İlk-bahar gelir, çiçekler açar, arılar uçar... Böyle havada ve soytu; çocuğun hiç ilgilenmediği bir edebiyat. Çocukların beş duyguları taze ve işlektir. Yaşlıların kendi psikolojileriyle katı şeyler yazmaları örneğin sadece gözle görülenleri tasvir etmeleri hatadır. Çocuklar görüldenden başka şeyler ister. Çocuklar bütün yeniliklere kuvvetle girerler. Çocukların aracı aparatı, duygularıdır. Duygularına eğilmek, onlara karşılık ver-melidir. Onlarda heyecan yarat-malı, bu yolla, çok değil, az bilgi vermeli. Çocuk edebiyatının amacı doğrudan doğruya bilgi vermek olamaz. Eğitirmesi, tat verme-si, okumayı sevdirmesi yeter sayılmaktadır. Hele her yazıyı bir öğüt, bir eğitsel sonuçla bitirmenin hiç faydası yoktur. Çocuklar için yazacak olanlar, içlerinde kendi çocukluklarını uyandırmalı, ona bakarak yazmalıdırlar. Dünyaya onun gözleriyle bakmalı, olayları anlatırken onun izlediği zihinsel çizgiyi izlemelidirler. Ancak bu yolla, yaşlıların gerçeği, çocukların gerçeği haline getirilebilir. Çocuklarda yaratıcı güç fazladır. Durmadan uydururlar. Yaratıcı olmayan çocuk yoktur. Yazarlar çocukların meyillerini bilerek, onların gelişmelerine yardım etmelidirler. Ben şiirlerimde eşyayı canlıymış gibi anlatırım. Bir kızla bir oğlan çember çevirir, bir köpek şaşar: Bunları rüzgâr mı kovalıyor, yoksa kendileri mi koşuyorlar? Çocukları cesaretlendirmek, edebiyatın belli başlı görevlerindendir.»

Çok sevilen şiirlerinden biri bu temayı işler: Kim korkarsa Eyde Kalsın. Mısralarımın kısa ve ritmik olmasına dikkat ediyorum. Ritim, çocukta, tabiatın gelme bir duygudur. Onlar hep şiir konuşurlar zaten. Bu duyguyu sonradan biz köreltiyoruz. Yazdıklarımı bastırmadan önce çocuklara okurum. Bu yoldan çok faydalandım. 1925'ten beri çocuklar için yazıyorum. Son kitabım: Kendi Küçük Gözlerimizle... Epeyce yabancı dile çevrildi. Yuncasını

bir ozan yaptı. Yarım sayfa metin, yarım sayfa resim. Üç ile altı yaş çocukları için. Kitapta yazar olarak ben yokum. Çocuk gördüğü eşyayı anlatıyor: Anne, Mektep, Radyo, Telefon, Kedi, Sakı... Türkiye'ye gelmeyi çok istiyorun. Ama sizden PEN CLUB çalışmıyor. Yazıyoruz yazıyoruz. Karşılık vermiyoruz...

Dora Gabe'ye bir saat için gelmiştik, bir buçuk saat kaldık. Sofya'nın sokaklarından Donka Melâmed'e yürüdük. Kentin her yanı büyüklü küçüklü parklar. Parklarda yaşlılar, yabancılar: bir de başlarında bayan öğret-

menleriyle, ikişer ikişer tutmuş, dört beş yaşlarında çocuk kümeleri. Oradan oraya yürüyorlar. Polislerin yardımıyla karşıdan karşıya geçip başka bir parka dalyorlar. Açık mavî, ya da kavuniçi önlükleriyle sokakların süsü gibi dolaşıyorlar. Kiminin pabucu çıkıyor, durup düzeltiyorlar. Arkadan kalanlar ağlıyor. Öğretmenler arkada kalanları kollarından tutup öndekilere yetiştiriyorlar. Ufacık, fakat her saniye biraz daha büyüyen adımlarıyla gözümün önünden uzaklaşıyorlar.

İLHAN SELÇUK GÜZEL AMERİKALI

ÇIKTI
5 Lira

Fahir Onur Yayınları — P.K. 918/İstanbul
Genel Dağıtım: Uğrak Kitabevi — Beyaz Saray/Beyazıt

(YÖN — 135)

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

Basın — 19935

Gerçek Yayınevi'nin yeni kitabı:

MELİH CEVDET ANDAY

Bilmediğimiz bir dünyayı anlatıyor:

SOVYET RUSYA, AZERBAJYCAN, ÖZBEKİSTAN,
BULGARİSTAN, MACARİSTAN

Fiyatı: 7,5 Lira

İSTANBUL DAĞITIMI
UGRAK KİTABEVİ
Beyaz Saray — Beyazıt

ÖDEMELİ İSTEME ADRESİ
GERÇEK YAYINEVİ
P.K. 655 — İSTANBUL

NOT: Tek kitap isteyenler, kitap bedelini pul olarak göndermelidirler; tek kitaplar ödemeli gönderilmez.

YÖN — 130

Yeni Ajans — 6592

SAYFA 111

Vietnam Harbinin 1965 Yılı Bilançosu

Yeryüzünde erişilmez bir ateş gücü ve 150 bin askerle, Vietnam'ı tam bir cehenneme çeviren Washington, «Artık harbi kaybetmeyiz» demektedir. Amerikan askerî yorumcuları, savaşı kazanmak için «gücümüzü bire karşı on olmalı» kanısındadırlar. Bu, vahşi Hindî Çini ormanlarına bir milyon Amerikan askerinin gönderilmesi demektir. Vietnam'da barış sloganıyla iktidara gelen Johnson buna hazır gözükmektedir. Amerika'nın Çetin Altan'ı Art Buchwald, «Güney Vietnam askerlerinin rolü artık değişmeli ve onlar Amerikan birliklerinin müşavirleri olmalıdır» derken, bu gerçeği dile getirmekteydi.

Jaques Decornoy, Le Monde'da Amerikan üniversitelilerinin isyanına ve ve Morrison adlı bir aydının kendisini benzine yakmasına yol açan bu pis harbin, rakamlara dayanarak soğukkanlı bir bilançosunu yapmaktadır.

HARPTA ÜÇÜNCÜ AŞAMA VE AMERİKANIN CEVABI

Jaques Decornoy

27 Aralık 1964'te Pulitzer ödülünü kazananı Amerikan gazeteci Malcolm W. Browne, Saygon'dan Associated Press (A.P.) ajansına teliyordu: «Vietcong'ların dediklerine bakılırsa asker, nüfusun yarısını ve Güney Vietnam topografyasının dörtte üçünü kontrol etmekte tutmaktadır. Vietcong Merkez Komitesi Başkanı Nguyen Hun Tho'nun bu sözleri, ni reddetmek güç gözükmektedir. Başkan Tho, kuvvet dengesinin Vietcong lehine değiştiğini söyledi. Bu iddia da Hükümet kanalıdan gelen bilgilere uygun değildir.»

Birkaç gün sonra Saygon'un 65 kilometre doğusunda Binh-Ghia'da büyük harp başladı. 19 Ocak 1965'te, anarşi içinde bir başkentte Güney Vietnam Hükümeti, şu beyanata geçti: «Harb, giddetli ve kesin aşamaya geçmiştir. Vietcong her yerde faaliyetlerini arttırmıştır ve büyük savaşlar vermekte çekinmemektedir.»

1965 Ekim sonunda ise, bomba ve napalm tüketimi arttığı ölçüde, Amerikalılar tekrar iyimser olmaya başlamışlardır. «Harbi artık kaybetmeyiz» demektedirler. Bu noktaya nasıl gelindi? Bugünkü resmi tahlillerin değeri nedir? Askerî bakımdan, 1965 yılı bir birine az çok karışık üç aşamaya ayrılabilir. İlk aşamada, Güneydeki harbi kazanmakta acez kalan Amerikalılar, 6 Şubat'tan itibaren, Kuzey Vietnam'ı bombalamaya başlamışlardır. Bombardımanın ilân edilen amacı, düşmanı müzakereye zorlamaktır. Bu amaca ulaşamamıştır.

İkibahar ve yaz başındaki ikinci aşamada Vietcong yağmur mevsiminden yararlanarak büyük birlikler halinde taarruza geçmiştir ve harbi kazanması ihtimali bellirmiştir. Nihayet üçüncü aşamada, Amerikalılar kara kuvvetlerini müthiş ölçüde artırarak ve hava akınlarını kat kat arttırarak, bu hücumları durdurmuşlardır.

1965 yılı başında, Vietcong'un karşısında moral bakımından çökünmüş bir Hükümet ordusu vardı. Askerler kütle halinde kaçmaktaydı, kumandanlardan yoksundu ve başkent anarşi içinde olduğunu bilmekteydi. Her ne kadar Mc Namara askerlerin harbin başından beri 81 bin adam kaybettiklerini söylemişse de, Vietcong'un kuvveti, 38 bin ilâ 46 bin muntazam ve 100 bin bağıbozuktan ibaretti. Buna karşılık, bir miktar «müsavir» haric tutulursa 23 bin Amerikalı asker vardı ve savaşa katılmıyorlardı. Ocak ayında Amerikan İstihbarat Servisleri Vietcong'un büyük birlikler halinde toplandığını öğrenmiş buluyorlardı.

Amerikanın buna cevabı 6 Şubat'ta Kuzey Vietnam'ı bombardıman etmek oldu. Daha önceki Ağustos-1964 akını, Tonkin Körfezinde vuku bulan serce ve da uydurma bir olaya davandırılmıştı. 6 Şubat bombardımanı, Was-

ington'un deyimiyse, Pleiku «tahrikine» cevaptır. Vietcong bir gün önce, yüksek yaylalar şehri yakınındaki Amerikan Holloway kampına hücum etmişti. Bunun intikamını almak için, Kuzey cezanlandırılmaktaydı.

Misilleme akınları uydurması, Marttan itibaren terkedildi. Aynı zamanda metodlar sertleştirildi: 15 Marttan itibaren Napalm bombaları, fosfor bombaları (20 Mart) amacı belli edilmiş hücumlar (23 Mart), ekonomik nitelikteki hedeflerin stratejik olduğu iddia etme tahribi ve gece hücumları (14 Nisan). Böylece yeni bir aşama açılmıştır. Aralıksız taarruz.

Tamamına, bir halkı yenmek için, başka bir halkı «dayaktan geçirmek»ten ibaret olan bu metod, tamamen başarısızlığa uğramıştır. Kuzey Vietnam müzakereye yanaşmamıştır. Uçakların uçuşmak, hava savunma güçlerini azamî ölçüde kullanmak ve fırsat düşerse füzelerine başvurmak la yetinmiştir (6 Şubat ve 10 Ekim 1965 tarihleri arasında Kuzey Vietnam'a 2 bin hava fücumu yapılmıştır. 6 Şubat-5 Ağustos döneminde bin, geri kalan iki ayda bin hücum yuku bulmuştur. Tempo hızlanmaktadır.)

Harbin aldığı bu yeni gelişten biraz sonra, Vietcong aylardır hazırladığı, büyük birlikler halinde hücum planını sahneye koymuştur.

ÜÇÜNCÜ AŞAMADA VIETCONG

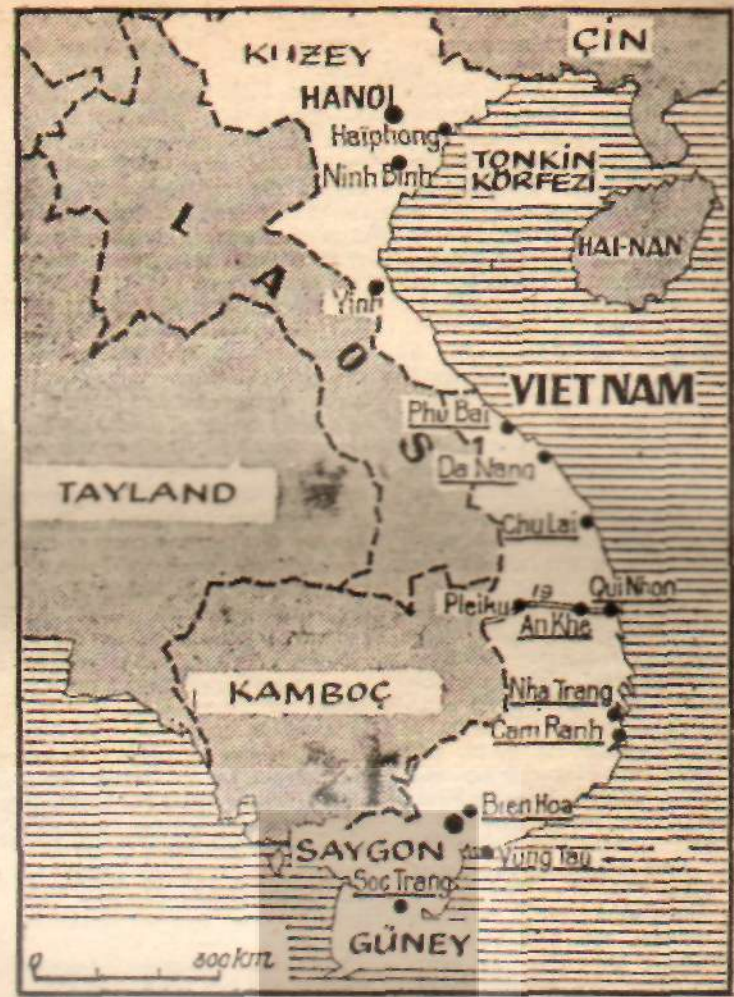
General Vo Nguyen Giap, ihtilâli Vietnam Harbinde üç aşamadan söz etmiştir. Bu üç aşama, savunma, kuvvetlerin dengesi ve karşı taarruzdur.

1964'te Vietcong kesinlikle ikinci aşamaya erişmiştir. Bu sebeple üçüncü aşamaya geçmeyi mümin kân görmekteydi General Giap sunları yazmaktaydı: «Halk harbi, uzun süreli harp. Gerilla savaşı, hemen hemen bir hareket harbi biçimlerine ulaşmaktadır. Vietnam Kurtuluş Savaşından alınacak en değerli dersler bunlardır: «Hareket Harbi» başlamaktadır.»

İkibahar ve yaz başında zaman uygundur. Bununla beraber Amerikalıların Ağustos başında uygulamaya başladıkları stratejinin belirtileri görülmektedir: Tepki uçakların hareketi geçişi (10 Şubat), ilk savaş birliklerinin (deniz piyadeleri) karaya çıkarılması (7 Mart), sahillerin VII. Filo tarafından kontrolü.

AMERİKANIN ÇETİN ALTANI VE VIETNAM SAVAŞI

Ne zaman boş kalsam, eğer Barry Goldwater seçimi kazansaydı, memleketi acaba nereye götürecekti diye kendi kendime sorardım. Goldwater'in seçim kampanyasına ve söylediği nutuklara göre, yapacak istediklerini düşünmek insanı korkutmaktadır. Bunları hatırlayınca, insanın aklı durur. Öyle ki biz şimdi muhtemelen Kuzey Vietnam'ı bombalama durumunda olacaktık. Rusya ve Fransa, Cenevre konferansının toplanmasını isteyecekler, fakat Goldwater hayır diyecekler. Düşüncesizce, Hawk füzeleriyle donatılmış deniz piyadelerinin hava meydanlarımızı korumak için gönderildiğini açıklayacaktır. Johnson'a oy veren seçmenler, Cumhuriyetçi doslarının yüzlerine havkıracaktı: «Ben sana söylemiş miydin. Goldwater başkan olursa, bizi harbe sürükleyecek diye... Allaha şükür dümen Johnson'un elinde de haro endişesinden kurtulduk.»

Mart sonunda Vietcong hareketindeki duraklama, az sonra girişilecek büyük hücumların başlangıcıydı: Qui-Nhon'un Kuzey Bantında (17 Nisan), daha sonra Kuzey Doğusunda üç Vietkong taburu, Amerikan hava kuvvetlerinin kütle halinde müdahalesine rağmen, Hükümet kuvvetlerinin hücumlarına karşı koymaktaydı. Saygon'un Kuzey doğusundaki Phuoc-Binh şehrinin yedi saat müddetle işgalinden sonra (11 Mayıs), Vietcong, Ben Cat yakınlarında ve Camau yarımadasında düşman kuvvetlerinin yedi saat müddetle işgalinden sonra (11 Mayıs), Vietcong-Ben Cat yakınlarında ve Camau yarımadasında düşman kuvvetlerini pusuya düşürmekteydi. Vietcong Mayıs sonunda Merkez Vietnam'da taarruz hareketine girişti: Da-Nang ve Chu-Lai üzerine baskı ve 500'den fazla Hükümet askerinin öldürüldüğü Ba-Gia harbi. Bu çarpışma sırasında, Birinci Ordunun, son ihtiyatlarını savaşa sürdüğü öğrenilmiştir. Taarruz, Ağustos kadar sürmüştü ve Pleiku, Kontum ve Saygon etrafındaki mevziler düşürülmüştü. Yollar kesilmiş ve demiryolu felce uğramıştır. Vietcong Pleiku ve 19 Numaralı Millî Yol'dan geçerek Kontum'dan Qui-Nhon'a uzanan bir çemberi kontrol altına almaya teşebbüs ederek, memleketi nefessiz bırakmaya çalışmıştır. Bunda başarıya ulaşamamıştır. Zira, Amerikalılar, anlamışlardır ki, Güneydeki harp, Güneyde yapılır.

AMERİKALILARIN MUKABELESİ

Taburular ve alaylar halinde toplanmış Vietcong birlikleri, Amerikan direnme azmiyle karşılaşılar. Washington, Saygon'da gerçek bir hükümetin kurulabileceği ümidini kaybetmiştir (Quat Hükümeti 12 Haziranda düşmüştü ve her şey generallerin elindedir). Fakat Amerika için artık önemli olan askerî durumdur. Yeni stratejik plan 27 Temmuz'da A.F.P. ajansı tarafından açıklanmıştır. Yeni hükümetin adamları, meşhûr bölgeleri yönetecekler, Amerikalılar, işlerini tutacaklar ve yüksek yaylalara yerleşeceklerdir. Ertesi gün Başkan Johnson, 50 bin kişilik ek kuvvetin gönderildiğini açıklamıştır. Ağustos sonunda Amerikan askerlerinin sayısı 90 bine çıkmıştır.

Askerî gücün artırılmasını, Saygon Hükümetinin «hämllerinin» ihtiyatlı, fakat ciddi olarak savaşa girişi izlemiştir. Ocakta 325 olan hava hareketi Nisanda 4700'e yükselmiştir. Mayıs'ta 6 bin deniz piyadesi yeni Chu-Lai üssünü kurmuştur. Bien-Hoa pa-

rahiççileri, savaşı başlatmıştır. Yedinci Filo, sahilleri bombalamaktadır. Fakat yine de harbin iki aşaması arasındaki dönüm noktasını, Ağustos ayı teşkil etmektedir: Güçlü bir Vietcong grubu Chu-Lai üstündeki deniz piyadeleri önünde başarısızlığa uğramıştır (17 Ağustos). Vietcong Eylülde güçlü Amerikan takviye kuvvetlerinin gelmesinden önce, Orta Vietnam'daki büyük merkezlerin kontrolünü özellikle Qui-Nhon ve Pleiku arasındaki Birinci Aeromobil Tümeninin yerleşme yeri olan An-Khe'yi ele geçirememiştir. Amerikan birlikleri, Phu-Bai, Da-Nang, Chu-Lai, Qui-Nhon, Cam-Rahn'da sağlam şekilde mevzilenmişlerdir. Bu birlikler helikopterleri sayesinde, Soc-Trang ve An-Khe'den hareket ederek, çabucak müdahalelerde bulunabilmektedirler ve önemli sonuçlar elde edememekle beraber Saygon'un kuzeyinde D bölgesinde boy göstermektedirler.

Vietcong'un düşmana birlikler halinde hücum taktiği, 8 ilâ 10 hükümet taburunun yok edilmesine imkân vermiştir. Fakat uçakların aralıksız faaliyeti ve işlerin inşasıyla, büyük hareketlerin ağır kayıplara uğratılabileceği mümkün olmuş ve önemli askerî yerleşmelere hâlen başarı ile hücum güçleşmiştir. Amerikan kayıpları, artış göstermekle beraber, çok düşüktür. Vietnam Hükümetinin kayıpları azalmıştır. Vietcong kayıpları ise artmıştır. (Washington'da 21 Ekim'de yayınlanan resmî bir bilançoya göre, 1 Ocak 1965'ten itibaren 25 bin Vietcong öldürülmüştür. Son dört ayda Vietcong kaybı 10 ilâ 12 bin'dir). Bu durum Amerika hükümeti için iyimserliği açıklamaktadır: «Harb kaybedilmemiştir. Artık kaybedilmiş değil ve kaybedilemez.»

Amerikalıların duydukları güven, bazı düzeltmelere lüzum göstermektedir:

A - Amerikalılar, «Vietcong bombardımanlardan çılgına dönmüş ve moralini yitirmiştir» demekle beraber, Vietcong kuvvetlerinin sayıca arttığını kabul etmektedirler. 23 Eylülde Mc Namara'ya göre, 595 bin Hükümet kuvveti, 145 bin Amerikalı, 6500 Güney Koreli, 1850 Avusturyalı ve Yeni Zelandalı karşısında 70 bin muntazam ve 50 ilâ 100 bin bağıboz Vietcong askeri vardı. Bu rakam 16 Ekimde Saygon'da düzeltilmiştir. Buna göre, 80 ilâ 100 bin muntazam ve 100 ilâ 120 bin bağıboz vardır. (Time dergisi 22 Ekimde 215 bin Vietcong'tan ve 10 bin Kuzey Vietnamlı'dan söz etmektedir). Demek ki Mc Namara'nın verdiği rakamla-

ra dayanılırsa, Nisana nazaran Vietcong kuvvetlerinde 40 ila 80 bin kişi artış vardır. Politik kadrolar, 4 ay içinde 30 binden 40 bine yükselmiştir.

B - Vietcong düşmanın muazzam ateş gücüne rağmen savaşa devam etmektedir. Ekim ayında, Pleiku yakınındaki Phu-Cu boğazında, hatta An-Khe'de, Mekong deltasında Plei-Me'de, Saygon etrafında D bölgesinde Vietcong'un nasıl çarpıştığı görülmüştür. Bunlar sadece bazı örneklerdir. Vietcong, büyük birliklerini uzun süre kullanma imkânını bulamamıştır. Ama ufak birliklerin, ya da birkaç yalnız savaşçının faaliyeti şeklindeki bir durumda da geri dönmüş değildir. 10-16 Ekim arasında Vietcong 684 ölü ve 235 esir vermiştir, fakat 622 hükümet askeri ile 241 Amerikalıyı savaş dışı kılmıştır.

C - Amerikalıların başyurduğu metoçlar, Cezayir Harbinde kullanılan «Mezarlıklar barışı» deyimini hatırlatacak kadar etkilidir. Ayaklar altına alınan, seröre uğratılan bir halk takatından keşifince teslim olabilir, ama hiçbir zaman dost olabilir mi? New Republic'te Bernard Fall'un yazdığı gibi, «Amerika, imzaladığı mükemmel anlaşmaları tamamen çiğnemekte ısrar ederse Vietnam Savaşı İkinci Dünya Harbinden sonra görülen öteki serfö» savaşlarına çok üstünde bir vahşet ve geresizlik derecesine ulaşacaktır.»

Bütün memleket altüst olmuştur ve 700 bin mülteci vardır. Başka bir deyimle, Vietcong'un büyük birlikleri halinde mücadele

le kararına karşı Amerikanın girdiği askeri hareket, bütün halkın ıstırabına yol açmıştır. Bu ıstırap, Vietcong'a değil, yabancı saldırıya mal edilecektir. Demek oluyor ki Amerikan stratejisi (Johnson, milletin resmen kabul ettiği bir taahhüdü yerine getirmek için Vietnam'dayız diyor), Kuzeyin, zafere götürme den hezimetli önlemek amacıyla gittikçe artan şiddette bombardımanına ve Washington'un vadediği bir felâket çözümleri vermeye münce olmuştur. Washington «Gücümüz yettiği müddetçe, Vietnam halkına zorbalık, ya da terör yoluyla hiç bir hükümet kabul ettirilemeyecektir» diyordu. Ashında General Ky Hükümeti zorla başa geçirilmiştir. Amerika'nın tutumunu, Kurtuluş Cephesinin doktriner katılığının sonucu sayıp, mazur görmek, bu politikayı kurtarmaya yetmemektedir. O kadar ki, meselâ Dean Rusk, bu mazerete sığınmak isterken Kuzey Vietnamlıların tutumunu, olduğundan daha sert göstererek, tahrik zorunda kalmıştır.

D - Meselenin özü -ki politikadır- hiç bir şekilde değişmez. Savaşta da ülkeler «boş» değil, mücadele eder. Washington, ne beklerken beklenilenlerle tasavvurak ne de Hilben otelleri zincirinin verdiği kullanılmıs sabunlarla halkı yıkayarak bu çıkmazdan kurtulabilecektir.

Bugün iyimserliğe kapılan Amerikalılar için, Vietnam sukayemetinin kurulması söz konusudur. Fakat harbi kazanmak, halkı kazanmak anlamına gelmez.

KAMU TEŞEBBÜSLERİ, ÖZEL İŞVERENLERİN SENDİKASINA GİREMEZ!..

Adil Ascioğlu

Kamu sektörü işletmelerini işveren sendikalarına üye yapmak için Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun öteden beri çabaları gösterdiği bilinmektedir. Adı geçen Konfederasyon her vesile ile bu meseleyi ortaya atmış, İş Bakanlar Kuruluna kadar götürmüştür. Fakat kamu sektörü işletmelerinin özel sektöre ait işveren sendikalarına üye olmasında karşıtığı güçlüklerde tutan bazı haklarının buğüne kadar direnmesiyle Türkiye İşveren Konfederasyonu bu emelinin gerçekleştirilmesini. Bununla beraber, adı geçen Konfederasyon, boş durmamış ve bu çalışmalarından olumlu sonuçlar almaya başlamıştır. Nitekim, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumundan sonra şimdi de «Karabük Türkiye Demir ve Çelik İşletmeleri Genel Müdürlüğü» Türkiye Madeni Eyalet Sendikasına üye olmuştur.

Kamu sektörünün, bazı hizmetler dışında, hiçbir ekonomik faaliyette bulunmasını istemiyen her te endüstrinin tamamen özel sektörün elinde olması fikrini savunan idüstricilerin kamu sektörü işletmelerini biribirlerinden kendileri sendikalarına üye yapmalarının elbette bir sebebi vardır. Gerçekten işçi sendikaları gibi işveren sendikaları da birer sınıf örgütü olup amaçları herseyden önce kendilerinin çıkarlarını korumak, savunmak ve geliştirmektir.

İşçilerin ve işverenlerin bu şekilde ayrı ayrı sendikalarda örgütlenecek faaliyetlerde bulunmalarının sebebi bunların çıkarlarının hem birbirlerinden ayrı hem de birbirine karşı olmasından ileri gelmektedir. İşçilerle işverenlerin çıkarlarının birbirine karşı olması yüzündendir ki bütün demokratik memleketlerde işçilerle işverenlerin aynı sendikalarda birleşmeleri benzeri bir durum değildir. Bu vaziyetin bir tek istisnasına ancak bazı ülkelerde rastlamak mümkündür. Faslı ülkelerde işçilerle işverenler aynı sendikada birleşmektedirler. Bununla beraber, bu çeşit örgütlerde işverenler ve onların temsilcileri olan devletin üstünliği işçilerin kendilerinin çıkarlarını korumalarına ve geliştirmelerine engel olmaktadır.

Kapitalist ülkelerde devletin verdiği ayrı ayrı birer ayrı birer birer kamu varlığı ile özel sermaye sahiplerinin çıkarlarının da her zaman aynı olmadığı herkesçe bilinmektedir. Bu sebeptendir ki, devlet, belirli bir sınıfın diğer sınıflara karşı birer baskı aracı olmakla beraber, bazı hallerde temsil ettiği sınıfın çıkarları ile bunlara karşı kamu çıkarları arasında bir dereceye kadar «tarafsız» bir tutuma yönetmek zorunda kalmaktadır. Ashında bunun sebebi iktidarı elinde tutan sınıf içinde ya da sınıflar arasında da çıkar ayrılıkları bulunmasıdır.

Bu sebeptendir ki, ileri kapitalist ülkelerde bile kamu sektörü hiç bir zaman özel sektörün çıkarları ile belirli temsilcisi olan işveren sendikalarına üye olmamaktadır.

Kamu sektörü işletmelerinin özel sektör kuruluşları olan işveren sendikalarına üye olmalarını, sadece özel sektör çıkarları ile

kamu sektörü çıkarları arasındaki ayrılıklardan ileri gelmemektedir. Gerçekten kamu işletmeleri kuruluş maksadı ve amaçları ile menşeleri bakımından özel sektör işletmelerinden tamamen ayrı bir nitelik taşımaktadırlar. Özel sektör işletmelerinin tamamen «kâr» esasından hareket etmelerine karşılık kamu sektörü işletmelerini, çok defa kâr dışında başka esaslara göre hareket ettirmektedirler. Özel sektörün devleti elinde bulundurması sebebiyle kamu sektörü işletmelerini kendi yararına olarak çalıştırmaları bir «anormallik» teşkil etmekteyse de, bu anormallik işletmelerin esas niteliğini değiştirmez.

İleri kapitalist ülkelerde işçilerin geri kalmış ülkelere oranla daha güçlü olmalarına, daha iyi örgütlenmiş bulunmalarına rağmen, bu çeşit ülkelerde kamu sektörü sektörü olan tarafların korumak için işveren sendikalarına katılmaktan dikkatli olmaktadır.

Türkiye gibi az gelişmiş bir ülkede işçilerin her bakımdan işverenlerden daha zayıf oldukları, daha az örgütlenmiş oldukları düşünülürse, emek sermaye arasındaki dengeyi kurmasından ve korunmasından söz edenlerin ilk dikkat edebilecekleri nokta, bu dengeyi işçilerin zararına olarak bozmasın olmalıdır. Sermayenin ağır baskısı altında ezilen ve ekonomik gerilik sebebiyle bir türlü güçlenemeyen Türk işçisinin ekonomik ve sosyal haklarını korumak ve geliştirmek için özel sektör işverenlerine karşı giriştiği yetersiz savaşa şimdi kamu sektörü işletmelerini de özel sektör işletmelerinin yanında bulması, emek ve sermaye arasındaki dengesizliği daha da artıracaktır.

Gerçekten kamu sektörü ile özel sektör işletmelerinin aynı işveren sendikaları etrafında toplanmaları, bunların işçi sendikalarına karşı açtıkları müsterek bir cephe kurmalarından başka bir şey değildir. Özel sektör bu suretle kendi çıkarlarını korumak, savunmak ve geliştirmek için kamu sektörünün geniş imkânlarından yararlanabilecektir. Paralık gücü işçilerinden çok yüksek olan işverenler şimdi kamu sektörü işletmelerinin de kendilerine katılmalarıyla pazarlık güçlerini daha da arttırarak imkânına kavuşmuş bulunmaktadır.

Kamu sektörü işletmelerinin sermayesi, özel şahısların değil, toplumun parası ile meydana gelmiştir. Bu sebeple de bu işletmelerin çıkarları halkın çıkarlarına zıt değildir. Halbuki özel sektör işletmelerinin çıkarları ile halkın çıkarları arasında zıtlıklar vardır.

Kamu sektörü işletmelerinin özel sektör işverenleri ile aynı sendikalar etrafında toplanmaları devletin bir sınıfı (işverenleri) diğer bir sınıfı (işçileri) karşı çok ağır bir şekilde desteklemesi anlamına gelebilir ki, bu durumun sosyal bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile bağdaştırılmasına imkân yoktur.

Gerçekten Anayasaya göre sosyal devletin ödevi her biri kendi çıkarları için ayrı sendikalar etrafında toplanarak mücadele eden taraflardan biri ile işbirliği yap-

arak diğerinin daha fazla ezilmesine imkân vermek değildir. Sosyal devletin ödevi, herseyden önce sosyal adaleti gerçekleştirmektir. Bu da ancak ezilenleri, ezenlere karşı korumakla mümkündür.

Türkiye'de işverenlerinkine oranla işçilerin içinde buldukları ekonomik ve sosyal şartlar, en gaddar insanların adalet duygularını incitecek bir durumdadır. Devlet, işçilerin bu kötü ekonomik ve sosyal şartlarını düzeltmek için kendi başlarına bu uğurda savaşmalarını engellemelidir.

Ashında da Türkiye'de işçi sendikaları şimdiye kadar devletten yalnız onunı beklemişlerdir. Fakat şimdi görüyoruz ki, işçilerin ekonomik ve sosyal şartlarını düzeltmek için işverenlere karşı açtıkları mücadelede karşılarında yalnız işverenleri değil, fakat onlarla yan yana kamu sektörü işletmeleri de vardır.

İleri kapitalist ekonomide düzenli içinde işverenlerin, işçi işçileri gibi kendi çıkarlarını savunmak ve geliştirmek için sendikalar kurmalarından daha tabii bir hareket olamaz, fakat liberal kapitalist bir sistem içinde devletin işçilere karşı kendiliğinden çıkarlarını, meslek varlıklarını koruması diye bir amacı olduğu ilk defa Türkiye'de görülmektedir.

Bu şartlar altında işçi sendikalarının kurmasına yeni yeni güçlükler çıkacaktır. İstihdam ve ücret konusunda olduğu kadar, iş güvenliği ve sendika faaliyetleri bakımından da işçi sendikaları karşısında kamu sektörünün desteği ile daha da güçlenmiş işverenleri bulacaklardır. Bütün bunlar işçi sendikalarını yeni ve daha etkili bir mücadelede atılmağa zorlanacaktır.

Söphesiz böyle bir mücadele, herseyden önce Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu tarafından başlatılmalı ve teşvik edilmelidir. Kamu sektörü işletmelerini de bu mücadelede aktif rol almaları gerekir. Sadece su ve bu işverenle su ileolu ile yapılacak bir mücadele olacaktır.

İşçi sendikaları, Türk ekonomide ileride bir kontrol sahibi olmak için savaşmalıdır. Ulusal ekonomide bugün tamamen işverenlerin kontrolü altındadır. İşverenlerin ulusal düzeyde kurdukları bu kontrol ve bütünlük dolayısıyla işçilerin haklarına ve vassama şartlarına da dikkatleri elbette düzene, çekilmektedirler. İşçilerin bu şartlardan kurtulmaları ancak ulusal ekonomide ileride söz sahibi olmaları ile mümkündür.

Ne uzak ki, bugün işçi sendikalarında bu meselelere karşı ciddi bir mücadele mümkün değildir. Kamu sektörü işletmeleri yönetimi kurullarında işçi temsilcileri bulundurulması imkânını veren 441 sayılı kanun son derece kısır olmakla beraber işçi sendikaları bu kanundan yararlı elbette faydalanmak için yeterli bir mücadeleye girişmişlerdir.

İşçi sendikaları, ulusal ekonomide bir bütün olarak ele alınarak, ulusal ekonomide söz sahibi olmaktan çok, günlük ücret, bilmek bilmeyen toplu sözleşme görüşmeleri ve daha birçok referandum içinde bozulmaktadır.

Hiç kimse işçilerin ve işçi sendikalarının kısa süreli hedefler ve günlük meseleler için yaptıkları mücadeleyi küçümsemez. İşçi sendikaları elbette bu günlük meselelere uğrasacaklardır. Fakat bunların yanında en az günlük meseleler kadar önemli, genel ve uzun sürede halli gereken meseleler vardır ki işçi sendikalarının bunlara önem vermemele, Türk dan en-önce verilebilir.

YÖN YAYINLARININ YENİ KİTABI YOKSUL ÜLKELER NASIL SOYULUYOR

Yazan: Pierre Jalée

Çeviren: Selâhattin Hilâv

7,5 Lira

Bu kitap için yazdığı önsözde DOĞAN AFICIOĞLU şöyle diyor:

« Üçüncü Dünya, emperyalist sömürmeden önce sosyalizm yoluna girerek kurtulabilir. O halde çağımızın temel çelişmesi olan kapitalizm - sosyalizm çelişmesi de, Üçüncü Dünya - Emperyalizm çelişmesinin kalkması ile, yani Üçüncü Dünyanın kurtuluşu ile çözülebilecektir. Bunun içindir ki Üçüncü Dünyanın geleceği, çağımızın en önemli meselesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun içindir ki, çağımızın bu önemli meselesini tam bir açıklıkla ortaya koyan Pierre Jalée'nin kitabı, bütün Türk aydınlarının kitaplığında bulunmalıdır.»

İSTANBUL DAĞITIMI:

Serbest Dağıtım Ortaklığı, Ankara Cad 34/İstanbul
TAŞRA DAĞITIMI:

Sabir Özakar, Ankara Cad, Vilâyet Han, İstanbul.

YENİ DERGİ

Yöneten : MEMET FUAT
YENİ ROMAN ÖZEL SAYISI

Alain Robbe - Grillet, Nathalie Sarraute, Michel Butor, Claude Mauriac, Maurice Nadeau, Jean-Paul Sartre, Samuel Beckett, Claude Simon, Robert Pinget, Monique Wittig, Philippe Sollers gibi yazarların Yeni Roman'ı anlatan incelemeleri ve bu akımı çeşitli yönleriyle anlatan örnekler.

136 Sayfa, 3 Lira.
DE YAYINEVİ, VİLÂYET HAN, KAT 2, CAGALOĞLU
(YÖN - 131)

Eserleri yeniden basılırken SABAHATTİN ALİ

Cumhuriyetten sonraki yeni edebiyat döneminde gerçekçilik yolunun en ünlü hikâyecilerinden biri Sabahattin Ali'dir. Sabahattin Ali'nin eserleri, uzun süredir baskısı yapılmadığı için yıllardır bulunmaz olmuş, bu ünlü yazar, neredeyse unutulmaya yüz tutmuştu. Sabahattin Ali'nin mirasçıları ile anlaşmaya varan Varlık Yayınevi, olumlu bir tutumla, Cumhuriyet sonrası edebiyat döneminin üzerinde en fazla durulmaya değer bu hikâyecisinin eserlerini yeniden yayınlamaya girişmiş bulunuyor. Bu olay dolayısıyla, Sabahattin Ali hakkında kısa bir tanıtma yazısı sunuyoruz:

Ünlü hikâyeci Sabahattin Ali, 12 Şubat 1906'da Bulgaristan'ın Gümülcine kazasının Eğridere köyünde dünyaya gelmişti. Babası Ali Selâhattin Bey, ikinci Meşrutiyet devrinin aydınlarından, Tevfik Fikret ve Prens Sabahattin Beylerin hayranlarından bir subaydı. Bu hayranlığını, iki oğluna Sabahattin ve Fikret adlarını vermekle de göstermişti. Yüzbaşı Selâhattin Bey'in babası yüzbaşı Mehmet Ali Bey de, İleri düşüncülerinden dolayı dik-katî çekmiş, Abdülhamid II devrinde Midilli'ye sürgün edilmişti. Sabahattin Ali mizacında, babalarındaki devrimci davranışların özelliklerini taşıdığı kadar, sürgünden sürgüne, kıtadan kıtaya dolan, küçük hayatlarını yaşadığı memurların çocuklarına hazırlanan bir yoldan yürüdü, onlara ağık okullarda okudu, çoğunlukla kendine benzeyen kişilerin yönettiği öğretmenlik mesleğini seçti. İlkokulu bitirdiği sırada Edremit'in Yunanlılarca işgali üzerine (119), Bahkestre gelerek öğretmen okuluna girmişti. Son sınıftayken İstanbul Öğretmen Okuluna naklederek orta dereceli mesleki eğitimi bitirmişti. (1926) Hemen o yıl babasını kaybetmiş, çektiği kurda Yozgat ilkokuluna tayin edilmişti.

Sabahattin Ali, edebiyat yolundaki ilk denemelerine Bahkestr'deyken başlamıştı. Esat Adil, Ruhu Naci, Mansur Tekin'in çıkardıkları, Orhan Şaik'in idaresindeki «Çağlayan» dergisinde ilk nazım denemelerini ve o yılların modasını izleyen bir kaç hikâyelerini yayınlamıştı. (1926). Bir buçuk yıl aralıkla yine aynı takım tarafından bunun devamı olan «İrmek» mecmuası çıkarılmıştı. (1928) Bu yeni şekli ile derginin müdürü Esat Adil idi. Ruhu Naci, Celâl Sıtkı, Orhan Şaik, Fazlı Behçet, Mustafa Doğan, Refik Fikret, Arif Nihat, Rifki Melul, Pertev Naili, gibi sonradan ayrı ayrı alanlarda ün sağlamış gençlerin katıldıkları bu dergide. Sabahattin Ali'nin henüz yolunu arayan şiir ve hikâyeleri çıkıyordu.

Sabahattin Ali, Yozgat ilkokulunda ancak bir yıl kaldı. O devrin bütün genç öğretmenlerinin önderinde geniş imkânlar açılıyor, bir bölümü yüksek okullara geçiyorlar, bir bölümü de Avrupa sınıflarına katılıyorlardı. Sabahattin Ali de iki yıl okumak üzere Almanya'ya gönderildi... (1928) Oradaki öğrenimini bitirmeyi iki yıl içinde çok okunmuş hayatta kaynaşarak Almanya'ya gönderildi. (1930)

1928-29 yılları arasında yazdığı ilk acemilik hikâyelerini, o günlerin bazı gençlerinin çıkardıkları «Yeni Mesaj» dergisinde yayınlamıştı. O yıllarda moda olan magazin hikâyelerine benzer tasarımlar yapıyor, bu yoldaki akıma ayak uydurmağa çalışıyordu. Sabahattin Ali, bu acemilik devresini örneklerini daha sonra ilk yayınladığı ilk kitabına alacaktır: «Değirmen».

Sabahattin Ali, iki yıl devam ettiği kurslardan bir belge olmadan geri dönmüştü. Eski arkadaşları, onun, yetişme kursla-

rina devam ettiği bir lisenin müdürünü döğdüğünden dolayı geri yollandığını söylüyorlar. Kendisi hayatı boyunca bu yolda bir açıklama yapmadı, ama mizacının bazı özellikleri, bu olayın mümkün olabileceğini de göstermektedir.

Sabahattin Ali'nin, hikâyeci olarak sanatçı mizacının dalgalanmaları, çevrelere ve insanlara karşı tedirgin kişiliği ile iç içe, ayrılmaz bağlarla karışarak yürüyecektir. Çevresinde olan çatismaları onu hikâyelerine götürdüğü kadar, hikâyeleri de onu yeniden çatismalara götürecektir. Bu eser ve hayat bağlantısı git-tikçe sıkışacak ve sıkışacaktır.

1930 yılında bir yeterlik belgesi almış, onu Aydın Orta Mektebi'ne Almanca hocası olarak tayin ettiler. Bu arada ilk gerçekçi hikâyelerini yazacaktır. Bunlar da o sıralarda Sadri Ertem'in öncülüğündeki hikâye anlayışına bağlanmış, tasarımlar halinde kalmış, çalakalet yazılmış hikâyelerdi. Bunları da ilk kitabı olan «Değirmen»e alacaktır.

Sabahattin Ali'nin çevresinde ilk çatisması Aydın'dadır. «Menfi propaganda yapıyor» diye bazı konuşmaları jurnal edilince tevkif edilecek, duruşmalar süresince hapisanede kalacak, delil yetersizliğinden beraat edecektir. Sabahattin Ali'nin gerçekçi hikâyeciliğinin üçüncü devresi Aydın hapisanesinde başlamıştır diyebiliriz. Daha sonraları hikâye ve romanlarında kullanacağı bir çok malzemeyi buradan derledi. Kuyucaklı Yusuf'a Jandarma Bekir'i burada tanıdı. Artık Sadri Ertem'in etkilerinden kurtuluyor, hayatın kendi anlayışına yakın gelen bir yüzünü burada tanıyor.

Sabahattin Ali'yi Konyaya naklettiler. Tek tük hikâyeler yazıyor, ama aslında büyük bir roman tasarlıyordu. Bu roman trilojisinin birinci cildinde Edremit'in yerli hayatını tasvir edecek, çocukluk yıllarının mutlak cennetini anlatacağı. İkinci cildinde Anadolu kasabalarında ki kadınların kimsesiz ve mazlum vahşetleri canlandırılacak, bu cildin adı «Çineli Kübra» olacaktır. Üçüncü cildinde ise Aydın hapisanesinde tanıdığı «Kuyucaklı Yusuf» un dramı anlatılacaktır. Kafasında tasarlayıp arkadaşlarına anlattığı bu üç cilt yerine «Kuyucaklı Yusuf» u yazdı, diğer iki cilt romanın bölümleri arasında eridi. Bu roman yazdıkaça yerli bir gazetede tefrika etmeğe başladı. Bir süre sonra gazete sahibi ile arası bozulunca tefrikayı kesti. O zaman gazete sahibi iki kişi ile birleşerek, Sabahattin Ali'yi devrin büyüklerini hieveden bir şiiri okudu diye jurnal ettiler. Olay 1933 yılında geçiyordu. Tek parti idaresini ve devrin İleri gelenlerini isim tasvir ederek veya imâ yolu ile taşıyan bu şiir yüzünden bir yıl hapse mahkûm edildi. Sinop hapisanesine sevk edildi. Sabahattin Ali on ay kadar yattı. 29 Ekim 1933 de, onuncu yıl affından yararlanarak haptisten kurtuldu. Yeniden Millî Eğitim hizmetine alındı. Ankara Devlet Konservatuvarına tayin edildi.

Sabahattin Ali, hayatının bu devresinden sonra, 1934 yılından başlayarak kendini yazmaya vermek imkânlarını buldu. Daha uygun şartlar altında, daha anlayışlı meslek arkadaşları ve aydınlar çevresinde, o yılların oldukça müsamahalı idare anlayışı ve kültür susuzluğu ortamında, çalışmalarını gittikçe genişleterek, Sinop'tayken hazırlıklarını yaptığı asıl gerçekçilik yolundaki hikâyelerini vermeğe başladığını görüyoruz. 1934-1944 yılları arasında alan on yıllık bu çalışma devresinde, Sabahattin Ali, oldukça rahat ve dengeli bir yaşama ve çalışma ortamı bulacaktır. Bu hava içinde ilk eseri olan «Dağlar ve Rüzgâr» (1934) adındaki şiirler kitabını yayınladı. Çoğu Konya'daki hayatı ve hapisane izlenimlerini yansıtan bu şiirler yankılar uyandırdı. Halk şiirinin duru ve gür kaynağından esinlenen bu şiirler, herkesin özlemle beklediği düzgün türkçenin ve yalın güzelliğinin özelliklerini taşıyordu. Sabahattin Ali, hikâye ve romanda karar kıldığı yıllarda bile şiirle ilgilerinin kesmeyecek, lirik şiirler ve tasarımlar yazacaktır.

Bir yıl sonra yayınladığı «Değirmen» (1935) adındaki ilk hikâyeye kitabı, çoğu ilk devredeki acemilik hikâyelerini içine almakla birlikte, şiirlerinin hazırladığı uygun bir ortama geldi. «Değirmen» den bir yıl sonra, ikinci hikâyeye kitabı olan «Kağın» (1936) yı yayınladı. Acemilik ve deneme devresi örneklerine yer vermeyen, asıl gerçekçilik yolunun ilk güçlü hikâyelerini derleyen bu kitabını, onun hikâyeciliğinin dö-nemeç noktası sayabiliriz. 1935-1936 yıllarında yazılmış, hapisaneye düşmesiyle sonuçlanmış çatismaları, orada öğrendiklerini yansıtan sağlam kuruluşu, iyi işlenmiş hikâyelerdi bunlar. Üçüncü hikâyeye kitabı «Se» (1937) de artık kendi çatismalarının dışındaki gerçeklere yöneliyor, Anadolu insanının gerçekliğini ver-meğe başlıyor.

Onun roman yolundaki ilk eseri «Kuyucaklı Yusuf» (1937) kişileri, zaman içinde genişliğine kuruluşu, çevre özelliklerini işleyişi ile en başarılı eseri oldu denilebilir. Bu eserinde düşüncelere bağlı duygulu artist yönü ile düşüncelerine bağlı gerçekçi anlayışını bütün roman boyunca iç içe geçiriyor. Asıl özü Edremit'te geçen bu romanın dokusunda, yazarın coşkunluğunun geçtiği çevrelerden gelen manzaralar, anlara geniş ölçüde yer verilmiştir.

Üç yıl sonra yayınladığı «İçimizdeki Şeytan» (1940) romanında ise, çok sevdiği üslûbu aydın tiplerinin psikolojileri tasvir ediliyordu. İstanbul Üniversitesi'ndeki çevrelere değinen bazı bölümleri yüzünden çıkan tartışmalar, bu eserin ününü bir «toplum eleştirisi» olarak yaydıysa da, aslında bu eser, içindeki gerçekçi unsurlara rağmen, romantik bir serüven romanı olarak kalmıştı.

Sabahattin Ali'nin «Yeni Dünya» (1943) adındaki dördüncü hikâyeye kitabı, sanat yolunda daha olumlu ve güçlü bir basamağa ulaştığını gösteriyor, 1935-42 yılları arasındaki en mutlu çalışma devresinde yazılmış hikâyeleri hikâyecilik sanatının en güzel örnekleri bu kitabında yer alıyor.

«Kürk Mantolu Madonna» (1942) ya bilerek «büyük hikâyeye» demişti. Romandan yalın hacim büyüklüğünü değil, epik enginlik gerektiren bir yapıyı anlıyordu. Bu eserinin, yaşamada gittikçe ilerleye ve geriye doğru açılan ağır tempolu bir roman olmadığını pek iyi biliyordu. Bu kitabında, dış görünüşü ile silik, yenilgiyi kabullenmiş, en yakınlarına bile içini kapamış kışkıran bir insanın kişiliği üzerine derinlemesine bir çözümleme veriyor.

Sabahattin Ali'nin hayatında zaman zaman gördüğümüz ikinci büyük buhran devresinin 1944 yılından başladığını görüyoruz. Kendisine yapılan saldırılar, İstanbul ve Ankara'daki gösteriler, Tan gazetesinin yıkılmasına kadar uzanan baskılar sonunda meslekten istifa ederek İstanbul'a gelen yazar, tek parti devrin-

BERTOLT BRECHT SÜRGÜN ÜZERİNE

Ne işe yarar çivi çakmak duvara
As gitsin iskemleye elbiseni
Nasıl olsa döneceksin
Bir hafta için değer mi?

Sulamasan da olur o fidanı
Ağaç dikmesen de olur
Boyu dizini bulmadan daha
Dönecek değil misin sevinç içinde?

Hiç bir işe yaramaz o yabancı dilden kitap
Kimliğini açığa vurmaktan gayrı.
Seni çağırın mektup
Ana dilinle yazılmış olmayacak mı?

Kireçleri dökülür gibi bir eski yapının
(Ko dökülün engel olma!)
Yıkılır gider adalet karşısında bir gün
Şu sınırdaki gördüğün
Zulüm duvarı da.

II

Elinle çıktığın şu çiviye bak
Söyle ne zaman döneceksin uzak yurduna?
Neler sezdüğünü bilmek istemez misin..

Emek verdin durmadan
Kurtuluş için
Odana kapanmış aralıksız yazarsın
Nedir ürünü emeğinin bilmek istemez misin.
Kestane ağacına bak avluda boy atan
Elinle suladığın kestane ağacına.

ÇAĞRI

Doğrudur yıldırımın düştüğü, yağdığı yağmurun,
Bulutların rüzgârla sökün ettiği,
Ama savaş öyle değil, savaş rüzgârla gelmez:
Onu bulup getiren insanlardır.
Duman tüter topraktan bahar boyunca,
Durulup yükselir birden göküzü.
Ama barış ağaç değil, ot değilki yeşerir:
Sen istersen olur barış, istersen çiçeklenir.

Sizsiniz, uluslar, kaderi dünyanın.
Bilin kuvvetinizi.
Bir tabiat kanunu değildir savaş,
Barışa barı armağan gibi verilmez insana:
Savaşa karşı
Barış için.

Kaattillerin önüne dikilmek gerek,
«Hayır, yaşayacağız!» demek.
İndirin yumruğunuzu suratlarını!
Böylece mümkün olur savaş ölemek.
Onlar demir - çeliği elinde tutan birkaç kişidir,
Yoktur karasabandan bir çıkarları.
Dünyaya bakıp «ne küçük» derler,
Bir şeylerle yetinmezler acunda.
Para hesabeder gibi hesaplıyorlar bizi,
Savaş da bu hesabın ucunda.
Ürkemeyin tutmuşlar diye suyun başını:
Korkunç oyunları, davranın, bitsin.

Söz konusu olan çocuğundur, ana:
Koru onu, dikil karşılarına,
Biz, milyonlarca kişi
Savaşı yener miyiz?
Bunu sen bileceksin.
Bunu biz bilecek, biz seçeceğiz.
Bir de düşün «Yok!» dediğini:
Düşün ki savaş geçmişin malı
Ve barış taşıyor gelecekte.

Türkçesi: Attilâ Tokatlı

den demokratik hayata geçerken, aydınlar arasında geniş yankılar uyandıran «Marko Paşa» dergisini yayınlamış, hikâyecilik gelişmelerinin de son basamağına çıkmış, tasvirî gerçeklikten toplumu bir sert gerçekçilik anlayışına ulaşmıştı. Onun 1944-47 yılları arasındaki evrimini yansıtan bu hikâyeleri, «BİRÖR KÖŞK» (1947) adındaki son kitabında toplandı.

1948 yılı başından sonra, Sabahattin Ali, korktuğuna uğramış, Falih Rıfkı Atay'a hakaret ettiği için yediği üç aylık ceza kesilmişti. Sık sık kapatılma toplantımları yüzünden yayımları bozulmuş, son kitabı da içindeki masal - hicivler yüzünden toplanmıştı. Her yandan sıkıştırılınca, çalışma ve yaşama imkânları da kalmamış, derin bir

kararsızlığa düşmüştü. İstanbul-Paşakapısı cezaevinde tanıştığı bir suçlunun önderliği ile kaçma planları yapan birbiri peşinden kesilecek öteki davalar yüzünden uzun süre hapisaneye kapanmaktan yılan Sabahattin Ali, süresini bitirip tahliye edildikten sonra, önüne düşenlerle birlikte kaçma planını uygulamaya koymuş. 30 Mart 1948 de rehberi tarafından öldürülmüştü. Öldürülme olayı, katilin yargılanması sırasında bütün safhalarla ortaya çıktı, ama Sabahattin Ali'nin bu ölüme nasıl sürüklendiği, önüne düşenlere nasıl olup da güvenebildiği iyice anlaşılmadı.

Sabahattin Ali, İkinci Dünya Savaşından sonra birdenbire gelişen yeni gerçekçi hikâyecilerimiz arasında asıl öncelik görevini, yapmadan göçtü.

İngiltere'nin öfkeli ihtiyarı

BERTRAND RUSSELL

Muriel Reed

«Eğer Almanya beni yazılı imtilana sokarlarsa çıkarırım, ama sözümün, garanti geçirim» diyordu Russell

Geçmişten de Bertrand Russell çok güzel konuşan bir filozof. Ayrıca çok az filozofun onun kadar ünlü var. Hiç bir filozof yaşadığı süre onun kadar çok skandal yaratmamıştır. Cambridge'de öğretim üyesi olduğundan beri verdiği dersler, konferanslar ve yazdığı yığın yığın kitaplar modern matematikte devrim yapmış, yarıtları ve fikirleri İngiliz - Amerikan felsefecilerinin çoğunu etkilemiştir. Bu çalışmalarını ona ayrıca Nobel Armağanını da kazandırmıştır. Kral George, Russell'a lilyakat nişanını verdiği zaman bir de ödül vermekten kendini alamamıştı. Ünlü filozofun doksanıncı doğum yıldönümünün 1962 yılında İngiltere'de büyük törenlerle kutlandığını herkes bilir. Bütün dünyadan tebrik mesajları gönderenler arasında Belçika Kraliçesi Elizabeth, U-Thant ve Ben Gurion da vardı. Ama Lord Russell bunlara hiç aldırmadı ve bir yıl sonra hükümetin vasıflandırdığı bir Barış Yürüyüşüne katıldı, hapse atıldı. Küba buhranı sırasında gönderdiği iki telgraf günün konusu oldu. Telgraflardan birini Kennedy'ye göndermişti. Sert bir dille yazdığı bu telgrafta Russell «Umutsuz bir işe girişmiş bulunuyoruz» diyordu. «Bu hareket kesin başarısızlıkta sona erecek. Böyle bir işe girişmek için ortada hiçbir neden yok. Uygur insan suçludur siziz. Yığınlarla insanın öldürülmesini istemiyoruz. Ültimatona savaş demektir. Devlet gücüne başvurduğunuz yerde uygar insana dönüşür. Bu defilife bir son veriniz.»

Daha dostça ve hemen hemen rica tonunu taşıyan ikinci telgrafi ise Krucef'e göndermişti: «Amerika'nın Küba'da giriştiği hak-sız hareketin kısırtılmasına katılmamanız için size başvuruyorum. Dünya İhtiyatı bir tutumu destekleyecektir. Birleşmiş Milletler kanalıyla Amerika'yı suçlamaya çalışın. Acele girişilen bir hareket insanlığın yok olmasına yol açar. İmza: Russell.»

Kennedy telgrafa kızdı. Krucef sevindi. Russell, Çin ile Hindistan arasındaki çatışma büyüdüğü sırada da Nehru ile Çu-En-Lai'ya acele birer mektup göndererek her iki tarafın da askerlerini geri çekmelerini istemişti. «Ve istediğimi yaptılar» dedi Russell sevince sevince.

Russell beşli yetmiş yıldır çağdaşlarımla konuşuyor. Onun dine ve geleneksel ahlak kurallarına karşı durmadan yaptığı saldırılara ve politika görüşünü sık sık değiştirmesine artık herkes alıştı. Russell'in herhangi bir olaydaki tutumunun ne olacağı önceden kestirilemez. Bu yüzden gazeteciler ona, «İhtiyar bünak» adını takmışlardır. Russell'a «İhtiyar bir timsaha benzeyen garip aristokrat» diyenler çoktur. Ama doksan üç yaşındaki bu ihtiyarı ilk olarak gördüğümüz zaman onu çok hoş ve ilginç bulmaktan kendimizi alamazsınız. Üzerinden bir iyilik ve tathik ışığı fışkırtıyor gibidir. Bir çeşit safkık, duruluk gibi bir şey. Bu son nitelik onun en büyük güç kaynağı. ve belki de en büyük güçsüzlüğü. Karanlık ya da dolambaçlı herhangi bir şeyin bu beyaz saçlı çocukta yeri yoktur. Her zaman güler yüzlü ve alaycıdır. Gerçek düşüncelerini aşan sözlerle karşısındakini kısırtmaya bayılır: «Herod hiçbir zaman kendini örnek bir insan olarak görmedi» dedi bana ve ekledi: «Ama bugün Batı Devletleri Herod'dan daha kötü işler yapıyor, milyonlarca çocuğu öldürmeye hazırlanıyorlar.» (Russell bu sözünü ile konuşmayı yayımlanacak olan Réalités dergisinin zengin

aydınlar çevresine takılmak istedi. Çünkü bundan önce Clarté ile yaptığı bir konuşmada yalnız Batı'ya çıkmamış, «Doğu ve Batıdaki hükümetlerin sağma inadı yüzünden» sözünü kullanmıştı.)

«Küba için ne dersiniz, Lord Russell? Rusların saldırıya çıktığından dolayı kabul etmiyorsunuz?»

«Hayır, hiçbir zaman. Kübahlı korkuttular. Onlar da kendilerini korumak için Ruslardan gerekli araçları istediler. Kübahlıların kendilerini korumak için istedikleri çareye başvurmak haklarıydı. Amerika Küba'ya çıkmaktan vazgeçtiğini ilan eder etmez Ruslar roketlerini çektiler.»

İngiltere'nin bu en büyük «çözülmüş»ünün Küba'nın kendini koruma hakkı üzerindeki sözlerine gerekten kendisinin de inanın anlamadığını anlamak güç. Ama soran gerçek ki Russell o sırada Kennedy'ye çok konuşmuş sonuçları görülecek bir ultimatumu Krucef'e göndermesine çok kızıyor ve Krucef'in de «aşakı» alınması çok seviniyor. Bugün insanlığın çoğu atom savaş felâketinin gün dilik uzak olduğunu ve atomun belki de hiç kullanılmayacağını sanıyorlar. Oysa Russell savaşın olabileceğini ve bu savaşın belki de çok yakında çıkabileceğini kabul ediyor. Atom «bombasındaki» korkunç güç etme gücünün devletleri atom kullanmaktan alıkoymasına inanmıyor Russell: «Zavallı Nobel de bulduğu dinamit kimse için kullanmaya cesaret edemiyordu. Devletler dengesine de inanmıyor Russell: «Ufak bir olayın, kazara çıkabilecek bir olayın ellide bütün alıyız» diyor.

Fransa'dan gelen genç bir Barışsever Grubuna hiç çekinmeden şunları söylemişti: «Bugünkü gençler şimdiye kadar görülmemiş bir gelecekle karşı karşıya: belki hiçbir yaşamın doğal bir ölümü bitirmeyecek.»

Russell elbette silâhsızlanmadan yana, ama silâhsızlanma konferanslarına katılanlarda gerçekten iyi niyet olmadıkları için bu konferanslardan çoğunun birer «hokkabazlık» olduğu kanısında. «İki taraf da çok güzel teklifler ileri sürüyor ve bu teklifleri karşı tarafın kabul etmeyeceğini umuyor.» Russell, Stalin'in ölümünden sonra Rusya'nın silâhlı bir emperyalizmden vazgeçtiğine inanıyor ve Krucef'in «neye malolursa olsun

atom savaşından kaçınmak gerektiğini aplayan tek büyük devlet adamı olduğuna inanıyor.

«Lord Russell, nasıl oluyor da sizin gibi bir filozof politikaya bu kadar büyük bir tutku ile karışıyor, bunu açıklayabilir misiniz?»

«Geçmişte benim için önemli olan yalnız felsefe ve matematikti. Bugün ise hepimizi, herkesi öldürmek için planlar hazırlıyor. Bu durum karşısında insanlığın alınyazısını önemsiyorsam kusuruma bakmayım...» Russell bir filozof olarak insanlığın alınyazısını pek önemsememiştir, ona biraz hor bakmıştı. «Bugün de insanın evrende önemsiz bir yaratık olduğuna inanıyorum ve diğer evrene umursamazlıkla bakarak, şu zamanda, şurada şunun olduğu ile ilgilenmeyen bir varlık varsa böyle bir varlık için insan önemli değildir; insan onun kitabının sonunda sadece küçük bir nottur.»

Russell böyle düşünüyor, ama bütün yazdığı boyunca insanlığın mutluluğu için savaşmış bir bilim adamı. Zaman zaman yanılmadığı, ama her zaman da yanıldığına sportmence kabul etti. Birçok kereler ileride insanlığa felâket getirecek olayları tam bir kesinlikle önceden gördü ve haber verdi. Russell bütün yaşamı boyunca kesinlik aradı. Onbir yaşında kardesi ona geometri öğretmeye kalktığı zaman Euclid'in axiomlarını tamamiyle kabul etmeye yanaşmadı ve bu davranışa karşı koydu. Sonradan Tanrının varlığını kendi başına doğrulamaya karar verdi. Araştırmasını o kadar titizlikle yaptı ki sonunda bütün dinsel inançlarını yitirdi.

1931'de büyük kardeşinin ölümü ile kendisine aileden lordluk ünvanı kalan Russell'in «çocukluğu» çok acı geçmişti. 1872'de doğmuş, daha dört yaşında iken hem annesini hem babasını kaybetmişti. Bunun üzerine İngiltere Dışişleri Bakanı olan Lord John Russell ona yanına aldı. Ama Lord da az sonra öldü. Russell'i liberal düşünceli, katı ahlak kurallarına bağlı büyükannesi yetiştirdi.

Russell'in sıkıgınlığı Cambridge'de geçti, konuşkan bir genç oldu. Kendini matematiğe verdi. Öğretmenlerinin kendisine yanlış çözümler yolları gösterdiklerini anladı, ayrıca matematikten vazgeçerek felsefeye başladı. Önce «idealist» doktrini kabul etti. Kant ile He-

İNSAN

Allahı şimdi gördüm,
Ağlıyordum.
İki gözü iki çeşme, elinde fener
Diyojen'i arıyordu.

Cahit Irgat

gel'in matematik alanında saçma birtakım doktrinler savundukları görüşüne varınca «idealizm»den vazgeçti. Evlendi ve yeniden matematiğe döndü. Prince of Mathematics'i yazdığı zaman otuzbir yaşında idi. Yedi yıl sonra Whitehead ile birlikte Principia Mathematica'yı yazarak matematikle ilgili arasındaki ayrılığı gösterdi. Bu iki kitap matematikçiler gözünde büyük etkiler yarattı. Russell'in biyografisini yazan Wood, bu kitapların birer metin kitaplarından çok, birer klasik sayıldığını ve ancak yirmi kişinin bunları okuyabildiğini söyler.

1914'de kırkiki yaşına vardığı zaman birçok felsefe kitabı yayımlanmış bulunuyordu. Ünlü bir filozofu artık. İngiltere'nin savaşa girmesine bütün gücü ile karşı koyuyordu. Savaş yıllarında hükümetin tutumunu öylesine inatla ve öyle büyük bir güçle protesto etti ki sonunda İngiliz hükümeti profesörü Cambridge'den atmak ve altı ay hapse mahkûm etmek zorunda kaldı (Russell hapishanede Introduction to the Philosophy of Mathematics'ı yazdı.) 1920'de Rusya'ya dolandı, sevmedi. Çin'i dolandı, çok sevdi. Karısından ayrıldı. Sosyoloji üzerine de nemeler yazmaya başladı. İkinci kere evlendi. Çok küçük çocuklar için yepyeni görüşleri bir okul açtı. Karısından ayrıldı. Yeniden evlendi. Amerika'ya gitti. Amerikan düşünüşüne karşı çıktı, ve sonra İkinci Dünya Savaşı sırasında seks üzerindeki ahlak dışı görüşlerinden ötürü New York Üniversitesi'nden atıldı. Gene karısından ayrıldı. İngiltere'ye döndü. İngiltere ona yeniden kollarını açtı. 1949'da Russell'a Lilyakat Nişanı verildi. 1950'de Nobel Edebiyat Armağanını kazandı. Yine durmadan yazıyordu. Bu arada

birkaç kısa hikâye de yazdı. Ve sonra 1952'de, seksen yaşında yeniden evlendi.

1957'de Alan Wood, Russell'in biyografisini yazdı. Kitabın adı Bertrand Russell: The Passionate Sceptic'dir. Wood biyografisi sanki Russell ölmüş gibi geçmiş zaman kipi ile yazmıştı. Oysa 1958 yılında kendisi öldü. Russell ise 1937'de yazdığı oto biyografisine şöyle başlamıştı: «Üçüncü Lord Russell'in (daha doğrusu Bertrand Russell'in) doksan yaşında ölümü ile çok eski bir geçmiş ile olan bağ kopmuş bulunuyor.»

«Bu biyografi» diyordu Russell kitapta, «1 Haziran 1962'de, benim biraz acı ama biraz gecikmiş ölümüm üzerine The Times'de yayımlanacak (ya da yayımlanmayacak).»

Ama Lord Russell daha yaşıyor ve bugün doksanüç yaşında. İki yıl önce sayısız kitaplarından bir sayısını yetmişin üstünde) Kitabın adı: Unarmed Victory. Küba ve Çin - Hindistan buhranlarını inceleyen bu kitapta, Kral George'un bu definden neden hoşlanmadığını anlamak zor değil.

«Belki kendisi için ben bir süsüm» dedi Russell. «Evet, ama kendisi de serbest sevimsiz film savunan bir kişiydi. Biraz daha sert davranmam gerekirdi ona.»

«Ne demisti size?»
«Söyle bir şey: Lord Russell çok hareketli bir hayat geçirdiniz. Herkes bunu yapamaz, öyle değil mi? İçinden şöyle bir karışık vermek geldi: Çok doğru Majesteler, kardeşiniz Windsor Dükü bunu ne kadar iyi anlamıştı... Yazık ki yalnız şöyle cevap verdim: Majesteleri, herkes kendi yolunda gider. Postacı kapı çala çala gelir ömrünü. Ama herkes aynı sevi yapamaz.»

400 SAYFA, FIATI 10 LIRA

165 NOBEL Edebiyat Ödülünü kazanan Solohov'un bu büyük eseri 1932'de yazılmış ve ancak 1965'te yayımlanmıştır. Nobel yayımlarının başlığıdır.

Genel Dağıtım: BATEŞ Bayilik Teşkilatı

Çağaloğlu - İstanbul

NOT: 164 Nobel Edebiyat Ödülünü kazanan SARTRE'in büyük eseri Hürriyetin Yolları - YIKILIŞ ile 1951 Nobel Edebiyat Ödülünü kazanan LAGERKVIST'in BARABBAS adlı romanlarını da kitapçılarımızdan isteyiniz. (YIKILIŞ 125, BARABBAS 10 ildir.)

(YÖN - 136

